

**T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİNANSAL EKONOMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN BASEL
III KRİTERLERİ PERSPEKTİFİNDE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

İLTAN KANDEMİR

İZMİR – 2017

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİNANSAL EKONOMİ ANABİLİM DALI

**TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN BASEL
III KRİTERLERİ PERSPEKTİFİNDE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

İLTAN KANDEMİR

DANIŞMAN:YRD. DOÇ. DR. ROZİ MİZRAHİ

İZMİR – 2017

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türk Bankacılık Sektörünün Basel III Kriterleri Perspektifinde Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih:

Ad Soyad:

İmza:

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN BASEL III KRİTERLERİ PERSPEKTİFİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

İltan KANDEMİR

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Finansal Ekonomi Anabilim Dalı

Bankacılık sektöründe yaşanan gelişmeler, yalnızca finans dünyasını şekillendirmekle ve değiştirmekle kalmayıp, toplum refahına direkt etki etmektedir. Günümüzde finans dünyasının sunduğu imkanların artması ve kullanılan enstrümanların çeşitliliği gerek devletler, gerekse özel girişimciler adına olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Finans dünyasının derinliği ile ilişkilendirilebilecek bu imkanlar, teknolojik gelişmeler ışığında günümüze kadar çoğalarak gelmiş ve toplumsal refahın artmasında etkin rol oynamıştır. Aynı şekilde finans dünyasının yaşadığı krizler ise kümülatif anlamda refah kayıplarına yol açmıştır. Böyle bir düzende, kar iştahının yaratabileceği yıkıcı etkiler son yüzyılda birçok kriz ile kendini göstermiş ve finans dünyasının temel aktörü olan bankaların sorgulanmasına yol açmıştır. Bankaları denetlemek için birçok yerel düzenleyici kurumun ortaya çıkması ise yeni bir problem yaratmıştır. Yerel kurumların uygulamalarında ortaya çıkan farklar globalleşen dünyada rekabet eşitsizliğine neden olmuştur. Bunların sonucu olarak ilk basel kriterleri hazırlanmış ve dünyada kabul gören uygulamalar haline gelmiştir. Bu çalışmada öncelikle dünyada ve Türkiye’de bankacılığın tarihsel gelişim süreci irdelenmiştir. Daha sonra basel kriterlerinin ortaya çıkışı ve getirdiği yenilikler ortaya konmuştur. Çalışmanın uygulama bölümünde ise Türk bankacılık sektörünün aktif büyüklüğüne göre % 75’inin oluşturan ve bu nedenle sektörü temsil edebileceğini düşündüğümüz yedi bankanın Basel III kriterlerine uyumu değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında Basel III kriterlerinin Türk bankaları üzerinde yaratabileceği muhtemel etkiler tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Basel I, Basel II, Basel III, SYR, LKO, Kaldıraç Oranı.

ABSTRACT

The developments in banking system not only formalise and shift financial world but also have a direct impact upon public welfare. At this moment in time, the increasement of opportunities offered by financial world and the variety of economic instruments might be evaluated as a favourable development in favour of both states and private entrepreneurs. The opportunities associated to depth of financial world have lasted increasingly until today in consideration of technological developments and they have played a great role on public welfare increasement. On the other hand, the crises in financial world have brought about cumulative welfare loss. In such an order, the destructive effects caused by profit appetite have revealed themselves with several crises in last century and it has caused to question the banks that are the prior actors of financial world. The appearance of several local regulatory authorities, to supervise the banks, creates a new problem. The differences emerging in implementations of local authorities have triggered competitive distortion in global world. As a consequence of all these factors, it was worked out first Basel criterions and these became well accepted implementations all over the world. Primarily, the history of banking system is examined in this study. The framework in this study comes out of Basel III criterions and potential effects of these criterions over Turkish banks. Then, the emergence of the basel criteria and the innovations brought forward. In the implementation part of the study, seven banks that constitute 75% of the Turkish banking sector according to its asset size and which we consider to be able to represent the sector for this reason have been evaluated for compliance with Basel III criteria. Possible effects that the Basel III criteria could have on Turkish banks were discussed in the obtained findings.

Key Words: Basel I, Basel II, Basel III, CAR, LCO, Leverage Ratio.

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

TÜRKİYE ve DÜNYA'DA BANKACILIK SİSTEMİ

1.1 DÜNYADA BANKACILIK SİSTEMİ

1.1.1 Dünyada Bankacılık Sisteminin Tarihsel Gelişimi.....	3
1.1.2 Dünyada Bankacılık Sisteminin Güncel Yapısı.....	9
1.1.3 Dünyada Bankacılık Denetimi ve Gözetimi İçin Faaliyet Gösteren Kuruluşlar.....	12
1.1.3.1 Uluslararası Para Fonu (IMF).....	12
1.1.3.2 Dünya Bankası.....	15
1.1.3.3 Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS).....	16
1.1.3.4 Basel Bankacılık Denetim ve Gözetim Komitesi.....	17

1.2 TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ.....

1.2.1 Türk Bankacılık Sisteminin Tarihsel Gelişimi	19
1.2.1.1 Osmanlı Devleti Dönemi.....	19
1.2.1.2 Cumhuriyet Dönemi.....	21
1.2.1.3 Yakın Dönem	24
1.2.2. Türkiye'de Bankacılık Denetimi Ve Gözetimi İçin Faaliyet Gösteren Kuruluşlar.....	35
1.2.2.1 Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB).....	35
1.2.2.2 Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDKK).....	40
1.2.2.3 Hazine Müsteşarlığı.....	44
1.2.2.4 Türkiye Bankalar Birliği (TBB).....	45

2. BÖLÜM

BASEL KRİTERLERİ

2.1 BASEL I KRİTERLERİ.....	47
2.1.1 Basel-I Kriterlerinin Amacı ve Kapsamı.....	48
2.1.2 Basel I Kriterlerinde Riskin Tanımı.....	49
2.1.3 Basel I Kriterlerine Göre Kredi Riski Ağırlıkları.....	50
2.1.4 Basel I Kriterlerine Yönelik Eleştiriler.....	51
2.2 BASEL II KRİTERLERİ.....	52
2.2.1 Birinci Yapısal Blok.....	53
2.2.1.1 Kredi Riski ve Ölçülmesi.....	56
2.2.1.1.1 Standart Yaklaşım.....	56
2.2.1.1.2 İçsel Derecelendirme Yaklaşımı.....	58
2.2.1.2 Piyasa Riski ve Ölçülmesi.....	60
2.2.1.2.1 Standart Yöntem.....	60
2.2.1.2.2 Riske Maruz Değer.....	60
2.2.1.3 Operasyonel Risk.....	61
2.2.3.3.1 Temel Gösterge Yaklaşımı.....	62
2.2.1.3.2 Standart Yaklaşım.....	62
2.2.1.3.3 Gelişmiş İleri Ölçüm Yaklaşımı.....	63
2.2.2 İkinci Yapısal Blok.....	63
2.2.3 Üçüncü Yapısal Blok.....	64
2.2.4 Basel II Kriterlerine Yönelik Eleştiriler.....	65
2.3 BASEL III KRİTERLERİ.....	67
2.3.1 Basel III Kriterlerinin Ortaya Çıkışı.....	67
2.3.2 Basel III Kriterlerinin Kapsamı.....	68
2.3.3 Basel III Kriterleri İle Getirilen Yenilikler.....	70
2.3.3.1 Sermayeye İlişkin Yenilikler.....	70
2.3.3.1.1 Nitel Yenilikler.....	70

2.3.3.1.2 Nicel Yenilikler.....	71
2.3.3.2 Sermaye Tamponu Uygulaması.....	72
2.3.3.3 Kaldıraç Oranı.....	73
2.3.3.4 Karşı taraf Riski.....	73
2.3.3.5 Likidite Oranları.....	74

3. BÖLÜM

BASEL III KRİTERLERİ PERSPEKTİFİNDE TÜRK BANKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1 ÇALIŞMANIN AMACI.....	77
3.2. ÇALIŞMANIN KISITLARI.....	78
3.3. ÇALIŞMANIN METHODOLOJİSİ.....	78
3.4. SEÇİLİ BANKALARIN BASEL III KRİTERLERİNE UYUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ	82
3.4.1 Türkiye Garanti Bankası A.Ş.....	82
3.4.2 Akbank T.A.Ş.....	84
3.4.3 Türkiye Halk Bankası A.Ş.....	85
3.4.4 Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.....	86
3.4.5 Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.....	88
3.4.6 Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.....	89
3.4.7 Türkiye İş Bankası A.Ş.	91
3.5. ELDE EDİLEN BULGULAR IŞIĞINDA TÜRK BANKALARININ BASEL III KRİTERLERİNE UYUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ	92
SONUÇ.....	93
KAYNAKÇA.....	97
EKLER.....	102

TABLÖLAR

Tablo 1: 1980 – 1989 Dönemi Bankacılık Sektörünün Gelişimi.....	26
Tablo 2: 1990 – 2000 Döneminde Bankacılık Sektörünün Gelişimi.....	27
Tablo 3: Türkiye’deki Banka ve Bankaların Şube Sayıları.....	33
Tablo 4: Kredi Risk Ağırlıkları.....	50
Tablo 5: Basel I Uzlaşısı 1996 Yılı Değişiklikleri.....	52
Tablo 6: Basel II Uzlaşısı Yapısal Blokları.....	53
Tablo 7: Basel II Uzlaşısı Gelişmişlik Düzeyine Göre Risk Ölçüm Yöntemleri.....	54
Tablo 8: Basel II Uzlaşısı Derecelendirme Notuna Göre Risk Ağırlıkları.....	57
Tablo 9: Standart Yaklaşımında Faaliyet Kolları Katsayıları.....	63
Tablo 10: Basel III Uzlaşısı Asgari Sermaye Oranları ve Koruma Tamponları.....	73
Tablo 11: Basel III Uzlaşısı Uygulama Takvimi.....	76
Tablo 12: 31.12.2016 İtibarıyla Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması.....	79
Tablo 13: Seçili Bankaların Son 3 Yıllık Rasyoları.....	82
Tablo 14: Basel III Kriterleri Banka Sıralamaları.....	92

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devleti
BIS	: Bank for International Settlements
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
YP	: Yabancı Para
TP	: Türk Parası
VAR	: Value at Risk
İDD	: İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
TMSF	: Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu
SYR	: Sermaye Yeterlilik Rasyosu
LKO	: Likidite Karşılama Oranı
LCR	: Liquidity Coverage Ratio
NİFO	: Net İstikrarlı Fonlama Oranı
S & P	: Standart and Poors
RMD	: Riske Maruz Değer
NİFO	: Net İstikrarlı Fonlama Oranı
KRMD	: Kredi Riskine Maruz Değer
PRDM	: Piyasa Riskine Maruz Değer
ORMD	: Operasyonel Riske Maruz Değer
IMF	: International Monetary Fund
FED	: Federal Reserve Bank
USD	: United States Dollar
BBVA	: Banco Bilbao Vizcaya Argentaria
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu
IBRD	: Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası
ECAI	: External Credit Assesment Institution
PD	: Probability of Default
LGD	: Loss Given Default
EAD	: Exposure at Default
M	: Maturity
ECA	: Export Credit Agencies
OECD	: Organization for Economic Co-operation and Development

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Türk bankacılık sisteminin en büyük yedi bankası, basel III kriterlerine uyumu açısından incelenmiştir. Bilindiği üzere yayımlandığı tarihten bu yana dünyada bankacılık sistemine yön veren basel kriterleri, bankalar için, uluslararası finans sistemine entegre olmanın en önemli koşulu konumundadır. Bu nedenle, söz konusu kriterlere Türk bankacılık sisteminin uyumu, sektör açısından hayati önem ihtiva etmektedir.

Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, hocam Yrd. Doç. Dr. Rozi MİZRAHİ ve yüksek lisans eğitimimin her sürecinde destek veren Vakıfbank Bölge Krediler Müdürü, Sayın Özer YÜKSEL'e teşekkürü borç bilirim.

İltan KANDEMİR

İZMİR 2017

GİRİŞ

Her tacir, yaptığı ticareti finanse edebileceği ve ticaretten elde ettiği karı değerlendirebileceği kurumlara tarih boyunca ihtiyaç duymuştur. Bu ihtiyaçtan ortaya çıkan bankacılık, geçmişte ilkel sayılabilecek yöntemlerle işlerken, teknolojinin ilerlemesi ve bilgi transferinin yüz yıl önce hayal edilemeyecek noktalara gelmesiyle çok ciddi şekilde gelişmiştir. Bu değişim ise bankaların temel işlevi olan fon transferlerine aracılık hizmetlerinin dışında işlemler yapmasına olanak vermiş ve finans sektörü kar güdüsüyle her geçen gün yeni enstrümanlar icat etmeye başlamıştır. Her yeni gelişme beraberinde yeni sorunları da ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışmanın ilk bölümünde öncelikle bankacılığın tarihçesi incelenmiş ve dönemler halinde dünyada ve Türkiye’de bankacılık tarihi açıklanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte denetleyici ve düzenleyici kurumlara yer verilmiş, bu kurumların ortaya çıkış nedenleri ve görevleri anlatılmaya çalışılmıştır.

Finans dünyasının derinliği arttıkça ve fon transferleri sınırlar olmaksızın bir piyasadan diğerine kaydıkça sistemin kırılabilirliği artmış ve ekonomik krizler hiç olmadığı kadar sık ve yıkıcı olmaya başlamıştır. Günümüzde finans dünyası yakaladığı gelişim ivmesinden çok, yarattığı krizlerle gündeme gelmektedir. Her ne kadar bu krizler ortaya çıktıktan sonra işleyiş mekanizmaları net bir şekilde ortaya konulsa da, bunları önleyici kurallar her zaman krizlerden sonra düzenlenmiştir. Bunun temel nedeni finans dünyasındaki ilerlemenin yarattığı risklerin, düzenleyici kuralların öngördüğü risklerden farklı biçimde ortaya çıkmasıdır. Kısacası, yeni finansal enstrümanların ortaya çıkardığı sorunlarla baş edebilmek adına yeni düzenlemeler getirilmektedir. Basel kriterleri de bu gerçeklik doğrultusunda kabul görmüştür. 1988 yılında yayımlanan ilk kriterler ile günümüzde uygulanması planlanan basel III kriterleri arasında çok ciddi farklar

bulunmaktadır. Çalışmamızın ikinci bölümünün konusunu oluşturan söz konusu kriterler sırasıyla incelenmiş, ortaya çıkış nedenleri, ihtiva ettiği kurallar ve işleyiş biçimleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Türkiye'nin solo bazda aktif büyüklüğü bakımından en büyük yedi bankası, basel III kriterleri ışığında incelenmiştir. Öncelikle bankaların konsolide bazda son üç yıllık mali tabloları incelenmiş ve bankaların mali görünümü yorumlanmıştır. Daha sonra çeşitli varsayımlar altında bankaların, basel III takviminde belirtilen hususlara uyumu incelenmiştir. Burada varılmak istenen nokta, basel III kriterlerinin bankaların mevcut bilanço görünümü doğrultusunda ilave sermaye ihtiyacı doğurup, doğurmayacağı sorusuna cevap bulmaktır.

Çalışmanın son bölümü, Türk bankacılık sistemi ve incelenen bankalar açısından genel bir değerlendirme sunmaktadır. Ayrıca incelenen bankaların basel III kriterleri çerçevesinde uyumuna yönelik önerilerde bulunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. DÜNYADA BANKACILIK SİSTEMİ

1.1.1. Dünyada Bankacılık Sisteminin Tarihsel Gelişimi

Modern bankaların ortaya çıkışı 19. yüzyıla dayanırken bankacılık işlemlerinin tarihi eski çağlara kadar dayanmaktadır. Bir nesnenin emanet alınıp verilmesi bankacılığın başlangıcı olarak kabul edilirse, bankacılık hizmetlerinin başlangıcını milattan öncesine dayandırmak mümkündür. Babil ve Sümer medeniyetlerinde kredi işleri yaparak tarım kredisi veren kişilerin bulunduğu ileri sürülmektedir. Babil Mabel bankaları bunun için güzel bir örnektir. Sonrasında ise Eski Mısır, Yunan ve Roma medeniyetlerinde çoğunlukla din adamlarının ve bazı kuruluşların bankacılık hizmetleri geliştirdikleri görülmüştür (Geylan, 1985: 6).

Bankacılık hizmetlerinin başlangıcını din adamlarıyla ilişkilendiren görüşler oldukça güçlüdür. Bu görüşe göre; ilk çağlarda eşyalarını tehlikelerden korumak isteyen kişiler, bunları tapınaklara emanet ederlerdi. Din adamları da tapınaklara emanet edilen bu varlıkları, bir ücret alarak, ihtiyacı olan insanlara ödünç vermekteydi. Yani bu süreç bankacılığın kaynak aktarma fonksiyonudur ve bu nedenlerle tarihteki ilk bankalar tapınaklar, ilk bankacılar ise din adamlarıdır görüşü ortaya çıkmıştır (Çivi, 1985). Ayrıca başka bir şehre ticaret için giden bir tacirin, gittiği yerde kendini tanıtmak için, geldiği şehrindeki tanınmış ve güvenilir bir başka kişiden mektup alması da bugünkü bankacılık hizmetlerinde gördüğümüz “Teminat Mektubu”na eşdeğer görülmektedir (Ay, 2010: 3).

Babil İmparatorluğu’nda M.Ö. 2000 dönemlerinde, çıkarılan Hammurabi Kanunları ile tapınaklarda yapılan borç verme işlemleri, bunların tahsil yöntemleri ve hatta alınacak faiz oranlarına kadar birçok düzenleme

yapılmıştır. Bu durum Babil İmparatorluğu döneminde bankacılığın öneminin arttığını göstermektedir.

İlerleyen süreçte para bir değişim aracı olarak kullanılmaya başlanmış ve ticaret gelişim göstermiştir. Gelişen ticaret beraberinde para ile ilgili sorunları da getirmiştir. Bunun sonucunda Ortaçağ İtalya'sında sarraflar ortaya çıkmıştır. Sokaklarda önlerine koydukları ve adını bugünkü bankalara vermiş olan "banco" adlı masa üzerinde madeni paraların ayarını kontrol eden, ağırlıklarını tartan, para muhafaza eden sarraflara, 12. yüzyılda "bancherius" adı verilmiştir. Zamanla çalışma alanlarını genişleten bu kişiler para ticareti yanında kredi ticareti de yapmaya başlamışlardır. Mevduat aldıkları ve kredi vermeye başladıkları için bu kişilerin belirli bir yerde ikamet etme zorunluluğu ortaya çıkmıştır ve böylece geleceğin banka ve bankacılık işlemlerinin temelleri bu dönemde atılmıştır.

Eski Yunan'da, Parthenon ve Apollo Tapınakları emanet kabul edip, para basmış, ödünç vermişlerdir. Ayrıca devlet tarafından denetlenmişlerdir. Bu durumda ilk kamu bankalarının da Eski Yunan'da kurulduğu görülmektedir. Bankerlerin aldıkları yüksek faiz nedeni ile her site bir devlet bankası kurmaya yönelmiştir. İlk bankacılık krizi ise Atina Sitesi'nde yaşanmıştır. Yaşanan kriz bazı borçların silinmesi ve paranın borçlular lehine yeniden değerlendirilmesiyle ortadan kalkmıştır (Günel, 2001: 6).

Daha sonra Ortaçağ'da yaşanan savaşlar ve bunun getirdiği siyasi karışıklık ile ekonomik olumsuzluklar bankacılık faaliyetlerinin gelişimini durdurmuştur. Ekonomik ve ticari faaliyetler oldukça yavaşlamış, faizi haram olarak kabul eden görüşlerin artması sonucu para ve kredi işleri ile uğraşanların sayısı azalmış, buna bağlı olarak da bankacılık faaliyetleri gerilemiştir.

Bu sırada Lombardlar ve Yahudiler faaliyetlerine devam etmişlerdir. 11. yüzyıldan itibaren faiz yasağından da faydalanarak Avrupa'ya yayılıp ödünç işlerini ellerine almışlardır. Her yerde aynı uyguladıkları kural ve hükümlerle ticaret ve bankacılık işlerinde genellik sağlamışlardır. 1290 yılından sonra oldukça güçlenen bazı Lombard sarrafları İngiliz ve Fransız hükümetlerine büyük krediler vermişlerdir (Urgancı, 1982).

Ekonomik kriz sebebiyle 1500'lü yıllarda Venedik bankerlerinin tümünün iflas etmesinden sonra 1581 yılında Venedik'te Banco Della Piazza del Rialto adıyla ilk resmi banka kurulmuştur. Bu gelişme Venedik'te özel bankacılık faaliyetlerinin tümünün kaldırılması sonucunu doğurmuştur. Banco del Rialto'nun mevduat kabul etme, kabul ettiği mevduatın kişilerarası transferine aracı olma görevi verilmiş ancak mevduat kullanması yasaklanmıştır. Banco del Rialto'da daha sonra kredi işleri de yapılmıştır. Özellikle gemi sahiplerine ve deniz aşırı ticaretle meşgul kişilere açtığı orta vadeli kredilerle Banco del Rialto, ticaretin gelişmesine önemli katkı sağlamıştır (Çankaya, et al., 2001).

1453 yılında İstanbul'un fethedilmesinden sonra bankacılık faaliyetleri gerçek anlamda gelişmeye başlamıştır. Fetihten sonra ortaya çıkan Rönesans ile Reform hareketleri ve yeni kıtaların keşfedilmesi, ticaret alanlarının genişlemesi sonucunu doğurmuştur. Aynı zamanda ulusal ve uluslararası ticaretin gelişmesi ile o zamana kadar Batı ülkelerinde geçerli olan Kilise Hukuku yerini Roma Hukuku'na bırakmıştır. Ortaya çıkan en önemli sonuçlardan biri faiz hakkındaki düşüncelerin değişmesi ve faiz yasağının ortadan kalkması olarak belirtilebilir. Bu da Avrupa ülkelerinde bankacılık faaliyetlerinin önem kazanmasına ve bankacılığın gelişmesine büyük katkı yapmıştır.

Tüm bu gelişmeler ışığında Avrupa'nın ticaret merkezi İtalya'dan Portekiz, İspanya, Fransa ve İngiltere'ye kaymış, bankacılık ve para ticaretinin yatırım alanındaki önemi artmış ve Avrupa'nın tanınmış ve zengin aileleri bankacılık işleri ile yakından ilgilenmişlerdir. Banker ailelerin ilgi duydukları yatırım alanları denizaşırı ticaret, para basım işleri, vergi toplama, uluslararası sermaye transferi, Avrupa'da ve sömürgelerindeki maden yatakları ve borsadır (Çivi, 1985).

Bardi, Peruzzi ve Floransalı Acciaiuoli 14. yüzyıl başlarında Avrupa'nın önemli şehirlerinde banka şubeleri açan ilk ünlü bankacılarıdır. Vieri di Cambio de' Medici de 1348 ve 1392 yılları arasında Avrupa'nın en önemli şehirlerinde birçok şubesi bulunan geniş çaplı bir banka kuran önemli bir bankerdir. İlerleyen dönemde 1407 yılında Ceneviz'de kurulan Banko di San Giorgio, o

güne kadar kurulan aile bankalarından farklı olarak kamusala benzer bir banka düzeninde kurulmuştur. Bu banka uzun süre kendi alanında “discontobank” ve “afiş bankası” olarak ticaret yaptıktan sonra 1805 yılında, iktidarı ele geçiren Napolyon tarafından kapatılmıştır (Ay, 2010: 6).

Amerika'nın keşfinden sonra Avrupa'ya çok miktarda altın ve gümüş madeni gelmiştir. Avrupa'da kullanılan sikkelerin çok farklı değerinde olması nedeniyle de Avrupa ekonomisinde bazı sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların ortadan kaldırılması için 1609 yılında Hollanda'da Amsterdam Bankası kurulmuştur. Bankaya, mevduat kabul etme ve tediye yapma görevi verilmiştir; ama kredi faaliyetlerinde bulunması yasaklanmıştır. Banka, yatırılan sikke veya külçe altına karşılık olarak, müşterilerine tediyede bulunmuştur.

Amsterdam Bankası, kısa sürede Avrupa'nın en önemli bankası olmuştur ve hesaplarını “Florin Banco” denen sabit kıymetli bir para üzerinden tutarak bankacılığa önemli bir yenilik getirmiştir. Daha sonra Amsterdam Bankası da kredi vermeye başlamıştır ancak Fransa ile yapılan savaşlarda bankanın Hollanda'yı desteklemek amacı ile altın stokunu eritmesi üzerine 1814 yılında banka tasfiye edilmiştir.

Amsterdam Bankası'nın yürüttüğü bu faaliyetler diğer bankalara örnek olmuştur. Bunlardan en önemlisi 1619 yılında kurulan Hamburg Bankası'dır. Hamburg Belediyesi halkın güvenini kazanmak için bankanın hesaplarını garantisi altına almıştır. 1875'li yıllarda yeniliklere ayak uyduramamış ve faaliyetlerine son vermiştir.

1637 yılında Venedik Bankası kurulmuştur. Bu banka çek ve banknot kullanımını sağlayan “Contadi di Banka” sistemini geliştirmiştir. 1640'ta İngiltere kralı, tüccarların Londra kulesinde saklanan altın külçelerine el koyunca, tüccarların devlete olan güveni sarsılmış ve tüccarlar altınlarını, Goldsmith denilen tüccarlara vererek karşılığında bir belge almaya başlamışlardır. Bir süre sonra Goldsmith'lerin kasalarındaki altınların boşta durduğunu görerek, bunlara dayalı olarak borç isteyenlere “Goldsmith's Notes” denilen kendi senetlerini vermeye başlamaları ve bu senetlerin zamanla

piyasada alışverişlerde dolaşır olması ilk banknot sistemini oluşturmuştur (Parasız, 2007).

Stocholm Bankası ve İngiltere Bankası (Bank of England) da bankacılık tarihinde önemli yere sahiptir. Bu bankalar ilk emisyon bankaları olarak nitelendirilir. İngiltere Bankası İngiliz bankacılığının temelini oluşturur ve kuruluşundan itibaren devlet hazinesinin bankası ve en büyük yardımcısı olmuştur. Ülkedeki ekonomik bir takım olumsuzluklardan sonra güvenilir bir bankaya ihtiyaç duyulması üzerine kurulan İngiltere Bankası, emisyon tekeline sahip olmamakla beraber, özel bir banka olarak çağdaş merkez bankalarının bilinen ilk örneğini oluşturmuştur (Ay, 2010: 9).

Fransız İhtilali ile bankacılık alanında yeni fikirler ortaya çıkmış ve bu fikirler modern bankacılığın gelişiminde etkili olmuştur. Sözü edilen emisyon bankalarının para ve kredi konusunda oynadığı rol diğer ülkelere de örnek olmuştur. 19. yüzyılda hemen hemen bütün Avrupa ülkelerinde bankalar – İngiltere bankası örneğinden hareketle – çok şubeli anonim şirket statüsünde, yasaların denetiminde kurularak faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bankalar bankacılık hizmeti dışında mali piyasaları düzenleme görevini de üstlenerek, zamanla birleşip büyük holdingler oluşturmuş ve uluslararası piyasalara açılmışlardır (Al, 1998: 88).

19. yüzyılda Avrupa bankaları kaynak yapılarıyla ilgili olarak uzmanlaşma sürecine girmişlerdir. Bu dönemdeki banka birleşmeleri de bununla bağlantılıdır. Küçük ölçekli bankaların ayakta kalabilmesi için bu birleşmeler zorunlu bir hal almıştır. Birleşen bankalar bu sayede hem uluslararası mali sınırlamaları aşabilmiş hem de karlılıklarını artırarak pazar paylarını artırmışlardır.

20. yüzyılda, kalkınma bankalarının kurulmaya başlanması ve ABD bankalarının hızla yayılması dünya bankacılık sektöründeki en önemli gelişmelerdir. 1913'te ABD'de çıkarılan Federal Rezerv Kanunu ile Ulusal bankalara yurt dışında şube açma izni verilmiştir. Bununla birlikte I. Dünya Savaşı öncesinde verdiği borçları tahsil edemeyen ve savaşı finanse etmekte zorlanan İngiliz ekonomisinin dünya bankerliği oynama rolünün kısıtlanmasıyla ABD bankalarının yayılması hızlanmıştır. Böylece sterlinin

uluslararası ödeme aracı olma konumu sarsılmış ve yerini dolar doldurmuştur. Avrupa ülkeleri Avrupa'dan ABD'ye doğru sermaye çıkışını önleyememiştir. Bu sermaye akışı New York'u uluslararası finans merkezi haline getirmiştir ve ABD savaş öncesinde dünyanın en borçlu ülkesiyken, savaşla birlikte en önemli borç veren ülkelerinden biri olmuştur (Oksay, 2003: 48).

Bankacılık hizmetleri, endüstri ve ulaştırma olanaklarının gelişmesiyle 19. yüzyılda büyük bir genişleme göstermiştir. Bu yüzyıldan önce kurulan çok az sayıdaki devlet ve belediye bankaları ayrı tutulursa, hemen hemen bütün bankalar kişilere ait ve genellikle onların hayatları ile sınırlı şekilde şahsi bir işletme niteliğindedir, bu yüzyıldan sonra kurulan bankalar sermaye şirketi şeklindedir. Bankaların anonim olarak kurulması ve örgütlenmesi ilk kez bu yüzyılda uygulanmıştır. Bu sayede dar imkanlara sahip, küçük sermayeli ve dağınık bankalar yerine geniş sermaye ve büyük finansal imkanlara sahip, şubeleri olan bankalar ortaya çıkmıştır. Günümüze kadar birçok değişiklik ve gelişme kaydeden bankalar en mükemmel şekillerini almışlardır (Altuğ, 1996).

1.1.2. Dünyada Bankacılık Sisteminin Güncel Yapısı

Finans sektörü ekonomik ve siyasi değişimlere daha hızlı tepki göstermektedir. Bankalar, ekonomik birimler arasında fon transferi yapan finansal araçlar olarak bilinmektedirler.

Günümüzde bankalar talebe yönelik ürün ve/veya hizmetler sunarlar. Yani, kişiler, firmalar ve devletten oluşan ekonomik birimlerin finansal ürün ve hizmetler konusundaki talepleri genel olarak bankacılığın yapısını ve özelliklerini belirleyen en temel göstergelerdir. Bu kurumlar bir yandan büyük küçük demeden bütün birikimleri ekonomiye dâhil ederken, diğer yandan da kayıtlı para yaratarak ekonomideki kullanılabilir fon miktarını arttırmaktadırlar (Guzman, 2000: 14).

Bankacılık sistemi ekonomideki önemli yeri nedeniyle diğer kurumlardan daha çok devlet denetimine tabidir. Ancak, uluslararası finans sistemi küreselleşme sürecinde, uluslararası ticaretin gelişmesi ve genişlemesi,

teknolojinin hızla ilerleyerek yeni bilgi ve iletişim metotlarının kullanılması ile diğer finansal sektörlerde olduğu gibi bankacılık sektörünü de yeni bir gelişim süreci içine itmiştir. Bu süreçte bankacılık sektörü üzerindeki devlet etkisi önemli ölçüde azaltılmıştır (Kroszner, et al., 1999).

Devletin finansal piyasalara müdahalesinin azalması ile piyasalar etkinlik kazanmış ve güçlenmiştir. Ek olarak, gelişen hızlı haberleşme sistemiyle oluşan otomasyon imkânı bankaların işlevlerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Fon toplama aracı olan mevduat, değerini büyük ölçüde yitirmiştir. Bankacılık için kâr kaynağı olan yönetim danışmanlığı gibi faaliyetler dünya genelinde hızlı bir azalma sürecine girerek bunların yerini yeni ve aracılık hizmetleri anlayışına dayalı türev ürünler almıştır (Edwards, et al., 1995: 43).

Dünya finans sisteminde ve bankacılık anlayışında meydana gelen bu değişimler uluslararası bankacılığın ön plana çıkması sonucunu doğurmuştur. Bankacılık hizmetleri arasında da en fazla artış, uluslararası bankacılıkta görülmüştür. Yasal sınırlamaların kalkması ile birlikte uluslararası büyük bankalar çok sayıda ülkede şube açmışlardır. Bugün bankacılık sektöründeki genel kanı da sektördeki otomasyon arttıkça, bankacılığın genel görünümü ve işletmeciliğinin de değişime uğrayacağı şeklindedir. Günümüzde bankalar artık tasarrufları yönlendiren, kredi veren kuruluşlar olmaktan çıkarak, nokta satışları gerçekleştiren, sermaye piyasasının tüm işlevlerini üstlenen araçlar haline gelmiştir. Bankacılığın piyasa içindeki rolündeki daralışa rağmen yine de büyük ölçekli işletmeleri fonladıkları ve likidite krizlerinde de piyasaya fon sağlamaya devam ettikleri söylenebilir (Ay, 2010: 11).

Dijital gelişmeler bankacılık sektörüne de sıçrayarak sanal bankacılık anlayışını getirmiştir. Sanal bankacılık konusunda öncülük Amerikan bankalarına aittir. Bankalar akıllı telefonlarla, otomatik para çekme makineleriyle işlemlerini yapabilmekte ve video konferanslar gerçekleştirerek, ipotekli kredilerden fonlara kadar her alanda uluslararası para transferi ve diğer işlemleri anında uygulayabilmektedirler. Günümüzde artık dünya çapında bankacılık sistemi geniş elektronik ağı ile ulusal sınırları aşan bir yapıya dönüşmüştür. Uluslararası kısıtlamaların azalması veya tamamen ortadan kalkması ile finans sektöründeki ticari bankalar, mevduat bankaları, yatırım

bankaları ve diğer finans kurumları arasındaki piyasa bölümleri ortadan kalkarak piyasalara yeni katılımlar olmaktadır. Teknolojik yeniliklerin bankacılık sisteminde kullanılması ile de hem ülkeler arasındaki fiziksel engeller kalkmış hem de sektöre olan girişler kolaylaşmıştır (Altunbaş & Sarısu, 1996: 78).

1960'lardan itibaren başta entegre iletişim sistemleri, uydu ile haberleşme ve bilgisayar teknolojileri olmak üzere elektronik teknolojisinde oldukça büyük gelişmeler gerçekleşmiştir. Uluslararası bankacılık açısından bu yenilikler; fonların elektronik olarak anında transferinin sağlanması, döviz piyasası işlemleri, bilgisayar vasıtasıyla gerçekleştirilen alım-satım hizmetleri ve bankalar arası otomatik iletişim sistemi (Society for Worldwide Interbank Telecommunications – SWIFT) gibi birçok alanda uygulamaya girmiştir. 2000'li yıllara girilirken hızlanan teknolojik gelişmeler küreselleşme rüzgârı ile birleşince her alanda olduğu gibi finansal sektörde de bir değişime yol açmıştır. Bu değişimi başlatan en önemli faktör piyasaların liberalizasyonudur. Piyasaların liberalizasyonu küreselleşmeyi daha da arttırmakta ve dünya tek bir piyasa olgusuna doğru yol almaktadır. Küreselleşme ile birlikte finansal kuruluşlara artan rekabet ve daralan kâr payı gelmiştir. Bu durum da finansal kuruluşların yapılarını tekrar gözden geçirmelerini ve değişimlerini gerekli kılmıştır (Ay, 2010: 12).

Bankacılık sektörü yeni yüzyılda gelişen teknoloji ile ulaştığı bu seviye sayesinde pazara daha iyi odaklanarak, kendi lehine rekabet avantajı sağlayabilmekte ve kendine daha çok müşteri çekebilmektedir. Uluslararası şebekelerin birbirine bağlanması ile coğrafi uzaklığın önemi ortadan kalkmıştır. Aynı işlemlerin tekrarının engellenmesi ve daha kısa zamanda işlem yapılabilmesi sayesinde standartlaşma gerçekleşmiştir. Geleneksel bankacılık anlayışının ortadan kalkması ile şubeler azaltılmış, telefon ve internet yoluyla işlemler yürütülmeye başlanarak maliyetlerde önemli düşüşler sağlanmıştır (Fettahlıoğlu, et al., 1999: 74).

Diğer yandan teknolojinin gerektirdiği büyük yatırım maliyeti finansal sektörde konsolidasyona yönelmeye neden olmuştur. Yapılan deneysel çalışmalar, özellikle küçük ölçekli bankaların birleşmelere gitmelerinin doğru

adım olacağını göstermektedir. Bu sayede verimliliğin artarak daha etkin çeşitlendirme olanakları oluşurken maliyetlerin daha da düşmesini sağlamıştır. Teknolojik gelişmeler sayesinde maliyetlerdeki düşme ile sağlanan kazancın daha düşük maliyetli donanım ve yazılımların piyasaya çıkmasıyla ilerleyen süreçte daha da artması beklenmektedir (Mester, 1999: 13).

Bütün bu gelişmeler, bankaları sermaye ve diğer kaynaklarını en doğru şekilde kullanmaya, verimliliklerini arttırmaya, daha etkin bir risk yönetimi sistemi geliştirmeye ve kârlılıklarını arttırmaya yöneltmiştir. Aynı zamanda pazarlama alanında pazarlama stratejilerini, müşteri portföy dağılımlarını, hizmet alanlarını ve dağıtım kanallarını tekrar değerlendirmelerini zorunlu kılmıştır. Modern bankacılık artık gerçek faaliyet alanından uzaklaşarak, büyük ölçüde değişen müşteri ihtiyaçlarına cevap verebilme yeteneğine bağlı hale gelmiştir. Müşteriler kullanacakları ürünleri veya bankaları seçerken artık çok daha seçici ve özenli davranarak kendilerine en fazla kârı sunan bankaları tercih etmektedirler. Bunun yanında tek bir banka ile çalışmak yerine en iyi ürünleri en kolay sağlayan farklı bankalarla çalışmayı amaçlamakta ve tercih etmektedirler. Bu durumda bankaların da müşteri kazanma ve elde tutma koşulları değişerek zorlaşmaktadır (Ay, 2010: 13).

1.1.3. Dünyada Bankacılık Denetimi ve Gözetimi İçin Faaliyet Gösteren Kuruluşlar

1.1.3.1. Uluslararası Para Fonu (IMF)

Uluslararası Para Fonu'nun kuruluşunun temeli 1930'larda uluslararası ekonomik ilişkilerin tam bir çıkmaza girdiği Büyük Buhran olarak da bilinen yıllara dayanmaktadır. Millî gelir ve istihdam üzerinde oluşan daralmadan kurtulabilmek ve küçülen dünya piyasalarındaki paylarını sürdürebilmek için ülkelerin çoğu rekabetçi devalüasyonlarla birlikte ulusal pazarlarını dış rekabetten korumak amacıyla gümrük tarifelerini yükseltmiş, miktar kısıtlamaları uygulamış ve ithalatta döviz sınırlaması getirmişlerdir. Komşuyu

fakirleştirme politikası adı verilen bu tür uygulamalar dünya ticaret hacminin ve üretim miktarının daralmasına neden olmuştur (Özkaya, 2009: 103).

İkinci Dünya Savaşı devam ettiği sırada savaştan sonra oluşturulacak yeni uluslararası para sistemine ilişkin olarak sırasıyla İngiltere, ABD, Fransa ve Kanada planlar yayımlamıştır. İngiltere ve ABD, Sovyetler Birliği de dâhil bütün ilgili ülkelere danıştıktan sonra kendi aralarında bir antlaşmaya varmış ve 21 Nisan 1944 tarihinde bunu açıklamışlardır. Bu plandaki tüm noktalar, diğer ülkeler ile birlikte Haziran 1944 tarihinde Atlantic City’de (New Jersey) tartışılarak sonuçları Bretton Woods’ta (New Hampshire) 1–22 Temmuz 1944 tarihleri arasında toplanan Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı’na sunulmuştur.

Türkiye’de de dâhil 44 ülkenin katılımıyla gerçekleşen Bretton Woods Konferansı sonucunda, savaştan sonraki uluslararası para sisteminin esasları kabul edilerek bir antlaşma imzalanmıştır. Bretton Woods antlaşması ile dünya çapında faaliyet gösteren Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD ya da Dünya Bankası) adı altında iki büyük ve önemli mali kuruluş ortaya çıkmıştır. Bu ikiz kuruluşlardan biri uluslararası para sisteminin işleyişinden sorumlu olacakken diğeri ise Avrupa’nın yeniden yapılanması ve kalkınma çabalarına mali kaynak sağlayacaktı (Seyidoğlu, 1996).

IMF’nin kurulması ile dünya ticaretinde serbestliğin olacağı ve döviz kurlarında istikrar sağlayacak bir uluslararası ödemeler sisteminin oluşturulması, uluslararası rezerv sorununun çözüme kavuşturulması gibi amaçlar ortaya konmuştur. IMF’nin kuruluşundaki temel amaçları, Fon Ana Sözleşmesi’nde belirtildiği gibi, altı nokta etrafında toplamak mümkündür:

- Uluslararası para sorunları konusunda danışma ve işbirliğini sağlayacak kalıcı bir kurumun aracılığıyla, uluslararası parasal işbirliğini teşvik etmek,
- Uluslararası ticaretin gelişmesini ve dengeli büyümesini kolaylaştırarak ekonomi politikasının ana hedefleri olan yüksek istihdam ve reel gelir seviyelerinin artışı teşvik etmek, düşüşünü

önlemek ve üye ülkelerin verimli kaynaklarının daha fazla gelişmesine katkıda bulunmak,

- Garanti karşılığında üyelerin Fon kaynaklarından yararlanmalarını sağlamak, üye ülkelere güvence vermek ve böylece üyelerin ulusal ve uluslararası plandaki refahını tehlikeye sokmaksızın cari ödemelerdeki dengesizliklerini gidermek,
- Kambiyo istikrarını teşvik etmek, üyeler arasında düzenli kambiyo ilişkilerini temin etmek ve birbirini izleyen kambiyo kuru düşüşlerini önlemek,
- Üye ülkelerin aralarındaki cari işlemlerin yürütülmesi için çok yönlü bir ödemeler sisteminin kurulması ve dünya ticaretinin gelişmesini engelleyen kambiyo kontrollerinin kaldırılmasını desteklemek,
- Fonun kaynaklarını yeterli güvenceler altında (geçici olarak) üye ülkelere tahsis ederek, kendilerine güvenlerini arttırmak ve böylelikle dış ödemelerindeki dengesizlikleri ulusal veya uluslararası refahı zedeleyen önlemlere başvurmadan düzeltmelerini sağlamak,
- Yukarıda sayılan amaçlara paralel olarak, üyelerin uluslararası dış ödemelerindeki dengesizliklerin derecesini azaltmak ve süresini kısaltmak.

Bu maddelere göre IMF'nin temel amacı, global bir refah artışı sağlamak adına, uluslararası ticarete engel her türlü düzenlemenin önüne geçmeye çalışmaktır. Bu sağlamak amacıyla Uluslararası Para Fonu, ödemeler dengesi açısından sıkıntıya düşen ülkelerin ihtiyaç duyduğu finansman kaynağını sağlayarak, bu ülkelerin dış ticareti kısıtlayacak düzenlemelere gitmelerini önlemektedir. (Sönmez, 1998).

IMF; Basel Bankacılık Gözetim Komitesi, Uluslararası Ödemeler Bankası ve Dünya Bankası gibi birçok uluslararası resmi kuruluş ile tüm ülkelerde ve uluslararası piyasalarda mali istikrarın güçlendirilmesi için değişik çalışmalarda bulunarak Bankacılıkta Etkin Gözetim ve Denetim başlığıyla uluslararası standartların oluşturulmasında önemli katkılar sağlamıştır. Aynı

zamanda bankacılıkta etkin gözetim ve denetim için bankacılık denetiminden sorumlu “Özerk Kurumlar”ın kurulmasını da teşvik etmiştir. Artık günümüzde özerk kurumlar kurma IMF destekli istikrar programlarının pek çoğunda ön koşul olarak yer almaktadır (Ay, 2010: 37).

1.1.3.2. Dünya Bankası

Dünya Bankası ile Uluslararası Para Fonu birlikte kurulduğu için bu iki kuruma “Bretton Woods Kurumları” da denilmektedir. 27 Aralık 1945’te ana sözleşmenin imzalanmasının ardından Dünya Bankası çalışmalarına başlamış ve 25 Haziran 1946’da ilk ticari işlemini yapmıştır.

Ana sözleşmenin birinci maddesinde bankanın amaçları şöyle sıralanmıştır (Eğilmez, 1997):

- Üye ülkelerin (savaşın etkileri de dâhil olmak üzere) kalkınma ve yeniden yapılandırma çalışmalarına verimli sermaye yatırımları yaparak yardımcı olmak ve gelişmekte olan ülkelerin kaynaklarının geliştirilmesini özendirmek,
- Özel yabancı yatırımları desteklemek, özel sermayenin yetersiz olduğu durumlarda kendi kaynakları ile destek sağlamak,
- Uluslararası ticareti geliştirmek, ödemeler dengesini sağlamak için kalkınma amaçlı uluslararası yatırımları özendirmek,
- Farklı kanallardan sunulan kredileri yeniden düzenlemek veya bu kredilerin daha yararlı kullanılmasını sağlamak,
- Savaş döneminden barış dönemine geçilirken mümkün olan en uygun şartların sağlanması için uluslararası yatırımlara yön vermek.

Dünya Bankası’nın amacı günümüzde; gelişmekte olan ülkelerin kalkınma projelerine kendi kaynaklarından veya borçlanarak sağladığı fonlardan kredi vermek ve bölgesel yatırımları teşvik etmektir. Bu ülkelere yönelik yatırımları kendisi doğrudan garanti etmekte veya bu yatırımlara doğrudan katılmaktadır. Ayrıca, bu ülkelerde gerçekleştirilen yatırım

projelerine teknik yardım sağlamaktadır. Özetle, Dünya Bankası günümüzde, gelişmekte olan ülkelerdeki yoksulluğun azaltılmasını ve bu ülkelere yönelik ekonomik kalkınmanın hızlandırılmasını amaçlamaktadır. Buradan da anlaşıldığı üzere Dünya Bankası, kuruluşundaki amaçlardan sadece bir tanesini esas alarak faaliyetlerini sürdürmektedir, o amaç da gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına destek olmaktır (Ay, 2010: 38).

Dünya Bankası da Uluslararası Para Fonu gibi bankacılık denetim ve gözetiminin bağımsız kuruluşlarca yapılmasını, başka bir ifadeyle yerel bürokrasinin güçlendirilmesini hedeflemektedir ve bu kuruluşların oluşturulmasını teşvik etmektedir (Karacan, 2002).

Dünya Bankası tarafından 1998 yılında yayımlanan raporda, ekonomik gelişmede bilginin rolü üzerinde durulmuştur. Raporda gelişmekte olan ülkeler ile gelişmiş ülkelerin bilgi seviyeleri arasındaki farklılıkları kapatmak ve ekonomideki mevcut bilgileri geliştirmek amacıyla çeşitli stratejiler açıklanmaktadır.

Bu rapora göre Asya Krizi'ne ekonomi alanındaki bilgi eksikliği neden olmuştur. Özellikle finans kurumlarına ilişkin düzenli bilgiye sahip olunamaması ve kurumları düzenleyici kurallar geliştirilememiş olması üzerinde durulmuştur (Ay, 2010: 39).

1.1.3.3. Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)

Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements: BIS) 1930 yılında İsviçre'nin Basel kentinde İsviçre, Belçika, Fransa, Almanya, İngiltere ve İtalya arasında imzalanan uluslararası bir sözleşmeye dayanılarak kurulmuştur. Amacı I. Dünya Savaşı sonrasında Almanya'nın müttefiklere vereceği yenileme tazminatlarının yönetimini üstlenmektir. Uluslararası Ödemeler Bankası, Lahey'de 20 Ocak 1930 tarihinde düzenlenen konferansta kabul edilen sözleşmenin ardından, 17 Mayıs 1930'da uluslararası bir şirket statüsü ile çalışmalarına başlamıştır (BIS Press & Communications, 2017).

Kuruluş Sözleşmesi'nin 3. Maddesine göre BIS; merkez bankaları arasındaki işbirliğini teşvik etmek, uluslararası mali işlemler için kolaylık sağlamak ve kuruluşunda rol oynayan ülkelerde uluslararası mali işlemlerde güvenilir bir kurum olarak görev yapmayı amaçlamaktadır (Karluk, 2002).

Cezayir, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Belçika, Bosna Hersek, Brezilya, Bulgaristan, Kanada, Şili, Çin, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Hong Kong, Macaristan, İzlanda, Hindistan, Endonezya, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Güney Kore, Letonya, Litvanya, Makedonya, Malezya, Meksika, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Filipinler, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Suudi Arabistan, Sırbistan, Singapur, Slovakya, Slovenya, Güney Afrika, İspanya, İsveç, İsviçre, Tayland, Türkiye, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri, ayrıca Avrupa Merkez Bankası'nın da arasında bulunduğu ülkelerden, toplam 56 ülkenin merkez bankalarının BIS genel kurulunda temsil edilme ve oy hakkı bulunmaktadır. Türkiye de 5 Haziran 1964 ve 6/3177 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile BIS Sözleşmesini onaylayarak Banka'ya katılmıştır (Karluk, 2002).

Uluslararası Ödemeler Bankası bünyesinde, Uluslararası Parasal İşbirliği ve Ekonomik Araştırmalar Merkezi adı altında iki merkez oluşturulmuştur. Uluslararası Parasal İşbirliği Merkezi'nin amacı, belli başlı sanayileşmiş ülkelerin merkez bankaları başkanlarını bir araya getirip uluslararası para politikalarının koordinasyonuna ve uluslararası finans piyasalarında düzenin sağlanmasına yardımcı olacak çalışmalar yapmaktır. Ekonomik Araştırmalar Merkezi ise BIS'in para ve ekonomi bölümü olarak özellikle parasal konularda araştırmalar yaparak, uluslararası bankacılık alanındaki gelişmelerle ilgili bilgiler derleyip yayımlamak ve merkez bankaları arası ekonomik bilgi bankasını yönetmek gibi çalışmalar yürütmektedir (Ay, 2010: 42).

Uluslararası Ödemeler Bankası'nın bankacılık faaliyetleri alanındaki temel prensibi, kuruluş antlaşmasının 19'uncu maddesine göre, bankanın faaliyetlerinin, ilgili ülke merkez bankalarının para politikalarına uygun olma zorunluluğudur. Buna göre BIS, hükümetlere kredi vermez veya onlar adına cari hesap açmaz. Uluslararası Ödemeler Bankası, birçok alanda uluslararası

mali antlaşmaların yerine getirilmesi için vekillik görevini üstlenmektedir (BIS Press & Communications, 2017).

1.1.3.4. Basel Bankacılık Denetim ve Gözetim Komitesi

Basel Bankacılık Denetim ve Gözetim Komitesi, 1930'da İsviçre'nin Basel kentinde kurulan Uluslararası Ödemeler Bankası'nın bünyesinde;

- Bankacılık gözetim ve denetiminde uluslararası işbirliği sağlamak,
- Uluslararası bankacılık sisteminde ortak düzenlemelerle güvenliği sağlamak,
- Bankaların genel olarak denetlenebilmeleri için teknikler geliştirmek,
- Ulusal denetim otoritelerine yol göstermek gibi amaçlarla G-10 ülkeleri merkez bankaları yöneticileri tarafından, 1974 yılının Aralık ayında "Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulamaları Komitesi" adıyla oluşturulmuştur (Yıldırım, 2015: 10).

Basel Komitesinin temellerinin atılmasında iki gelişme önemli rol oynamıştır.

İlk olarak 1973 yılının Ekim ayında Arap-İsrail savaşı sırasında, Arap ülkelerinin petrol üretimini kesmesiyle petrol fiyatları dört katına çıkmış ve büyük bir uluslararası finansal dengesizlik ortaya çıkmıştır. Bu sırada ekonomist Charles Albert Eric Goodhart uluslararası bankacılık sisteminin, petrol satıcı ve alıcıları arasındaki fon akışını nasıl sağlaması gerektiğini açıklamıştır (Alessi, 2012).

İkinci olarak da 26.06.1974'de döviz açığının banka sermayesinin üç katına çıkması sebebiyle Bankhaus Herstatt's bankasının bankacılık lisansı Batı Almanya Federal Bankası denetim ofisi tarafından iptal edilmiştir. Almanya dışındaki bankalar, söz konusu banka ile olan askıdaki ticaretleri sebebiyle ağır kayıplar yaşayarak çöküşe uluslararası bir boyut kazandırmıştır (Alessi, 2012).

Basel Bankacılık Denetim ve Gözetim Komitesi'nin üyeleri Belçika, Kanada, Fransa, Hollanda, İspanya, İsveç, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, İsviçre, İngiltere ve ABD'nin dahil olduğu, finansal sistemde belirleyici olan on üç ülkenin merkez bankaları ve bankacılık denetim otoritelerinin yetkililerinden oluşmaktadır (Yıldırım, 2015: 10).

Komitenin temel görevi, üye ülkelerin ulusal bankaları ve finansal kuruluşlarıyla birlikte çalışma yürüterek ortak bir mevzuat ve uygulama tabanı oluşturup denetlemektir. Alınan kararların yasal niteliği olmadığından uygulama zorunluluğu yoktur. Ancak zorunluluğu olmayan bu kararları sistemlerine enjekte etmeyen ülkeler, uluslararası finansal sistemin dışına çıkarılmakta, ülke ve banka risk primleri mevcuttan daha üst seviyeye çıkmaktadır. Üye olmayan ülkeler de finansal istikrarlarını güçlendirmek için komitenin uluslararası varlığını kabul etmişlerdir (Sağlam, 2010: 59).

Komite uluslararası denetim sistemindeki boşlukları doldurma hedefini gerçekleştirirken iki önemli prensip belirlenmiştir (Babuşçu, 2005):

- Birinci prensip, hiçbir bankacılık kuruluşunun denetlemeden kaçmaması gerektiği,
- İkinci prensip ise, yapılan denetlemelerin yeterliliğidir.

Basel Komitesi tarafından ilki 1970'de Londra'da olmak üzere düzenlenen uluslararası konferanslar sayesinde üzerinde anlaşılan prensipler son derece geniş bir yaygınlığa ulaşmıştır. G-10 ülkeleri dışında yer alan çok sayıda ülke de, hiçbir şartta uluslararası bankacılık faaliyetinin denetiminden kaçışa imkân verilmemesi konusundaki Komite'nin temel amacına destek vermişlerdir (Ay, 2010: 47).

Komitenin, sektörün sağlıklı bir şekilde denetiminin sağlanabilmesi için öne sürdüğü şartlar vardır. Bunlar:

- Faaliyet izni ve yapı,
- Bankaların yönetimine ilişkin düzenlemeler ve yükümlülükler,
- Kesintisiz banka gözetimine ilişkin yöntemler,
- Bilgi verme yükümlülükleri,
- Gözetim ve denetim otoritelerinin yasal yetkileri,

- Sınır ötesi bankacılık.

Bu kurallar ile ülkelerin kendi denetim ve gözetim sistemlerini değerlendirmeleri ve eksik yanlarını düzelterek etkin bir şekilde uygulamaya geçirmeleri amaçlamıştır (Yıldırım, 2015: 10).

Komite, 1988 yılında Basel I Kriterlerini, 2004 yılında Basel II Kriterlerini ve 2010 yılında da Basel III Kriterlerini yayımlamıştır. Bu kriterler finansal gelişmelere paralel olarak geliştirilmiştir. Söz konusu kriterler ikinci bölümde detaylı olarak açıklanmaktadır.

1.2. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ

1.2.1. Türk Bankacılık Sisteminin Tarihsel Gelişimi

Osmanlı dönemine kadar uzanan Türk bankacılık sistemi finansal değişimlere ve genel ekonomik yapıya paralel bir gelişim göstermiştir. Türk ekonomi sistemi mercek altına alındığında, özellikle son dönemde bankaların ekonomide ki yerini daha da sağlamlaştırdığı ve önemini arttırdığı görülmektedir.

Osmanlı döneminde ülke ekonomisi her ne kadar dünyada gerçekleşen ekonomik olaylara duyarlı olsa da genel anlamda dışa kapalı bir ekonomi konumundaydı. Bu dönemde özellikle sanayi devriminin ekonomiyi etkiledi görülmektedir. I. Dünya Savaşı ve sonrasında cumhuriyetin ilanı ise ekonomide, devlet merkezli bir görünümün hakim olmasına neden olmuştur. Bankacılık sisteminde bu etki öncelikle kamu sermayeli bankaların ortaya çıkmasına neden olmuş, daha sonra ülkeye sermaye girişi olmasıyla birlikte yabancı sermayeli bankaların kurulması hızlanmıştır. Yıllar içerisinde ekonominin dışa açıklığı artmış olup, maruz kalınan risklerde bu çerçevede farklılık arz etmiştir.

Çalışmamızda Türk bankacılık sistemi; Osmanlı Devleti dönemi, cumhuriyet dönemi ve yakın dönem olarak sınıflandırılarak incelenmiştir.

1.2.1.1. Osmanlı Devleti Dönemi

Osmanlı Devleti'nde kredi faaliyetleri Tanzimat Dönemi'ne kadar 'Sarraf' adı verilen, para ticaretinde uzmanlaşmış gayrimüslimler tarafından yürütülmüş ve ticaret hayatında ihtiyaç duyulan krediler bu kişiler tarafından temin edilmiştir. 1847 yılında örgütlenen Galata Bakerleri ve Yahudi, Ermeni ve Rum kökenli sermayedarlar birleşerek "İstanbul Bankası" adı altında ilk Türk bankasını kurmuşlardır (Yenigün,2016: 85). Bu banka Osmanlı Devleti'nin ihtiyacı olan nakit parayı dış ülkelerden borçlanarak sağlamak, yabancı sermayenin ülkede yatırım yapmasının önünü açmak, ihtiyacı olan kişi ve kurumlara kredi vermek gibi işlemlere sahipti. Bu anlayış piyasada yüksek faizlerin oluşmasına ve devletin dış borçlarının artmasına sebep olmuştur. Ülkede yabancı sermayeli başka bankalar da kurulunca rekabet ortamı oluşarak bankaların mali sistemlerinde birtakım zorluklar ortaya çıkmıştır. 1852 yılına gelindiğinde ise kurulan bu ilk banka ekonomik yeterlilik açısından başarısız olarak iflasını ilan etmiştir (Keskin, et al., 2008: 1).

Sermayenin daha çok gayrimüslimler elinde toplanması, cumhuriyet dönemine kadar yabancı sermayeli bankaların etkin olmasının nedenidir. Bu bankalar ise özellikle yabancı sermayeli şirketleri finanse etmekteydi. Yerli sermayenin bulunmaması, yabancı sermayeli bankaların gelişmesine uygun ortam yaratmıştır. Ekonominin dışa bağımlılığının artması, ulusal bankacılığın önemini ortaya koymuştur.

Osmanlı döneminde, 1856 yılında, merkez bankası niteliğinde "Osmanlı Bankası" kurulmuştur. Osmanlı Bankası, para çıkarma tekeline sahipti ve bütçe denetleme yetkisi vardı. Bu görevleri ile Türk Hükümeti üzerinde önemli bir baskı oluşturuyordu ve hükümet, Türk para sisteminin denetimini yapamıyordu. 1856 yılında Paris Antlaşması'nın imzalanması ile birlikte Osmanlı Devleti'nin dış borçlanması daha da kolaylaştırılmıştır. Osmanlı Bankası'nın kuruluşu, bu açıdan bankacılığın resmen başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Sağlam, 2010: 4). Cumhuriyete kadar İngiliz ve Fransız bankalarının daha etkin olduğu görülmektedir. Bu bankalar içinde özellikle Osmanlı Bankası ön planda olmakla birlikte, yabancı bankalar genel olarak dış ticareti yönlendirmede etkin olmuşlardır. Bu faaliyet yöntemleri ile yurtdışından sermaye temin ederek, yurtiçinde pazarlamaktan ziyade ithalat ve

ihracat işlemlerini finanse etmişler ve nakdi varlıklarını düşük seviyede tutmuşlardır.

1800'lü yılların sonuna doğru zayıflayan ekonomik yapı ve yüksek dış borçlanma, bankacılık sektörüne zarar vermiştir. Aşırı borç yükünün etkisiyle dışa bağımlı hale gelen finansal sektör, Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte sanayi, tarım ve hizmet sektöründeki gelişmeler ile birlikte Türk bankacılığı gelişmiş ve karmaşık bir yapı haline gelmiştir (Sağlam, 2010).

1908 yılında İkinci Meşrutiyet'in ilanından 1923'e kadar geçen süre içinde 11'i İstanbul'da 13'ü de Anadolu şehirlerinde olmak üzere toplam 24 milli banka kurulmuş, bunlardan 14 tanesi Cumhuriyet döneminde de faaliyetini sürdürürken, diğerleri kapanmak zorunda kalmıştır (Günel, 2001: 7).

1.2.1.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyetin ilanı bankacılık sisteminde önemli değişiklikler yaratmıştır. Cumhuriyetin kurulması bankacılık sektöründe devletçilik politikasının öne çıkmasına neden olmuş ve bu etki 1930'lu yıllara kadar devam etmiştir. Bunun nedeni yabancı sermayeli bankaların faaliyetleri itibariyle kalkınmayı desteklemekten uzak olmalarıdır. Sonuç olarak sayıca fazla olan yabancı bankalar yerine yerli sermayeli bankaların kurulmasını teşvik edici politikalar benimsenmiştir.

İzmir İktisat Kongresi sonunda alınan kararlar sonrasında 1924 yılında ilk özel yerli sermayeli banka olarak "Türkiye İş Bankası" kurulmuştur. Türkiye İş Bankası, bankacılık işlemleri yanında; tarım, sanayi, madencilik, enerji üretimi ve dağıtımı, bayındırlık işleri, taşımacılık, sigortacılık, turizm alanlarında her türlü işletme kurma veya katılma, malların üretimi ve tedariki için ortaklıklara katılma; sınai ve ticari işletmeleri gerek kendi nam ve hesabına, gerekse yerli ve yabancı işletmeler ile birlikte veya bu işletmeler adına yerine getirme faaliyetleri göstermiştir. 1925 yılında ülkenin sanayi ve madenlerini geliştirmeyi desteklemek amacıyla ilk kalkınma bankası, "Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası" adıyla kurulmuştur. 1927 yılında ise ülkede onarımın sağlanması ve inşaat sektörünü desteklemek amacıyla "Emlak ve

Eytam Bankası” kurulmuştur (Yenigün, 2016: 87). 1930 yılında da para basmak, paranın değerini korumak, ekonominin likiditesini sağlamak ve bankalara ödünç para vermekle görevli olarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kurulmuştur. Bu dönemde yerel bankacılık önem kazanmış ve çok sayıda yerel banka kurulmuştur (Kıraç, 2008: 1).

Ekonomik politikalar, bu dönemde özel sektörde sermayenin yeterli düzeyde olmaması, efektif bir bankacılık sisteminin bulunmaması, özel sektörün deneyim eksikliği ve 1929 yılı ekonomik krizi nedeniyle devlet destekli politikalar geliştirilmiştir. Tarım sektöründeki gerilemeye karşın sanayi sektörünü destekleyen bankaların kurulması teşvik edilerek madencileri, belediyeleri ve küçük işletmeleri destekleyen bankalar kurulmuştur. Bu yaklaşıma da iktisadi devletçilik stratejisi denmiştir (Keskin, et al., 2008: 4). Ekonomide devletçi politikalar ön plana çıkmış ve devlet bankaları kurulmaya başlanmıştır. 1934 yılında yürürlüğe giren Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı’nın bu gelişmeler üzerinde büyük etkisi olmuştur. Bu gelişme, devlet eliyle sanayileşme politikasının bankacılık sektörüne de yansımaları şeklinde değerlendirilebilir (Parasız, 2000).

Devlet sermayesi ile kurulan kamu bankalarının ön plana çıkmasıyla 1933 yılında “Sümerbank” kurulmuştur. Yine 1933 yılında “İller Bankası”, 1935 yılında “Etibank”, 1938 yılında “Halk Bankası” kurulmuştur. Kamu bankacılığının etkin olduğu yıllarda, devlet tarafından desteklenen özel sektörün, kalkınma için yetersiz kaldığı görülmüş ve devletin zorunlu tasarrufları arttırarak, ekonomideki rolünün genişletilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı’nın olduğu yıllarda dünya ile benzer şekilde Türkiye’de de daralma yaşanmış ve bankacılık sektörü bu durumdan etkilenmiştir. 1945-1959 döneminin en önemli özelliği sanayileşme stratejisi olarak iktisadi devletçiliğin yerini özel sektörün almasıdır (Gökçen, 2012: 30).

1945 yılında, içeride ve dışarıda gerçekleşen olaylar, özel bankaların gelişmesine ortam yaratmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın neden olduğu yüksek enflasyonla birlikte tarım ve ticaret sektöründe yüksek gelirli bir sınıf oluşmuştur. Diğer taraftan, ekonomide liberalleşmeyi benimsemesiyle

adımların atılmasıyla yatırımlar artmıştır. Nüfus büyümesi, şehirleşmenin hızlanması, genişleyen talep ve artan üretim, ekonomide para ve kredi talebinin de artmasına sebep olmuştur. Bu ihtiyacı karşılamaya yönelik olarak özel bankaların sayısında da artış gerçekleşmiştir. 1944 yılında Yapı ve Kredi Bankası, 1946 yılında Garanti Bankası, 1948 yılında Akbank, 1950 yılında Türkiye Sınâî ve Kalkınma Bankası, 1955 yılında Pamukbank ve Tütünbank kurulmuştur. Bankacılıktaki gelişmelere paralel olarak, bankacılık mesleğinin gelişmesi, işbirliğinin sağlanması ve haksız rekabeti önleyici kararların alınması ve uygulanması amacı ile 1958 yılında Türkiye Bankalar Birliği kurulmuştur. Bu dönemde yaşanan serbestleşme ve özel sektör gelişmesine bağlı olarak, 1958 yılında 7129 sayılı yeni Bankalar Kanunu çıkarılmıştır. Ayrıca tasarruf sahiplerinin haklarını korumak amacı ile Bankalar Tasfiye Fonu kurulmuş, 1982 yılında ise bu fon Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmiştir (Erdem, 2006).

Bu dönemde, faiz oranları ve bankacılık işlemlerinden alınacak komisyon oranlarının hükümetçe belirlenmesi ve dövize dayalı işlem yapma yetkisinin sadece Merkez Bankası'nda bulunmasının da etkisiyle, şube bankacılığı önem kazanmıştır. Bununla birlikte şube bankacılığının yaygınlaşması yerel bankaların tasfiyesi sürecini hızlandırmıştır (Kıraç, 2008: 4).

1960'lı yıllarda ise Türkiye ekonomisinin planlı döneme girmesiyle birlikte, 1960-1980 döneminde, Türk bankacılık sektörü belirlenen kurallara göre bir değişim ve gelişim sürecine girmiştir. Bu dönemin bankacılık açısından ön plana çıkan özellikleri; uzman bankacılık anlayışıyla, kalkınma ve yatırım bankalarının önem kazanması, ticari bankacılık anlayışına ise sınırlamalar getirilmesidir (Yıldırım, 2011:3).

1973 yılında yaşanan petrol krizi ise Türk ekonomisini ciddi olarak yıpratmıştır. Yine bu dönemde kalkınma planları uyarınca üretilen malların ihracının mümkün olmaması döviz krizine neden olmuştur. Bu durum dış borçların daha da yükselmesiyle sonuçlanmıştır. Bütün bu olumsuz koşullar sonucu 24 Ocak 1980'de İstikrar ve Ekonomi Değişim Programı ilan edilmiştir. Bu program ile ekonomide liberalleşmenin önü açılmış, serbest piyasa ekonomisine yönelik adımlar ivme kazanmıştır.

Cumhuriyet döneminden 1980'e kadar, bankacılık sektörü devlet destekli politikalar ile geliştirilmeye çalışılmışsa da, gerek içerde gerek dışarda meydana gelen dalgalanmalar istenilen sonuca ulaşılmasını engellemiştir. 1980 yılı sonrası ise her alanda serbestleşme başlamıştır. Bu ortam, bankacılık sektörünün büyümesine olanak sağlamış ve serbest piyasa ekonomisine geçilmesi sektörün dışa açılarak, uluslararası piyasalara entegre olmasına imkan vermiştir. (Kıraç, 2008: 5).

1.2.1.3. Yakın Dönem

1980 yılı sonrası dünya ile entegre olma çalışmaları sonucunda, gerek yurtdışında şube açan Türk bankaları, gerekse Türk bankacılık sektörüne giriş yapan yabancı bankalar sayesinde bankacılık sisteminin etkinliği artmıştır.

1980'li yılların bir başka önemli gelişmesi ise, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bünyesinde "interbank" piyasasının oluşturulmasıdır. Bu sayede bankaların kısa vadeli likidite ihtiyaçlarının karşılanması ve likidite fazlasının değerlendirilmesi kolaylaşmıştır. İnterbank, bankalara kaynak kullanma esnekliği ve kaynakları daha etkin kullanma imkânı verdiği gibi, ekonominin likidite dengesini kurmada da çok yararlı olmuştur (Şahin, 2000).

1980 sonrasında bankacılık alanındaki gelişmeler şöyle özetlenebilir;

- Faizlerin serbestleşmesi, mevduata pozitif reel faiz ödenmesi,
- Yabancı bankaların kurulmasına veya Türkiye'de şube açmasına uygun ortam yaratılması,
- Yeni ticaret bankalarının kurulmasına izin verilmesi,
- Türk bankacılığının dışa açılması,
- Türk bankacılığında batık veya donuk krediler sorununun ağırlaşması,
- Bankaların kaynak yapılarının değişmesi ve bankacılıkta mekanizasyon ve otomasyon artması ile elektronik bankacılığa geçiş (Akgüç,1992).

Ekonominin her alanında liberalleşmenin hakim olmaya başladığı 1980 sonrası, serbest piyasa ortamı sağlanmaya çalışılmış ve ihracata yönelik ürünlerin üretimi ön plana çıkararak, dışa açılmaya çalışılmıştır. Yine bu dönemde faiz oranları serbest bırakılmış ve oranın piyasada arz ve talebe göre belirlenmesi sağlanmıştır.

Finansal liberalleşme sonucunda bankacılık faaliyetleri global seviyede artmış ve sektör globalleşme sürecine ayak uydurmuştur. Ülkede yerli ve yabancı sermayeli yeni bankalar açılmasıyla rekabet artmıştır. Gelişen rekabet ortamıyla birlikte mevduat ve kredi faizleri yükselmiştir. Bu dönemde bankalar tarafından piyasaya sürülen mevduat sertifikaları bankerler tarafından yoğun talep görmüştür. Bankerlerin bu noktada faiz yükseltmeleri ve borçlarını ödeyebilmek adına daha yüksek faiz oranlarla borçlanma çabaları, bankaların mevduat sertifikalarına sınırlama getirmesiyle sonuçlanmış ve çok sayıda banker piyasaya ciddi zarar vererek batmıştır. Krizin bankalar üzerinde ki etkisinin yüksek olmasının nedenleri olarak, ekonomik istikrarsızlık, yanlış kamu politikaları ve yapısal bozukluklardır. Bunun yanı sıra sektör üzerinde denetim mekanizmasının eksikliği de bir diğer önemli etkidir.

1980 sonrası yaşanan finansal gelişmeler şöyle özetlenebilir :

- Temmuz 1980’de, mevduat ve kredi faiz oranları serbest bırakılmıştır,
- Bankaların ve mevduat sahiplerinin döviz işlemlerindeki kısıtlamaları kaldırılmıştır,
- Kişilere portföylerinde döviz bulundurma imkanı tanınmıştır,
- Mali piyasalarda gerçekleşen işlemler ile buradan elde edilen gelirlerin üzerindeki vergiler azaltılmıştır,
- Aracılık hizmetlerinin maliyetleri 1980 öncesine göre düşmekle birlikte hala yüksek bir seyir izlemeye devam etmiştir,
- Yabancı ve yerli bankaların ulusal sektöre girişlerine ilişkin getirilen kısıtlamalar azaltılmış ve yabancı sermayenin ülkeye çekilmesi cazip hale getirilmek istenmiştir,
- Türkiye’deki faaliyetlerinden doğan, net kar, temettü, satış, tasfiye ve tazminat bedellerini bankalar ve özel finans kurumları

aracılığı ile yurtdışına serbestçe çıkarabilmeleri imkanı tanınmıştır,

- Menkul kıymet piyasaları oluşturularak, şirketlere yeni finansman kaynakları yaratılmıştır,
- 1986 İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) ve Sermeye Piyasası Kurulu (SPK), Nisan 1986'da Merkez Bankası nezdinde Bankalararası Para Piyasası ve 4 Şubat 1987 tarihinde de Açık Piyasa İşlemleri, Eylül 1988'de Döviz ve Efektif Piyasası, Nisan 1989'da ise Döviz Karşılığı Altın Piyasası kurulmuştur,
- TL piyasasının oluşturulması ve benzeri gelişmeler olmuştur(Oksay,2000: 3).

1980 sonrasında bankacılık sisteminin aktif büyüklüğünde de önemli gelişmeler görülmüştür. 1980 yılında 20,8 milyar ABD doları ile GSMH'nın yüzde 28,6'sı kadar olan bankacılık sektörünün toplam aktif büyüklüğü, 1990 yılında 58,2 milyar ABD dolarına ve 2000 yılında 155 milyar ABD dolarına yükselmiştir (BDDK, 2002: 4).

Tablo 1. 1980 – 1989 Dönemi Bankacılık Sektörünün Gelişimi

	1981	1985	1989
Banka sayısı (adet)	45	50	62
Özel sermayeli ticari banka	24	20	24
Yatırım ve kalkınma bankası	2	2	9
Özel kanunlara tabi kamu bankası	13	13	8
Yabancı sermayeli bankalar	6	15	21
Şube başına düşen personel (adet)	20,3	22,0	25,6
Personel başına düşen aktif (\$)	203.954	210.764	347.390
Personel gid./toplam gid. (%)	25,2	9,8	8,9
Kredi/mevduat(%)	86,2	67,1	73,8
Faiz geliri/faiz gideri(%)	136,9	108,8	113,6
Net kar/toplam aktif (%)	1,75	1,62	1,76

Kaynak: (Dinçer,2006: 88)

1980 – 1990 döneminde bankalar, mevduat toplamak ve bankacılık ürünlerini pazarlamak amacıyla, personel sayılarını artırmaya başlamışlardır. Böylece, şube başına düşen personel sayısı 1981 yılında 20,3 iken 1989 yılında 25,6'ya yükselmiştir. 1980'li yılların ikinci yarısında teknoloji kullanımının artmasıyla, bankacılık sektöründe istihdam edilen personelin verimliliğinde bir yükselme gözlenmiştir. Bunun sonucunda, 1981 yılında 203.954 dolar olan personel başına düşen aktif büyüklüğü, 1989 yılında 347.390 dolara yükselmiştir. Sektörün etkinliğini gösteren kredi/mevduat rasyosunun yüksek seviyelerde bulunmasında ise, kredi kullandırmada risk esaslı yaklaşımın tam olarak yerleşmemesi ve holdinge bağlı şirketlerin kredilendirilmesine ağırlık verilmesi gibi nedenler belirleyici rol oynamıştır (Dinçer, 2006: 87).

Tablo 2: 1990 – 2000 Döneminde Bankacılık Sektörünün Gelişimi

	1990	1995	2000
Banka sayısı(adet)	66	68	79
Özel sermayeli ticari banka	25	32	28
Yatırım ve kalkınma bankası	7	7	12
Kamu bankası (ticari ve KYB)	11	8	18
Yabancı banka	23	21	21
Şube başına düşen personel (adet)	23,5	23,3	21,7
Personel başına düşen aktif (\$)	361.696	460.060	1.524.158
Personel gid./toplam gid. (%)	12,5	10,1	9,2
Kredi/mevduat (%)	84,0	41,7	49,9
Net faiz marjı (%)	6,4	8,4	3,5
Net kar/toplam aktif (%)	2,3	2,8	-2,8

Kaynak: (Dinçer, 2006: 92)

1990'lı yıllarda bankacılık sektörünün ekonomi içindeki payında, dışa açılmada, teknolojik altyapıda, banka hizmetlerinin çeşitliliğinde olumlu gelişmeler gerçekleşmiştir. Buna karşın sektörün üretime destek olma ve kaynakların uzun vadeli yatırımlara kanalize edilme faaliyeti yavaşlamıştır. 1990 yılında kredi/mevduat rasyosu %84 iken, 1995 yılında % 41,7'ye gerilemiş ve 2000 yılında faiz oranlarında yaşanan düşüş ve kamu borçlanma gereğinin azalmasının etkisiyle bu rasyo % 49,9 seviyesine yükselmiştir (Dinçer, 2006: 92).

2000'li yıllara yaklaşırken bilişim sektöründe meydana gelen gelişmeler, rekabet ortamını kuvvetlendirmiştir. Teknolojik imkanların kullanımının yaygınlaşması uluslararası piyasalara erişimi kolaylaştırmış, farklı finansal araçlar ortaya çıkmıştır. Bunlara örnek olarak, ATM'ler, banka kartları vb. bankacılık ürünleri gösterilebilir. Bu ürünler, Türk bankacılık sektöründe

zamanla yer bulmuş ve kullanımı her geçen gün artmıştır. Yine bu dönemde kamu finansman açıkları, iç borçlanmaya yöntemleriyle giderilmeye çalışılmış, bu durum bankaların mevcut fonlarını yüksek faiz oranlarıyla devletin kullanımına açmasını sağlamıştır. Diğer taraftan talebin karşılanması içinde yüksek faizlerle fon toplanması ekonomik yapının kırılganlığını arttırmıştır. Dış borçlanma ile ekonomik genişleme eğilimi 1990'lı yılların bir diğer ekonomik özelliği olarak göze çarpmaktadır.

Ekonomik liberalleşmeye geçilen 1980'li yıllarda, bankacılık sektörünün gelişiminin ve büyümesinin önü açılırken, devam eden süreçte içeride ve dışarıda yaşanan gelişmeler sektörün bozulmasına ve kırılganlığının atmasına neden olmuştur. Dönemin ilk krizi 1990 yılında yaşanan Körfez Krizi'dir ve bu kriz dış kaynaklı bir kriz olmasına rağmen, Türk mali sistemini de etkilemiştir. Kriz döneminde Türkiye likidite krizine girmiş ve ekonomik yapı da olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu dönemde sektördeki ilk büyük finans krizi ise, 5 Nisan 1994 yılında yaşanmıştır. Kriz, iyi idare edilmeyen ve mali bünyeleri zayıf olan bankaların ve kurumların iflasını hızlandırmış, krizle gelen şok, bankacılık sisteminin toplam varlıklarını büyük oranda azaltmıştır (Kıraç, 2008: 6).

1989-1993 yıllarında izlenen düşük döviz kuru, yüksek faiz politikası kar oranlarının düşmesine neden olarak ekonomik ve politik istikrarsızlık, belirsizlik ve riskleri arttırmıştır. Bankacılık sektörünün etkinliği azalmıştır. TCMB'nin duruma zamanında müdahale edecek kadar rezervinin olmaması nedeniyle kriz yayılmış ve tüm bankacılık sektörünü tehdit etmiştir (Yıldırım, 2011:4). 1994 krizi tasarruf mevduatının tamamının sigorta kapsamına alınması ile aşılmıştır ancak bu 1998-1999 yıllarında yaşanan finansal krizin oluşum nedenleri arasında yer almıştır. Türk bankaları kredi, faiz, likidite risklerini önceki yıllara oranla daha ciddi hissetmiş ve toplam aktifler artmaya devam ederken karlılık azalma göstermiştir. Ekonomik koşulların ve yüksek reel faiz oranlarının reel kesimin kredi talebini azaltması ve kredi portföylerinin kalitesinin azalması bankaların kredi vermek istememelerine sebep olarak kalkınma ve yatırım bankaları dışındaki tüm bankaların kredi hacmini daraltmıştır (Gökçen, 2012: 35).

Uzakdoğu ve Rusya krizleri ile yaşanan olumsuz gelişmelerin sonucunda toplam krediler bir önceki yıla göre nominal olarak %54 oranında artmasına karşın, reel olarak azalmıştır. Böyle bir ortamda bankalar kaynaklarını risksiz kamu menkul kıymetlerine yönlendirdiklerinden menkul değerler portföyü %162 oranında büyümüştür (Sarı, 2004: 148).

Türkiye 2000 yılına çok önemli ekonomik kararların alındığı bir ortamda girmiştir. 1994 krizinden sonra 1999 yılında Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS-Bank for International Settlements) ve Avrupa Birliği (AB) kriterlerine uygun 4389 sayılı Bankalar Kanunu çıkarılmış ve Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu (BDDK) oluşturulmuş, IMF ile, Yakın İzleme Anlaşması'nın mali finans destekli bir anlaşmaya dönüştürülmesi kararlaştırılmış ve 2000-2002 yılları arasında uygulanacak makroekonomik politikalar belirlenmiştir. 9 Aralık 1999 yılında IMF'ye sunulan ve kabul gören Niyet Mektubu sonrası Hükümet 1 Ocak 2000 tarihi itibariyle 3 yıl geçerli olacak maliye, para, kur ve gelir politikası ile enflasyonu düşürme programı yürürlüğe koymuştur (şen, 2008: 84). Bu program, enflasyonun düşürülmesi ve ekonomik büyümeye geçilmesi yönünde bütçe disiplini ve yapısal reformlara dayalı bir ekonomik programdır. Enflasyonu Düşürme Programı'nın üç temel unsuru şunlardır:

- Birinci unsur; sıkı bir maliye politikası uygulayarak faiz dışı fazlanın arttırılması, yapısal reformların gerçekleştirilmesi ve özelleştirmenin hızlandırılması,
- İkinci unsur; enflasyon hedefi ile uyumlu gelirler politikası,
- Üçüncü unsur ise baştaki iki unsurun enflasyon ve reel faizlerin düşürülmesine yapacağı katkıyı desteklemek ve ekonomik birimlere uzun vadeli bir bakış açısı kazandırmak için enflasyonun düşürülmesine odaklanmış kur ve para politikası uygulamasıdır(Sarı, 2004: 149-150).

Kasım 2000 ve şubat 2001 tarihlerinde yaşanan finansal krizler sonucu TL'ye olan güven azalmış ve bankacılık sektörünün temel fon kaynağı olan mevduat 2001 yılının ilk yarısında reel tabanda daralmıştır. Yılın ikinci yarısından itibaren ise döviz tevdiat hesaplarındaki artış sonucu yeniden

yükselme eğilimine girmiştir. Ancak 2000 yılı Kasım ayında ortaya çıkan kriz sonrasında kredi hacmi hem arz hem de talep yönlü daralmıştır. Bankaların kaynak maliyetinin artması, kaynak sağlama imkanlarının daralması ve kredi geri dönüşlerinde yaşanan güçlükler karşısında likit kalmayı tercih etmeleri ile kredi arzı olumsuz etkilenmiştir. Tüm bu süreç sonunda mali sistemin yapısal sorunları daha da kötüye gitmiştir (Sarı, 2004: 154).

2001 Şubat krizinden sonra mali piyasalara yönelik özellikle Türk bankacılık sisteminde büyük zarara neden olan ve kısa dönemde istikrarsızlığa yol açan yerli döviz talebinin karşılanabilmesi ve buna bağlı olarak döviz kuru istikrarsızlığının ortadan kaldırılması için çalışmalara başlanmıştır. Bunun sonucunda Mayıs 2001 tarihinde, ekonominin dış şoklara ve krizlere dayanıklı hale getirilmesi, enflasyonun düşürülmesi, mali disiplinin sağlanması ve bankacılık sektörünün güçlendirilmesi amacıyla, Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ilan edilerek uygulamaya konulmuştur (Uyar, 2003).

Bankacılık sisteminde yeniden yapılandırma süreci kapsamında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından, bankacılık sektöründe güven ve istikrarı yeniden sağlamak için Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı hayata geçirilmiştir. Bu çalışmalar kapsamında yaşanan gelişmeler şöyle özetlenebilir:

- Yeniden yapılandırmada ilk adım mali bünyesinde sorunlar olan bankalara çözüm arayışı olmuştur. 1996-2002 döneminde Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu'na (TMSF) alınan 20 bankanın mali yapılarının güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılmaları ve yükümlülüklerinin devri için Hazine'den özel tertip tahviller ihraç edilerek TCMB'den avans kullanılmış ve TMSF'den kaynak aktarılmıştır. 2003 Temmuz sonu itibariyle TMSF yönetimindeki bankalara, geri ödemeler dahil edildikten sonra, ana para ve faiz borcu toplamında 28,2 milyar dolar aktarım yapılmıştır (BDDK, 2003).
- Mali bünyesinde sorunlar olan, siyasi müdahaleler nedeniyle yıllarca kaynaklarını etkin kullanamayan bankaların finansal ve operasyonel olarak yeniden yapılandırılması ise ikinci adımdır.

Bu çerçevede 2000 yılı sonunda bilanço büyüklüklerinin %50'sine ulaşan görev zararları alacaklarının kapatılması ve sermaye desteğini içermek üzere kamu bankalarına kaynak aktarılmıştır. Ayrıca Emlak Bankası A.Ş. devren Ziraat Bankası A.Ş. ile birleştirilmiştir. Bu birleşmeler yoluyla küçültülmeleri ve nihai olarak özelleştirilmeleri öngörülen kamu bankalarının operasyonel açıdan yeniden yapılandırılmalarına yönelik faaliyetler de hızlandırılmıştır (Parasız, 2002).

- Yeniden yapılandırmanın üçüncü aşaması, aktif kalitesi bozulan ve sermayeleri hızla eriyen özel sermayeli bankaların sermaye yapılarının güçlendirilmesi için üçlü bir denetimden geçirilerek sermaye desteği yapılması esasına dayalı bir programdan oluşmaktadır. Bu kapsamda Haziran 2001'de gerçekleştirilen iç borç takası ile özel sermayeli bankaların yabancı para pozisyonları önemli ölçüde kapanmış ve faiz ve kur riskleri azaltılmıştır. Önceki dönemlerden farklı olarak bankaların 2001 yılı mali tabloları üzerinden yapılan denetimde ise, BDDK tarafından enflasyon muhasebesi kuralları esas alınmıştır. Denetim sonrası hazırlanan sektör yapıları dikkate alındığında, nakit sermaye artışı ve sorunlu kredilere ayrılan karşılıkların yeniden düzenlenmesi gibi olumlu yaklaşımların etkisiyle sektörde sermaye ihtiyacı azalmıştır.

Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasının özel sektöre maliyeti 7,9 milyar dolar olmuştur. Bunun 5,2 milyar doları TMSF tarafından ve 2,7 milyar doları kriz döneminde eriyen sermayeleri güçlendirmek amacıyla özel sektör bankaları tarafından oluşturulmuştur (BDDK, 2003).

Krizler sonrası yapılandırılan bankacılık sektörü, banka sayısı bazında gerileme kaydetmesine rağmen sektörde tutunan bankaların gelişme kaydettiği bir görünüm sergilemiştir. Bankacılık sektöründe Nisan 2017 itibarıyla 34 adet mevduat, 13 adet kalkınma ve yatırım bankası bulunmaktadır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre (TBB, 2016: 5)

- **Mevduat Bankası:** Kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurtdışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini,
- **Katılım Bankası:** Özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini,
- **Kalkınma ve Yatırım Bankası:** Mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında; kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini ifade etmektedir.

Tablo 3. Türkiye'deki Banka ve Bankaların Şube Sayıları

	2002		2009		2017 (Nisan)	
	Banka	Şube	Banka	Şube	Banka	Şube
Mevduat Bankaları	40	6.087	32	8.991	34	10.614
Kamu Bankaları	3	2.019	3	2.530	3	3.675
Özel Bankalar	20	3.659	11	4.390	9	4.081
Fondaki Bankalar	2	203	1	1	1	1
Yabancı Bankalar	15	206	17	2.070	21	2.857
Kalkınma Ve Yatırım Bankaları	14	19	13	45	13	41
TOPLAM	54	6.106	45	9.036	47	10.655

Kaynak:(TBB, 2017)

2000'li yılların başında zorlu bir süreçten geçen bankacılık sektörü için en önemli sınav ve bu dönemin en önemli gelişmesi ABD kaynaklı mortgage krizi olmuştur. 2008 krizi ABD'de konut fiyatlarının hızla düşmesiyle kendini göstermiş, buna paralel ekonomik aktiviteler yavaşlamıştır. ABD'de bu süreçte işsizlik rakamları hızla yükselmiş ve ekonomik durgunlukla birlikte enflasyon düşmüştür. Krizin etkileri global finansal araçlar, özellikle türev ürünler yardımıyla öncelikle gelişmiş ülkelere ve devamında gelişmekte olan ülkelere yayılmıştır. 2000'li yılların başından itibaren gelişmekte olan ülkelere akan sıcak para, krizle birlikte bu piyasalardan çekilmeye başlamıştır. Özellikle cari

açıklarını finansmanını sıcak para ile sağlayan ülkelerde ekonomik krizin etkileri yoğun hissedilmiştir. Finans sektöründe görülen daralma, reel sektörün kredi kanallarını ve toplam talebin düşmesiyle gelir kanallarını tıkamıştır. Genel olarak belirsizliğin artması, hem bireysel hem de ticari aktörlerin bankacılık sistemine olan güvenini sorgulatmış ve ekonomik faaliyetlerini sınırlamıştır.

Krizin Türkiye'ye olan etkileri incelendiğinde, genel ekonomik görünüm, toplam talebin düşmesi ve dış finansman olanaklarının sınırlanması sonucu, ekonomiye olan güvenin sarsılmasına neden olmuştur. Krize karşı ABD başta olmak üzere, birçok ülke ekonomik önlem paketleri açıklamıştır. Bu süreçte Türk bankacılık sistemi oldukça başarılı bir sınav vermiş ve ekonomide görülen küçülmeye rağmen sağlam bankacılık sistemi geniş kapsamlı müdahalelere gereksinim duymamıştır. Kriz sonrası piyasada oluşan likidite açığı, 2010 yılına kadar devam etmiştir. Merkez Bankası likiditeyi kontrol edebilmek için piyasaya birer haftalık vadeli repo ihaleleri fonlamaya başlamıştır. Piyasanın ihtiyacının oldukça üzerine çıktığı durumlarda ise gün sonunda gecelik vadeli işlemlerle piyasadaki fazla likiditeyi çekmiştir. Yetersiz kalacağını düşündüğü dönemlerde ise bir haftalık vade yerine üçer aylık vadeli repo işlemleri yapmıştır. Likidite fazlası çok yüksek rakamlara ulaştığında bankacılık sistemi kredi verme koşullarını gevşetmiş, likidite açığı arttığında ise kredi koşullarını sıkılaştırıp likidite yönetiminde etkinliği sağlamıştır. 2011 yılına gelindiğinde ise piyasada bollaşan likidite sebebiyle zorunlu karşılık oranları artırılarak bankacılık sisteminden yaklaşık 40 milyar TL likidite çekilmiştir (Yenigün, 2016: 100).

2012 yılı itibariyle piyasalarda normalleşme süreci başlamış ve sonraki süreçte bu durumun korunması hedeflenmiştir. 2013 Mayıs sonrası dönemde küresel para politikalarına dair yaşanan gelişmeler finans piyasalarındaki hareketlerin temel belirleyicisi olmuştur. Bu dönemde küresel ölçekte neredeyse tüm finansal varlıklarda yeniden fiyatlama yaşanmış ve gelişmekte olan ülkelere yönelik portföy akımlarında çıkışlar gözlenmiştir. Bu süreçte TCMB, 1 haftalık repo faiz oranı, faiz koridoru, Türk lirası ve yabancı para likidite politikaları ve zorunlu karşılık araçlarını aktif bir şekilde kullanarak

küresel oynaklığın Türkiye ekonomisine olan olumsuz etkilerini sınırlamaya ve enflasyon görünümünde yaşanan bozulmayı gidermeye yönelik politikalar uygulamıştır (TCMB, 2017: 4).

2013 yılı Mayıs ayı sonrasında Türk lirasının değer kaybetmesi enflasyonu ve ekonomik beklentileri olumsuz yönde etkilemiştir. Enflasyonun kontrol altına alınabilmesi için 2014 yılı başından itibaren Merkez Bankası sıkı likidite politikası uygulayarak faizler kademeli olarak yükseltmiştir. Bunun etkileri ancak 2015 yılı ekonomisine yansımıştır. Kredi hacmi sıkı para politikasına rağmen kredilerin yıllık büyüme seyri olağan düzeyde olup cari işlemler dengesi iyileşmeye devam etmiştir (Yenigün, 2016: 101).

1.2.2. Türkiye’de Bankacılık Denetimi ve Gözetimi İçin Faaliyet Gösteren Kuruluşlar

Ülkelerin bağımsızlığında ekonomik bağımsızlıkları çok önemli bir yer tutar. Ekonomi denilince finans ve bankacılık sektörü öncelikli olarak akla gelen kavramlardır. Bu öncelikte reel sektörün faaliyetleri için gerekli olan para trafiğini bu sektörün kontrol ediyor olması etkilidir. Bu nedenle günümüzde pek çok ülkede bankacılık sektörü sahip olduğu önem nedeniyle sıkı kontrole tabi tutulan, farklı kurumların müdahalesine ve denetimine açık olan bir sektördür.

Ekonominin sağlıklı işlemesi için bankacılık faaliyetlerinin belli bir düzen içerisinde yürütülmesi gerekmektedir. 21. yüzyılda ekonomik krizler ülkeler için büyük bir tehdittir. Bu sebeple ekonomide önemli rolü olan bankacılık sektörüne müdahaleler artmakta, düzenleyici ve denetleyici kurumların sayısı ya da yetkileri arttırılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de de bankacılık sektörünün denetim ve gözetimi için farklı kurumlar görevlendirilmiş veya süreç içinde kurumların yetkileri değiştirilmiştir.

1.2.2.1. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)

Merkez bankaları genel anlamda, ekonomik alanda kurumsal görevleri yerine getiren ve devletin para ve kredi politikalarının yürütülmesinde önemli

role sahip olan kamu kesiminde yer alan ve özel hukuk hükümlerine tabi olan kamu tüzel kişiliğine sahip olan kurumlardır. Merkez bankaları kamusal ekonomik politikaların yürütülmesinde önemli görev ve yetkilere sahip oldukları için devlet ile olan ilişkilerini düzenlemek oldukça önemli bir konudur.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, resmi gazetede yayınlanan "1715 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu" adı ile 1930 yılında kurulmuştur. Anonim şirket statüsünde bulunan kurum hisselerinin %51'i Hazineye ait olup, söz konusu oranın daha aşağıya çekilemeyeceği 14 Ocak 1970 tarih 1211 sayılı kanun ile güvence altına alınmıştır.

25.04.2001 tarihli 4651 sayılı kanunla merkez bankası oldukça hassas ve duyarlı bir sektör olan mali sektör ve özellikle bankacılık sektörünün politik dalgalanmalardan etkilenmesini en aza indirmek amacıyla bağımsız bir kurum haline getirilmeye çalışılmıştır. Bunun için ilk olarak TCMB kanununun, 4. Maddesinde bankanın temel amacı değiştirilerek, fiyat istikrarının sağlanması yeni temel amaç olarak belirlenmiştir. Banka fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve bu politikasını gerçekleştirmek için kullanacağı araçları kendi belirleme yetkisine sahiptir.

Kasım ve Şubat krizleriyle birlikte özel bankaların birbiri ardına batması ciddi bir rahatsızlık yaratmıştı. Bu dönemde bankacılık sektörünü kontrol edecek özerk bir kurumun kurulması gündeme gelmesiyle siyasal iktidar, bir denetim kurumu oluşturmuştur. Ancak daha sonra yasa koyucu ortaya çıkan sorunları bahane ederek, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu yetkilerinin bir kısmını TCMB'ye paylaşırma yoluyla sorunları aşmaya çalışmış ve bu konuyla ilgili düzenlemeleri getirmiştir.

TCMB fiyat istikrarını sağlamak için para politikasını oluştururken çerçeveyi çizerek denetimi en başta, sınırları belirtirken yapmaktadır. Öte yandan TCMB kanununda hükümetin temel görevi sayılan büyüme ve istihdam politikası konusunda dahi, merkez bankasının hedefleriyle çelişmemek kaydıyla, destek olunabileceği yönünde düzenleme yapılmıştır. Merkez bankasının hükümete büyüme ve istihdam konusunda destek olmasıyla ilgili

olarak, yapılacak desteğin fiyat istikrarıyla çelişip çelişmediğinin tespiti ve takdiri ise yine TCMB'ye bırakılmıştır.

Merkez bankalarının, banknot çıkarma ve ihraç etme yetkilerine ilave olarak milli ekonominin kalkınması için genel kredileri de kontrol etme yetkisine sahip olması nedeniyle, dünyanın her yerinde hükümetler, merkez bankalarıyla yakından ilgilenmektedir (Ay, 2010: 144).

Merkez bankalarının görev tanımları ve işlevleri ülkelere göre farklılık göstermektedir. TCMB'nin görevleri 1211 sayılı yasanın 4. maddesinde (TCMB, 1970);

- a. Açık piyasa işlemleri yapmak,
- b. Hükümetle birlikte Türk Lirası'nın iç ve dış değerini korumak için gerekli tedbirleri almak ve yabancı paralar ile altın karşısındaki muadeletini tespit etmeye yönelik kur rejimini belirlemek, Türk Lirası'nın yabancı paralar karşısındaki değerinin belirlenmesi için döviz ve efektiflerin vadesiz ve vadeli alım satım ile dövizlerin Türk Lirası ile değişimi ve diğer türev işlemleri yapmak,
- c. Bankaların ve bankaca uygun görülecek diğer mali kurumların yükümlülüklerini esas alarak zorunlu karşılıklar ve umumi dispo­nibilite ile ilgili usul ve esasları belirlemek,
- d. Reeskont ve avans işlemlerini yapmak,
- e. Ülke altın ve döviz rezervlerini yönetmek,
- f. Türk Lirasının hacim ve tedavülünü düzenlemek, ödeme menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz işlemlerini ve denetimini sağlayacak düzenlemeleri yapmak, ödemeler için elektronik ortam da dâhil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek,
- g. Finansal sistemde istikrarı sağlayıcı, para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirler almak,
- h. Mali piyasaları düzenlemek,

- i. Bankalardaki mevduatın vade ve türleri ile özel finans kurumlarındaki hesaplarının vadelerini belirlemek, şeklinde belirtilmiştir.

Görevin geniş olması beraberinde geniş yetkileri de gerektirdiği için yasanın 4. maddesinin II. fıkrasında merkez bankasının görev alanıyla ilgili yetkileri şu şekilde sıralanmıştır;

- a. Türkiye’de banknot ihracı imtiyazı tek elden bankaya aittir.
- b. Banka, hükümetle birlikte enflasyon hedefini tespit eder, buna uyumlu olarak para politikasını belirler. Banka, para politikasının uygulanmasından tek yetkili ve sorumludur.
- c. Banka, fiyat istikrarını sağlamak amacıyla bu kanunda belirtilen para politikası araçlarını kullanmaya, uygun bulacağı diğer para politikası araçlarını da doğrudan belirlemeye ve uygulamaya yetkilidir.
- d. Banka, olağanüstü hallerde ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kaynaklarının ihtiyacı karşılamaması durumunda belirleyeceği usul ve esaslara göre fona avans vermeye yetkilidir.
- e. Banka, nihai kredi mercii olarak bankalara kredi verme işlerini yürütür.
- f. Banka, bankaların ödünç para verme işlemlerinde ve mevduat kabulünde uygulayacakları faiz oranlarını, belirleyeceği usul ve esaslara göre bankalardan istemeye yetkilidir.
- g. Banka, mali piyasaları izlemek amacıyla bankalar ve diğer mali kurumlardan ve bunları düzenlemek ve denetlemekle görevli kurum ve kuruluşlardan gerekli bilgi ve belgeleri istemeye, istatistikî bilgi toplamaya yetkilidir(TCMB, 1970).

Görüldüğü gibi Merkez Bankası, para politikası konusunda ve fiyat istikrarının sağlanmasıyla ilgili olarak mutlak yetki sahibidir ve kendi uygulama sınırlarını kendisi belirler. Mevzuata göre merkez bankasının görev ve yetki alanına giren konulara ilişkin olarak, yapmış olduğu düzenlemelere

bankalar tarafından uyulup uyulmadığını takip etmek ve denetlemek yine T.C. Merkez Bankası'nın kendi yetkisindedir.

Finans sektörüyle ilgili olarak hükümete istenildiği takdirde görüş bildirmek de bankanın görevlerindedir. Yine istatistiki bilgi toplama ve uygulamaları konusunda tespit ettiği konuları ve bu konularla ilgili görüşleri, başbakanlık ve ilgili denetim kurumlarına bildirme konusu bankanın takdirindedir.

Bunlara ilave olarak, TCMB mevcut yasal mevzuat çerçevesinde kendisine verilen görevlerle ilgili olarak; düzenlemeler yapmaya ve bunları uygulamaya koymaya, bu düzenlemelere tabi kurum ve kuruluşların bu düzenlemelere uygun hareket edip etmediğini ve kendisine gönderilen bilgilerin doğru olup olmadığını denetlemeye görevli ve yetkilidir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile TCMB, faaliyet sahaları aynı olmakla birlikte farklı görevler yerine getirirler. TCMB genel düzenlemeleri ve hedef politikaları belirlerken Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu bankacılık sektörünü düzenleyen ve denetleyen kurumdur. Bu iki kurum kendi çalışmaları sonucunda ulaştıkları belge ve bilgileri, vardıkları yargıları birbirleriyle paylaşmak durumundadırlar.

Kanuna göre TCMB, bankalar ve uygun göreceği mali kurumlar hakkındaki görüşlerini ve tespitlerini, Başbakanlık ile birlikte bu kurumları düzenleyen ve denetleyen kurumlara bildirebilir. Bu sayede Merkez Bankası, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu uygulamalarının daha verimli olabilmesi için tesviye niteliğindeki görüşlerini, kuruma iletir.

TCMB ayrıca, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu yönetimi altında olan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na, olağanüstü durumlarda ve fonun kaynaklarının ihtiyacı karşılayamaması durumunda, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun talebi üzerine avans vermeye yetkilidir. Verilecek avansın vadesi, geri ödeme şekli şartları ve uygulanacak faiz oranları, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu görüşleri çerçevesinde merkez bankasınca belirlenir.

TCMB ile BDDK arasındaki ilişkilerde dikkat edilmesi gereken husus, aralarında bir alt üst ilişkisi olmadığıdır (Ay, 2010: 147).

1.2.2.2. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)

Türkiye’de bankacılık sektöründe denetim işlevini yerine getiren kurumların başında; Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu gelmektedir. BDDK, Kasım 2000 ve Şubat 2001’de ülkede yaşanan ekonomik krizin bankacılık sektörü nedeni ile yaşandığı düşüncesi ile, kamuoyunda meydana gelen rahatsızlıkları gidermek için geniş yetkilerle donatılarak kurulmuştur. Yasal oluşum sürecinde yaşanan olumsuzluklar, kamuoyunda var olan tepkiler ve bankacılık sektörünün geçmişinde yaşanan ihmal ve suiistimallerin doğurduğu tepki ortamının etkisiyle kurumun görev ve yetkilerinde, hukuka uygunluğu tartışılacak düzenlemeler yer almıştır (Çolak, 2002).

Türkiye’de BDDK’nin kurulmasını hazırlayan bazı etkenler vardır ve bu etkenler detaylı incelenmelidir (Akyazı, 2000: 52).

Dünyada mali krizlerin ilk ortaya çıktığı ve yayıldığı ülkeler, genel itibariyle bankacılık sistemlerinin zayıf olduğu ülkelerdir. Bu noktadan hareketle mali piyasalarda istikrarsızlığın ortaya çıkma ihtimalini azaltmak ve bankacılık sisteminde etkin bir denetim sisteminin sağlanabilmesi için uluslararası standartların oluşturulması gündeme gelmiştir. Basel Bankacılık Ödemeler Komitesi, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası başta olmak üzere ulusal ve uluslararası birçok kurumla işbirliği yaparak, bankacılık sisteminin daha etkin çalışmasını sağlamak üzere belirlenen 25 prensip vardır. Bu prensiplerle, etkin bankacılık sistemi için denetleme ve düzenleme yetkisinin bir üst kurula bırakılması amaçlanmıştır. Basel Komitesi’nce belirlenen standartlara uygun bir mali sistem oluşturmak üzere Güney Kore (1998), Japonya (1998), Avustralya (1998), İngiltere (1997) ve Singapur (1998) gibi bazı ülkeler hemen harekete geçmişlerdir. Bu ülkelerde gerçekleştirilen mali reformların ortak noktası, mali kurumların kurulması, çalışması, birleştirilmesi ve tasfiye gibi konularda yapılacak düzenlemelerin idari ve mali bağımsızlığa sahip bir üst kurula bırakılmış olmasıdır.

Türkiye’de Ocak 2000 tarihinde uygulanmasına başlanılan “Enflasyonla Mücadele Programı” çerçevesinde IMF’ye verilen niyet mektubunda da yer alan yapısal reformlar kapsamında ön görülen düzenlemelerden biri de “Bankacılık Sisteminin Güçlendirilmesi ve Bankacılık Düzenlemesi” konusudur. Niyet mektubunun 52-61. maddelerinde, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun 2000 yılı Ağustos ayı sonuna kadar faaliyete geçmesi, performans kriteri olarak bildirilmiştir.

Türkiye’de 1980 öncesi dönemde devlet bankacılık sektörü üzerindeki yüksek kontrole sahipti. 1980 sonrasında ise kontrolün azaltılması sonucunda 1980’lerde bankerlerin batması, 1994 yılında banka iflasları ve 1999 yılı sonlarında da bankalara el konulması gibi olumsuz gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler sonucunda kamuoyunun bankacılık sektörüne olan güveni olumsuz yönde etkilenmiştir. Oluşan bu güven sorunu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun kurulması ile giderilmeye çalışılmıştır.

Bu doğrultuda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3 üncü maddesinin 1 numaralı fıkrası uyarınca, söz konusu kanun ve ilgili diğer mevzuatın, anılan kanunda gösterilen yetkiler çerçevesinde düzenlemeler de yapmak suretiyle uygulanmasını sağlamak, uygulamayı denetlemek ve sonuçlandırmak, tasarrufların güvence altına alınmasını temin etmek ve kanunla verilen diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak üzere 23 Haziran 1999 tarihinde, kamu tüzel kişiliğine haiz, idari ve mali özerkliğe sahip olarak kurulmuş olup 31.08.2000 tarihinde faaliyete geçmiştir (Odabaş, 2000: 21).

BDDK kuruluş yönetmeliğinde tasarruf sahiplerinin haklarını ve bankaların düzenli ve emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye sokabilecek ve ekonomide önemli zararlar doğurabilecek her türlü işlem ve uygulamaları önlemek, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamak üzere gerekli karar ve tedbirleri almak ve uygulamakla yükümlü ve yetkili kılınmıştır. Merkezi Ankara’dadır. 22 Haziran 2000 tarih ve 24087 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunan “Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Teşkilat Yönetmeliği” çerçevesinde yapılandırılmasını tamamlamıştır.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu; temel olarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkanlığı ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu olarak ikili bir yapılanma göstermektedir. Kurumun hizmet birimleri ile bunların görev ve sorumlulukları Kurulun  nerisi  zerine Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Mevcut yönetmelik ve uygulamalara göre Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun amaçları sıralanacak olursa (BDDK, 2016: 13);

- a. Sektörün etkinliğini ve rekabet kabiliyetini arttırmak,
- b. Sektöre güveni kalıcı kılmak,
- c. Sektörün ekonomi üzerinde yaratabileceği zararları asgariye indirmek,
- d. Sektörün dayanıklılığını geliştirmek,
- e. Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun bu amaçları gerçekleŐtirmesinin tasarruf sahipleri, bankacılık sektörü ve ekonomi açısından etkilerini ise aşağıdaki Şekildedir:

Tasarruf Sahipleri Açısından; 1994 yılında mevduatlara %100 devlet güvencesi uygulanmaktaydı ve tasarruf sahipleri yüksek faiz getirisi elde edebilmek için bankaların güvenli olup olmadığına dikkat etmeden mevduatlarını güvenli olmayan çeşitli bankalara yatırmıŐlardır. Bankaların bilançolarının gerçekleri yansıtması nedeniyle bankalar hakkında sağlıklı değerlendirme yapmak tam anlamı ile mümkün olamamıŐtır. Hatta bu dönemde bazı bankalar müŐterilerini yanlış bilgilendirmıŐlerdir. İlerleyen süreçte aşamalı olarak mevduata %100 devlet güvencesinin ortadan kalkmasıyla birlikte bankacılık sektöründe ortaya çıkan ya da çıkması muhtemel problemler müŐterileri olumsuz Şekilde etkileyebilmektedir. Bu durumdan sadece müşteriler etkilenmemektedir. Bankacılık sektöründeki güven sorunu nedeniyle belirli tasarrufları olan insanların bankacılık sektörüne olan güvenleri azalmakta ve başka alternatiflere yönelmek zorunda kalmaktadırlar (Akyazı, 2000: 52).

BDDK'nin faaliyetlerine baŐlamasıyla birlikte yukarıda sıralanan sorunlar hızla azalmış ve bankacılık sektörüne olan güven süratle artmıştır.

Tasarruf sahipleri bankaların sürekli denetim ve gözetim altında olduklarını bildiklerinden bankalara ve dolayısıyla finansal sisteme daha çok güven duymaktadırlar.

Tasarruf sahipleri, BDDK'nin faaliyete geçmesiyle birlikte, uluslararası standartlara uygun, güvenli, ürün çeşitliliği olan ve kaliteli bankacılık hizmetleri ile karşılaşmışlardır. Ayrıca müşterilerin mali suçlara karşı korunuyor olduklarını bilmeleri mali sisteme katılımın artmasında etkili olmuştur.

Bankacılık Sektörü Açısından; Kurumun faaliyetleri öncelikli olarak bankacılık sektörünü denetlemeye yöneliktir. Sektörün önceki dönemlere göre daha sıkı denetlenmesi sonucu mali yapılarının gerçeği yansıtmaması söz konusu değildir. Bankalar birçok kurum tarafından değil, önemli ölçüde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından denetlenmekte ve düzenlenmektedir. Banka kurulmasının şartlarının ağırlaştırılması ve banka yöneticilerinin görevlerini istismar etmeleri durumunda alacakları cezaların ağırlaştırılması nedeniyle bankacılık artık herkesin yapabileceği bir iş olmaktan çıkmıştır (Akyazı, 2000: 52).

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun faaliyete geçmesi ile artık Türk bankacılık sektörü uluslararası standartlara göre hareket etmektedir. Bu standartları yakalama gücü sektördeki banka birleşmelerinin sayısını arttırmıştır. Yine bu süreçte kamu bankalarının da aşamalı bir şekilde özelleştirilmesi, bankacılık sektörünün daha da rekabetçi bir piyasaya dönüşmesini sağlamaktadır.

Ekonomi Açısından; küreselleşmenin bir sonucu olarak günümüzde ister gelişmiş isterse gelişmekte olan ülkeler olsun, ekonomileri her zamankinden daha çok risk altındadır. Teknolojideki hızlı gelişmeler ile sermayenin serbestçe dolaşımının kolaylaşması, makroekonomik göstergelerin kontrolünü daha da zorlaştırmaktadır. Bu sebeple, her ülkede mali sistemin güçlü ve güvenilir olması, sorunların azaltılması veya yaşanmaması için hayati öneme sahiptir. Çünkü serbest piyasa ekonomisinin temel taşı istikrarlı bir mali sistemdir. Buradan yola çıkarak, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun faaliyetleri ile piyasa ekonomisi ihtiyaç duyduğu daha güçlü ve

daha istikrarlı bir mali sisteme kavuşmuştur. Bankacılık sektörüne duyulan güvenin artması ile tasarruflar daha çok ve daha uzun vadeli olarak bankacılık sektöründe kalmaktadır. Böylece daha çok reel kaynağın ekonomiye aktarılması söz konusu olmuştur ve olacaktır (Akyazı, 2000: 53).

Günümüzde bankalar arasında yoğun bir rekabet ortamı vardır. Gerek faaliyet konuları ve gerekse coğrafi genişlemeler üzerindeki sınırlamalar gevşetilmiş, aynı zamanda ulusal piyasalar ile uluslararası ve özellikle “offshore” piyasalar bütünleşmiştir (Duman, 2002: 139). Bu rekabet ortamı ve paranın hızlı dolaşımı kontrolünü zorlaştırmakla birlikte denetimini zorunlu kılmaktadır.

1.2.2.3.Hazine Müsteşarlığı

Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevlerini düzenleyen kanuna göre, Hazine Müsteşarlığı örgütünün kurulmasının amacı “ekonomi politikalarının tespitine yardımcı olmak ve bu politikalar çerçevesinde bankacılık faaliyetlerini düzenlemek, uygulamak, uygulamanın izlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin esasları tespit etmek” olarak belirtilmiştir (Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, 1994).

Hazine Müsteşarlığı, Başbakanlığa bağlı olarak görev yapar ancak uygulamada genellikle Başbakan, müsteşarlığın yönetimini ve görevini bir devlet bakanına devretmektedir. Hazine Müsteşarlığı'nın ana hizmet birimleri ise Kamu Finansmanı, Kamu İktisadi Teşebbüsleri, Dış Ekonomik İlişkiler, Banka ve Kambiyo, Sigortacılık, Yabancı Sermaye, Teşvik ve Uygulama ile Ekonomik Araştırmalar Genel bölümleri olup hepsi Genel Müdürlük olarak görev yapmaktadır.

Bankacılık sektörüyle ilgili görevli Hazine Müsteşarlığı'nın ilgili birimi olan Bankacılık ve Kambiyo Genel Müdürlüğü'nün görevleri; bankacılık, sermaye piyasası, menkul kıymetler borsası, ödünç verme işlemleri, finansal kiralama ve mali sektörlerle ilgili konularda mevzuatı hazırlamak, uygulamak, denetimi sağlamak ve ilgili kuruluşlarca uygulamasını izlemek ve yönlendirmektir.

Hazine Müsteşarlığı'na yasada bankacılık sektörü ile ilgili olarak verilen temel görevler, özünde düzenlemeye ait görevler olup, Müsteşarlık daha çok yasa koyucunun müşaviri konumuna yakın bir konum sergilemektedir.

Hazine Müsteşarlığı bünyesinde yer alan ve denetim, gözetim ve soruşturma işlerini yürüten, Bankalar Yeminli Murakıplar Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu kurulduktan sonra müsteşarlık bünyesinden ayrılarak BDDK'ye bağlanmıştır. Bu düzenlemeyle Hazine Müsteşarlığı sadece bankacılık alanına ilişkin olarak mevzuatlar hazırlamak, uygulamak ve yaptığı uygulamaları izlemek ve aksayan yönlerini tespit etmek görevini üstlenmiştir.

Hazine Müsteşarlığı ile BDDK arasında temel olan ilişki ise hazırlanacak olan mevzuatla ilgili, bankacılık sektörüne ilişkin bilgilerin ve istatistiklerin Müsteşarlıkça, BDDK'den istenmesi ya da hazırlanacak mevzuata ilişkin görüş ve önerilerin BDDK tarafından Hazine Müsteşarlığı'na iletilmesi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Kurumlar arasında herhangi bir yönlendirme, alt üst ilişkisi ve yönetme yoktur.

1.2.2.4. Türkiye Bankalar Birliği (TBB)

Kişi ya da kuruluşların ortak menfaatlerini korumak amacıyla kendi aralarında birlikler oluşturmaları demokratik toplumların vazgeçilmezlerindedir. Ortak amaç ve ortak çıkarlarını korumanın yanında, yürütülen faaliyetlerde belirli standartları yakalamak da bir o kadar önemlidir.

Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların bir araya gelerek, ortak çıkar ve amaçlarının gerçekleştirilmesi ve sektörün ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulan standartların kurumlara dayatılması için Bankalar Kanunu'yla, Türkiye Bankalar Birliği kurulmuştur. Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye'de faaliyette bulunan tüm bankaları temsil eden tüzel bir kişiliğe sahiptir.

TBB, kanunla kurulmuş, kamu tüzel kişiliği bulunan, kurumsal yetkiler kullanan, organlarını kendi üyeleri arasından seçen ve bankacılık alanında faaliyet gösterebilmek için üyeliği zorunlu olan kamu kurumu niteliğinde bir meslek örgütüdür.

Bankalar, bankacılık faaliyetlerinde bulunabilmek açısından, Türkiye Bankalar Birliği'ne üye olmak zorundadırlar (TBB, 1999). Türkiye'de faaliyet gösteren bütün bankalar bu birliğe üye olmak, statü hükümlerine uymak ve birliğin yetkili organlarının alacağı kararları uygulamak zorundadırlar.

Birlik temelde, sektörde hakim olması gereken bankacılık etiğini ve mesleki gereksinimlere uygun davranılmasını sağlamayı hedeflemektedir. Bununla birlikte rekabet ortamının eşit şartlarda sağlanması ve bu yönde adımlar atması görevlerindedir. Bu sayede ekonominin ihtiyaç duyduğu sektör yapısı oluşacaktır. Birlik amaçlarını gerçekleştirmek maksadıyla;

- a. Bankacılık mesleğini geliştirmek amacıyla her türlü önlemleri almak,
- b. Bankalar arası mesleki dayanışmayı güçlendirmek,
- c. Üyeleri arasında haksız rekabeti ortadan kaldırmak,
- d. İç ve dış ilişkilerde Türkiye bankacılığını temsil etmek ve tanıtmak için gerekli girişimlerde bulunmak, gerektiğinde kamuoyuna bankacılık konusunda aydınlatıcı bilgi vermek,
- e. Yurt içinde ve dışında bankacılık hareketlerini izleyerek toplayacağı bilgileri üyelerine ve ilgililere ulaştırmak, bankacılık örf, adet ve teamüllerini saptamaya ve banka işlemlerinde uygulanan usullerde birlik sağlanmasına çalışmak,
- f. Banka ve bankacılıkla ilgili olan konularda resmi makam ve kuruluşlara bilgi vermek,
- g. Ulusal tasarrufun teşviki için gerekli çalışmaları yapmak ve yetkili mercilere önerilerde bulunmak,
- h. Bankalar arası çıkabilecek anlaşmazlıklarda, tarafların isteği ile hakem atamak ve hakemlik yapmak,
- i. Banka mensuplarına ait sosyal yardım konularını incelemek ve üyelerine tavsiyelerde bulunmak,
- j. Bankalar kanununun kendisine yüklediği bütün görevleri yapmak,
- k. Bankaların, müşteri hesabına yaptıkları hizmetler karşılığında tahsil edecekleri komisyon, ücret ve masrafların, açtıkları krediler ve bunlarla ilgili veya müterafik işlemler için uygulayacakları

kredi faiz oranları, komisyon ve ücretlerin, mudilerine ödeyecekleri mevduat faizlerinin azami oran ve sınırlarının tespitine ilişkin olarak bankalara yönelik tavsiye kararları almak, suretiyle gerçekleştirmeye çalışır(Ay, 2010: 150).

Türkiye Bankalar Birliği, bankalar kanununda bankaların uyması gereken kurallara aykırı hareket etmeleri nedeniyle ceza kesme yetkisine sahiptir. Türkiye Bankalar Birliği statüsüne aykırı davranışlar sergileyen bankaların, bu statü hükümlerine aykırı hareketleri nedeniyle uygulanacak para cezalarını saptamak ve aykırı davranışları nedeniyle ceza uygulanacak bankaların cezalarını karara bağlamak, Türkiye Bankalar Birliği yönetim kurulunun görevidir.

Türkiye Bankalar Birliği kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olduğu için üyeleri üzerinde kamusal yetkiler kullanarak vermiş olduğu cezalara karşı genel yetki kuralları çerçevesinde idari yargı yolu açıktır.

İKİNCİ BÖLÜM

BASEL KRİTERLERİ

Sermaye, ‘Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamı(TDK, 2006).’ anlamına gelmektedir. Bankaların ekonomide kilit konumda bulunması, bankalarda sermaye kavramına yeni görevler yüklemektedir. Burada söz konusu yalnızca kar amacıyla bir işletmenin devamlılığını sağlamak değil, ekonomide aracılık rolü üstlenen bankaların, iç içe geçmiş ilişkileri sekteye uğratmaması adına korunması gereken bir bütünlüğü ifade eder. Bir bankanın işlevlerini yerine getirememesi, mevduatlarını bankada değerlendirerek fon arz edenler ile, gerek işletme sermayesindeki eksikleri banka kredileri ile tamamlayan, gerekse yeni yatırım yapmak amacıyla fon talep eden işletmeleri zor duruma sokar. Bu nedenle, bankaların sağlıklı bir şekilde varlıklarını sürdürebilmesi adına farklı ülkelerde farklı hesaplama yöntemleriyle bankacılık düzenlemeleri mevcuttur. Fakat uygulanan yöntem ve standartların farklılığı, piyasalarda tutarsız risk algılarının oluşmasına ve bankalar arasında regülasyonları daha esnek olan ülkelerin bankaları lehine haksız rekabet şartlarının doğmasına neden olmuştur. Bu suretle bankalara global çapta yol gösterici olan basel kriterleri 1988 yılında yayımlanmış, 1992 yılında yalnızca üye ülkelerde uygulamaya geçmiş olup, günümüzde 100’den fazla ülkede kabul görmektedir.

2.1. BASEL I KRİTERLERİ

2.1.1 Basel I Kriterlerinin Amacı ve Kapsamı

Kriterler, bankacılık sisteminin maruz kaldığı şoklara karşı dayanıklılığını artırarak, uluslararası finans sistemini istikrarlı hale getirmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte, ülkeler arasında farklı uygulamalara son vererek rekabet eşitsizliğini ortadan kaldırmak da ana hedeflerden biridir.

Bankaların sermaye yapılarını kuvvetlendirmeyi amaçlayan kriterler ile asgari sermaye yükümlülüğü hesaplanmasına standartlar getirilmiştir. Bu amaçla yapılan düzenlemelerin temelinde iki içerik bulunmaktadır. Bunlar;

- Kredi riskinin hesaplanma metodunun belirlenmesi,
- Toplam sermayenin kredi riski içindeki asgari payının %8 olması gerekliliği,

$$\frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Kredi Riski}} \geq \%8$$

Basel I kriterleri kapsamında SYR rasyosu olarak oluşturulan %8'in kökeni 1988 yılı basel komitesi başkanı olarak görev yapan Peter Cooke tarafından bulunmuştur. Söz konusu oran aslında 1945 yılından beri Amerika'da uygulanan bir rasyodur. Kriz döneminde faaliyetlerine son veren ve devam eden bankaların veri setleri ışığında, faaliyetlerine devam eden bankaların %8'in üzerinde riske maruz değer sermaye rasyosuna sahip olduğu gözlenmiş ve buradan hareketle Basel I kriterlerinde bu oran benimsenmiştir (Gültekin,2006:43).

Sermaye yeterlilik rasyosunun payını oluşturan toplam sermaye kalemlerini basel I kriterleri şu şekilde tanımlamaktadır;

- Ana Sermaye (ödenmiş sermaye + dağıtılmamış kârlar)
- Katkı Sermaye (karşılıklar + rezervler + fonlar)
- Üçüncü Kuşak Sermaye (Sadece piyasa riski için kullanılabilen sermaye benzeri krediler)
- Sermayeden İndirilen Değerler (aktifleştirilmiş giderler + mali iştirakler)(Baş,2010: 8).

2.1.2 Basel I Kriterlerinde Riskin Tanımı

Kredi riski, finansal bir sözleşmenin karşı tarafının yükümlülüğünü yerine getirebilme gücünde içsel ve/veya dışsal faktörler kaynaklı ortaya

çıkabilecek olumsuz gelişmelere bağlı olarak, sözleşmenin banka için temsil ettiği değerdeki beklenmeyen değişikliklerden dolayı bankanın sermayesinde ve/veya gelirlerinde azalma olasılığı şeklinde tanımlanmaktadır.(Bankacılıkta Kredi ve Kredi Riski,2014). Basel I kriterlerin de kredi riski kulüp kuralına göre belirlenmiş, OECD üyesi ülkeler ile olmayanlar arasında farklı ağırlıklar kullanılarak, risk hesaplanmasında ayırtırmaya gidilmiştir.

Basel I kriterleri yayımlandığı tarihte yalnızca kredi riskini göz önünde bulundurması nedeniyle eleştirilere maruz kalmış 1996 yılında yapılan değişiklik ile riske maruz varlıklar için piyasa riskinde hesaplanması zorunluluğu getirilmiştir.

Piyasa riski ise, bankaların bilanço içi ya da dışı pozisyonlarında piyasa fiyatlarındaki muhtemel görülen değişiklikler nedeniyle karşılaşılabileceği kayıp riski olarak tanımlanmış, bankalara piyasa riski ölçümünde standart ve içsel modellerin kullanılması yaklaşımı olmak üzere iki farklı yaklaşımdan birini tercih etme imkanı verilmiştir(Cenan, 2010: 2).

2.1.3 Basel I Kriterlerine Göre Kredi Riski Ağırlıkları

Tablo 4: Kredi Risk Ağırlıkları

Risk Ağırlığı	Varlıklar
%0	OECD üyesi ülke hazine, merkez bankası ve ECA'larına açılan krediler
%10	OECD üyesi ülke kamu kuruluşlarına açılan krediler
%20	Çok taraflı kalkınma bankaları ve OECD üyesi ülkelerin bankalarına açılan krediler.
%50	Konut ipoteği karşılığı açılan krediler.
%100	OECD üyesi olmayan ülkelere ve bankalarına açılan krediler ile özel sektör kuruluşlarına açılan krediler.

Kaynak: BIS 1988

Basel I kriterlerinin zamanla değişikliğe uğraması sonucunda %10'luk risk ağırlığı kaldırılmış ve risk ağırlıkları %0, %20, %50 ve %100 olarak hesaplamalara dahil edilmiştir.

2.1.4 Basel Kriterlerine Yönelik Eleştiriler

Basel I uzlaşısı ve kolay uygulanabilirliği sayesinde genel olarak kabul görmüş olmakla birlikte, farklı noktalarda eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler şu noktalarda yoğunlaşmaktadır:

- Banka sermayesinin sadece kredi riski ile ilişkilendirilmiş olması; Bankaların faaliyetleri dolayısıyla yüksek miktarda piyasa, operasyonel ve likidite riskleri üstlendikleri gerçeği dikkate alındığında banka sermayelerinin sadece kredi riskleri ile ilişkilendirilmiş olması, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini azaltıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Piyasa riski 1996 yılında yapılan değişiklik ile hesaplamaya eklenmiştir.
- Risk duyarlılığının yetersiz olması; Kredi riskinin sadece 5 farklı risk ağırlığı ile ölçülmesi ve söz konusu ağırlıkların uygulanacağı kalemlerin belirlenmesinde OECD üyesi olup olmama kriterinin dikkate alınması, yöntemin riske olan duyarlılığını azaltmaktadır.
- Uzlaşısı içerisinde tek bir yöntemin mevcut olması ve farklı şartlarda faaliyette bulunan veya farklı özellikler gösteren tüm bankaların tek bir yöntem tabi olmasıdır(Yüksel, 2005: 2).

Basel I'in mevcut dezavantajlarına rağmen, sektöre bir standart getirmiş olması, mevcut düzenlemenin rafa kaldırılmadan eksiklerinin giderilmesi yoluna gidilmesini sağlamıştır. Bu amaçla 1996 yılında önemli değişikliklere uğramış, asgari sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplanmasında kredi riskine ilave olarak piyasa riski ilave edilmiş ve sermaye tanımına ana sermaye ve katkı sermaye ile birlikte üçüncü kuşak sermaye tanımı eklenmiştir. Bütün bu

değişiklikler ve ekonomik faaliyetlerinin dinamiklerinin değişmesi ise Basel II düzenlemelerinin önünü açmıştır.

Tablo 5: Basel I Uzlaşısı 1996 Yılı Değişiklikleri

1988	1996
$SYR = \text{Özkaynaklar} / \text{Kredi Riski}$	$SYR = \text{Özkaynaklar} / (\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski})$
Sermaye = Ana Sermaye + Katkı Sermaye - Sermayeden İndirilecek Değerler	Sermaye = Ana Sermaye + Katkı Sermaye + Üçüncü Kuşak Sermaye - Sermayeden İndirilecek Değerler

2.2 BASEL II

Basel I Uzlaşısı çerçevesinde hesaplanan sermaye yeterlilik oranlarının, günümüz finans dünyasının içinde bulunduğu gelişmeler ve evrim nedeniyle artık bankaların finansal durumunu doğru olarak yansıtmadığı bir noktaya ulaşılmıştır. Bu doğrultuda Basel Komitesi finansal sistemdeki güven ve rekabete dayalı eşitliği güçlendirme amaçlarının yanı sıra risklerin ele alınması konusunda daha kapsamlı bir yaklaşım belirlemiştir. Bu amaçla Basel komitesi tarafından yeni bir uzlaşmaya ulaşmak amacıyla 1999 yılında tartışmaya açılan rapor 2001 ve 2003 yıllarında yenilenmiş ve 2004 yılında üye ülkeler tarafından imzalanmıştır. Komite yeni uzlaşımın tüm bankaları ve menkul kıymet şirketlerini de kapsayacak şekilde 2007 yılı sonu itibarıyla uygulamaya geçilmesini öngörmüş, gelişmiş yaklaşımların uygulamaya başlanması için ise 2008 yılı sonu belirlenmiştir (Ersoy,2011).

Basel II bankalarda etkin risk yönetimini ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırmak ve bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak ve finansal istikrara katkıda bulunmak için sunulmuştur(BDDK, 2005: 1).

Kriterler daha önce getirilen eleştiriler çerçevesinde geliştirilerek üç yapısal blok halinde düzenlenmiştir.

Tablo 6: Basel II Uzlaşısı Yapısal Blokları

UYGULAMA KAPSAMI		
Birinci Yapısal Blok: Asgari Sermaye Gereksinimi	İkinci Yapısal Blok: Denetim Otoritesinin İnceleme Süreci	Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini
Asgari Sermaye Gereksiniminin Hesaplanması		
Kredi Riski – Standart Yaklaşım	Operasyonel Risk	Alım Satım Portföyü Hususları (Piyasa Riski Dahil)
Kredi Riski – İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım		
Kredi Riski – Menkul Kıymetleştirme Çerçevesi		

Kaynak: BIS

2.2.1 Birinci Yapısal Blok

Birinci yapısal blokta banka içsel denetim yoluyla, riskin banka tarafından ölçümü, kontrolü ve izlenmesini hedeflemektedir(Candan, Özün, 2006: 10).

Asgari sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında, daha önce yer alan kredi riski ve piyasa riskine ilave olarak operasyonel risk sermaye yükümlülüğü eklenmiştir. Risk kavramına eklenen ilave yükümlülükler rağmen komite %8 olan asgari sermaye oranını değiştirmemiştir. Bununla birlikte kredi, piyasa ve operasyonel riskin ölçümüne ilişkin üç temel gelişmişlik düzeyi çerçevesinde tabloda belirtilen farklı yaklaşımlar sunmaktadır. Uygulaması görece kolay olan standart yaklaşımların yanısıra, gelişmiş modellemelere dayanan ileri ölçüm yaklaşımlarını da kapsayan, basel II düzenlemeleri, bankalara, faaliyette buldukları piyasanın yapısı, veri kalitesi ve stratejik ihtiyaçları doğrultusunda yaklaşımlar arasında tercih yapma imkanı sunmaktadır.(Candan, Özün, 2006: 10)

Tablo 7: Basel II Uzlaşısı Gelişmişlik Düzeyine Göre Risk Ölçüm Yöntemleri

GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ	KREDİ RİSKİ	PIYASA RİSKİ	OPERASYONEL RİSK
BASİT	Standart Yaklaşım		Temel Gösterge Yaklaşımı
ORTA	Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım Alternatif Standart Yaklaşım
GELİŞMİŞ	Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	İçsel Model Yaklaşımı	İleri Ölçüm Yaklaşımları

Kaynak: Candan, Özün.2006: 11

Basel II kriterlerinde sermaye tabanı hesabı Basel I ile aynı olmakla birlikte, katkı sermaye tutarı üst limiti, ana sermaye ile sınırlandırmıştır.

$$SYR = \text{Sermaye Tabanı} / \text{KRMD} + \text{PRMD} + \text{ORMD} > \%8$$

Basel I de kısaca değindimiz sermaye kalemlerinin bileşenlerini daha ayrıntılı bir biçimde incelersek;

Ana Sermaye(Tier 1): Ödenmiş sermaye ve rezervlerden oluşan bu kalem, bankanın kar marjı ve rekabet gücü üzerindeki etkisi nedeniyle komite tarafından ayrı bir öneme sahiptir. Ayrıca bu kalem, bilançolarını kamu ile paylaşan tüm bankalarda ortak olan tek unsurdur.

Katkı Sermaye (Tier2): Komite tarafından sermayeye ilave edilecek, ana sermayenin %100'ü ile sınırlı kalem olarak ifade edilmektedir. Bu sermaye hesabına dahil edilecek unsurlar ise;

- Açıklanmamış Rezervler
- Yeniden Değerleme Yedekleri
- Genel Kredi Karşılıkları
- Özkaynağa Dayalı Melez Enstrümanlar
- Sermaye Benzeri Borçlar

3.Kuşak Sermaye(Tier3): Piyasa riskine karşı temel sermaye kalemleri 1. Kuşak sermaye ve 2. Kuşak sermaye olarak kabul edilmekle birlikte, bankaların ulusal denetim otoritelerinin inisiyatifi doğrultusunda, piyasa riski karşısında, özkaynak gereksinimini karşılamak amacıyla bulunduracağı sermaye kalemidir. 3. Kuşak sermayenin gereksinimleri karşılayabilmesi amacıyla taşınması gereken şartlar ise ;

- Teminatsız, ikincil ve tamamen ödenmiş olması;
- Başlangıç vadesinin asgari iki yıl olması;
- Denetim otoritesinin onayı olmaksızın kararlaştırılan vadeden önce geri ödenememesi
- Yapılacak geri ödemenin veya itfanın bankanın öz kaynağının risklerini karşılayacak düzeyin altına düşmesine neden olması durumunda, vadesi gelmiş olsa bile faizi ve anaparası geri ödenmeme koşulunu içermesi.

Sermayeden İndirilecek Değerler: Sermaye yeterliliği hesaplamasında sermayeden indirilecek değerler şunlardır:

- Şerefîyeler,
- Menkul kıymetleştirme işleminden kaynaklanan risklere ilişkin ödenmiş sermaye artışı,

- Bankacılık ve finans faaliyetlerinde bulunan bağı ortaklıklardaki sermaye yatırımlarından ulusal sistemlerde konsolidasyona tabi tutulmayanlar.

2.2.1.1 Kredi Riski ve Ölçülmesi

Kredi riski temelde, bankaya karşı yükümlülüğü olan kişi yada firmaların, bu yükümlülüğünü yerine getirememesi anlamına gelmektedir. Kredi riski taşıyan işlemler, 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 48. Maddesinde şu işlemlerden oluşmaktadır:

- Bankalarca verilen nakdi krediler ile teminat mektuplar, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayri nakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler,
- Satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları,
- Tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler,
- Varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar,
- Vadesi geçmiş nakdi krediler,
- Tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler,
- Gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri,
- Ters repo işlemlerinden alacaklar,
- Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler,
- Ortaklık payları ve kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler.

Komite, bankalara, kredi risklerine ilişkin sermaye gereksinimlerini hesaplamak için iki ana yöntem arasında seçim yapma olanağının vermiştir. Bu alternatif yöntemlerden biri, kredi riskinin bağımsız kredi derecelendirmelerine dayanılarak standart biçimde ölçülmesidir. Diğer yöntem ise denetim otoritesinin onayına tâbi olarak bankaların kredi riski için içsel derecelendirme sistemlerini kullanmalarına olanak verilmesidir(BIS, 2006). Bunlara ilave olarak büyük ölçekli ve karmaşık faaliyetleri bulunan bankalar tarafından gelişmiş içsel derecelendirme sistemleri de kullanılabilir.

2.2.1.1.1 Standart Yaklaşım:

Temelde basel I kriterleri ile aynı hesaplama yöntemi olmakla birlikte; Basel II - standart yaklaşım yönteminde Basel I standart yaklaşım yönteminden farklı olarak, ilgili risk ağırlıklarının belirlenmesinde bağımsız derecelendirme kuruluşları (External Credit Assessment Institutions - ECAI) tarafından ülkeler, bankalar ve şirketlere verilen derecelendirme notlarının kullanılmasıdır(TBB,2006: 8). Bireysel risk ağırlıkları, hali hazırda borçlunun dahil olduğu kategoriye (ülkeler, bankalar ya da kurumlar) dayanmakta iken, yeni düzenleme ile uluslararası Standart&Poors, Moody's ve Fitch gibi derecelendirme şirketlerinin verdiği kredi derecelerine göre belirlenecektir.

Tablo 8: Basel II Uzlaşısı Derecelendirme Notuna Göre Risk Ağırlıkları

Standart Risk Ağırlıkları	Ülke	Bankalar I	Bankalar II	Şirket
AAA'dan AA-'ye	%0	%20	%20	%20
A+'dan A-'ye	%20	%50	%50 (Uzun vade) %20 (Kısa vade)	%50
BBB+'dan BBB-'ye	%50	%100	%50 (Uzun vade) %20 (Kısa vade)	BB-'ye kadar %100
BB+'dan B-'ye	%100	%100	%100 (Uzun vade) %50 (Kısa vade)	BB-'nin altı için %150
B-'den aşağı	%150	%150	%150	%150
Derecelendirilmemiş	%100	%100	%50 %20 (Kısa vade)	%100
Gayrimenkul teminath krediler	Konut ipoteği karşılığında verilen krediler %50, ticari gayrimenkul ipoteği karşılığında verilen krediler %100 risk ağırlığına tabi olacaktır.			

Kaynak: TBB Araştırma Grubu,2002

Bu yaklaşımda alacakların gruplanarak farklı risk ağırlıklarında hesaplanmaları, basel I'e göre riske daha duyarlı olmasını ve standart yaklaşımla hesaplanan maruz kalınan kredi riskinin daha ayrıntılı hesaplanmasını sağlamaktadır.

2.2.1.1.2 İçsel Derecelendirme Yaklaşımı

İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlar, bankaların, kendi derecelendirme sistemleriyle gerçekleştirdikleri kredi riski ölçümlerini esas alan sermaye hesaplama yöntemlerini kullanmalarına olanak vermektedir. İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlar ekonomik sermaye ve risk ölçüm ve yönetim tekniklerini, sermaye yeterliliği mevzuatıyla, diğer bir ifadeyle yasal sermaye ile uyumlu hale getirmeyi hedeflemektedir. Basel II uzlaşısını, risk bazlı sermaye standartları açısından sürekli değişip gelişebilecek bir çerçeveyi oluşturmak kaydıyla içerdiği gelişim potansiyeli, bankaların hesaplayacakları yasal sermaye gereksiniminin, ihtiyaç duydukları ekonomik sermayeye yakınsamasına olanak verecektir. Bu yakınsama ile birlikte tutarlı bir risk yönetim sürecinin kurum içerisine yerleşmesi mümkün olacaktır (Candan, Özün, 2006: 215).

Belirli asgari koşullara uymak ve kamuyu bilgilendirme yükümlülüklerini yerine getirmek suretiyle İDD yaklaşımını kullanmak için denetim otoritesinin onayını alan bankalar, belirli bir krediye ilişkin sermaye gereksinimini, risk bileşenleri için yapmış oldukları içsel tahminlere dayanarak belirleyebilecektir(BIS, 2006).

İçsel derecelendirme yaklaşımı, temel içsel derecelendirme yaklaşımı ve gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımı olarak ikiye ayrılmaktadır. Temel içsel derecelendirme yaklaşımında bankalar kredili müşterilerine ait temerrüde düşme olasılığını kendileri tahmin etmektedir. Diğer risk bileşenlerine ait veriler ise denetim otoritesi tarafından sağlanmaktadır. Gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımında ise bankalar, temerrüde düşme olasılığının

yanında, temerrüt halinde kayıp ve temerrüt halinde risk tutarlarını da tahmin ederek hesaplamaya dahil etmektedir.

İDD yaklaşımını benimseyen bankalar portföy risklerini, kurumsal krediler, hazine ve merkez bankası kredileri, banka kredileri, perakende krediler ve sermaye yatırımları olarak, varlık kategorilerine ayırmaktadır. Kredilerini sınıflandıran bankaların farklı varlık grupları için ele alacakları üç temel bileşen bulunmaktadır. Bunlar;

• Risk bileşenleri: risk parametrelerine ilişkin banka tahminleri (bazıları denetim otoritesince sağlanabilir)

- Temerrüt Olasılığı (Probability of Default -PD)
- Temerrüt Halinde Kayıp (Loss Given Default -LGD)
- Temerrüt Halindeki Risk Tutarı (Exposure at Default – EAD)
- Vade (Maturity -M)

• Risk ağırlık fonksiyonları: risk bileşenlerinin risk ağırlıklı varlıklara ve dolayısıyla sermaye yükümlülüğüne dönüştürüldüğü fonksiyonlar.

• Asgari gereksinimler: bankanın belirli bir varlık kategorisinde İDD yaklaşımını kullanabilmesi için yerine getirmesi gereken asgari standartlar olup bunlar;

- Asgari koşulların bileşimi,
- Asgari koşullara uyum şartı,
- Derecelendirme sisteminin tasarımı,
- Risk derecelendirme sisteminin işleyişi,
- Kurumsal yönetim ve denetim,
- İçsel derecelerin kullanımı,
- Riskin sayısallaştırılması,
- İçsel tahminlerin onaylanması,
- Denetim otoritesinin öngördüğü THK ve TT tahminleri,
- Finansal kiralamanın dikkate alınma koşulları,
- Sermaye yatırımları için sermaye gereksinimi hesaplamasıdır(BIS,2006).

2.2.1.2 Piyasa Riski ve Ölçülmesi

Piyasa riski, bankaların bilanço içi ve dışı kalemlerinde bulunan varlıkların piyasa fiyatlarındaki değişimlerden dolayı karşılaşılabilecekleri zarar ihtimalidir. Basel komitesince bu risk; Alım-satım hesaplarında yer alan faiz oranıyla ilişkili araçlar ve hisse senetleri nedeniyle maruz kalınan riskler ile bankanın maruz kaldığı kur riski ve emtia riskidir.

Piyasa riski hesaplamasında standart yöntem ve riske maruz değer(RMD) olmak iki adet hesaplama yöntemi bulunmaktadır.

2.2.1.2.1 Standart Yöntem

Ayrı ayrı hesaplanan her bir risk kategorisinin (Faiz riski, kur riski, hisse senedi riski, emtia riski) toplamından oluşur.

Standart yaklaşıma göre yapılan hesaplamalar sırasında içsel modelin aksine sabit risk ağırlıkları kullanıldığı için piyasalardaki oynaklık istatistiksel veriye değil, varsayımlara dayanmaktadır. Bu farklılıktan kaynaklı, ülkemizde bankaların büyük çoğunluğunun risk yönetimi amaçlı olarak günlük RMD yöntemini kullanarak piyasa risklerini ölçtüğü, ancak yasal raporlamalarında standart metodu tercih ettikleri gözlemlenmektedir. Bu tercihte doğrudan piyasa oynaklığından kaynaklanan günlük değişimleri dikkate alan RMD yönteminin, özellikle 2001 yılından itibaren piyasa riski faktörlerinde görülen yüksek oynaklık nedeniyle, standart metoda göre daha yüksek risk büyüklüğü hesaplamasının etkili olduğu düşünülmektedir(Candan, Özün, 2006: 62).

2.2.1.2.2 Riske Maruz Değer

Geçmiş döneme ait veriler ile gelecekteki muhtemel fiyat dalgalanmalarının tahmin edilmesine dayanır. Belirli bir olasılık dahilinde

portföyde bulunan varlıkların piyasa fiyatlarındaki dalgalanmalar karşısında maruz kalabileceği azami kayıp tutarı hesaplanmaktadır. Bankaların RMD yöntemini kullanmak amacıyla sağlaması gereken asgari yükümlülükler şunlardır;

- RMD günlük olarak hesaplanmalıdır,
- Yüzde 99'luk tek taraflı güven aralığı kullanılacaktır.
- Fiyatlarda 10 günlük bir harekete muadil olan bir fiyat şoku kullanılacaktır.
- Tarihsel gözlem süresi (örneklem süresi) seçimi, asgari bir yıldır.
- Bankalar, veri setlerini piyasa fiyatlarında önemli değişiklikler olduğunda ve her halükarda asgari üç ayda bir güncellemelidir.
- Bankanın karşılaşılabileceği önemli risklerin hepsini kapsadığı sürece, bankalar model seçiminde özgürdür.

2.2.1.3 Operasyonel Risk

Komite operasyonel riski, yetersiz veya aksayan iç süreçler, insanlar ya da sistemler ya da harici olaylar sonucu ortaya çıkan zarar riski olarak tanımlanmaktadır. (örneğin zimmet, deprem, bilgi işlem arızası sonucu ortaya çıkan zararlar) Bu tanım, hukuki riski de içerir, fakat stratejik riski ve isim ve ün riskini içermez(BDDK,2005).

BDDK'nın 19 Ağustos 2002 tarihli Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmeliğin Uygulanmasına İlişkin 1 Sayılı Tebliğ taslağında operasyonel riskin ortaya çıkabileceği durumlar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır :

- Bilgi işlem sistemleri ve elektronik bankacılık platformuna izinsiz girişler,
- Personelin suç sayılan eylemleri yapması,
- Sahte elektronik para yaratılması,
- Banka dışından hizmet sağlanması sürecinde ortaya çıkan aksaklıklar,
- Kullanılan sistemlerin eski ve yıpranmış durumda bulunması,

- Yönetim ve personelin bankada yeniliklere uyum sağlayamaması,
- Müşteri güvenlik uygulamalarında mevcut olan yetersizlikler,
- Banka tarafından gerçekleştirilen işlemlere müşteri tarafından itiraz edilmesi (BDDK, 2002).

Operasyonel riskin yönetimi banka çalışanlarının risk algularını yükseltmek ve maruz kalınabilecek riskler karşısında kontrol mekanizmasının geliştirilmesi ile mümkün olabilmektedir. Komite tarafından operasyonel riskin hesaplanmasında temel gösterge yaklaşımı, standart yaklaşım, gelişmiş ileri ölçüm yaklaşımının kullanılabilmesi belirtilmiştir.

2.2.1.3.1 Temel Gösterge Yaklaşımı

Risk duyarlılığı son derece düşük olmakla birlikte hesaplama yöntemleri arasında en basit olanıdır. Bankanın son 3 yılda elde ettiği pozitif brüt gelirin*(Brüt gelir, net faiz geliri + net faiz-dışı gelir) ortalamasının %15'ini sermaye olarak ayırması gerekmektedir. Karın negatif ve sıfır olması durumunda söz konusu tutar hesaplamadan dışarıda bırakılır. Daha çok küçük çapta ulusal bankaların kullanımına yönelik önerilmiştir.

2.2.1.3.2 Standart Yaklaşım

Bu yaklaşımda bankalar faaliyetlerini kurumsal finansman, alım-satım & satış, perakende bankacılık, ticari bankacılık, tasfiye (takas) ve ödemeler, acentelik hizmetleri, varlık yönetimi ve perakende aracılık hizmetleri olmak üzere 8 iş koluna ayırır. Sermaye yükümlülük tutarı, her bir iş kolundan elde edilen brüt gelirin son 3 yıllık ortalamasının, yine o faaliyet koluna tahsis edilmiş katsayı ile çarpılması ile bulunur. Faaliyet kollarının katsayıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 9: Standart Yaklaşımında Faaliyet Kolları Katsayıları

Kurumsal finansman	%18
Alım-satım ve satış	%18
Perakende bankacılık	%12
Ticari bankacılık	%15
Takas ve Ödemeler	%18
Acentelik hizmetleri	%15
Varlık yönetimi	%12
Perakende aracılık	%12

Kaynak:BDDK,2006

2.2.1.3.3 Gelişmiş İleri Ölçüm Yaklaşımı

Bankaların içsel zarar verilerine dayanarak bulundurmaları gereken sermaye miktarını hesaplamalarını sağlayan yöntemdir. Bu yöntem karmaşık veri setleri ve ileri teknik bilgi gerektirmesinden dolayı maliyetli olmakla birlikte, bankaların ihtiyaç duydukları sermaye miktarını diğer iki yönteme göre daha hassas yansıtmaktadır.

2.2.2 İkinci Yapısal Blok

İkinci yapısal blok bankaların risk yönetim algılarını güçlendirerek, gerekli iç kontrol sistemlerine sahip olmalarını amaçlamaktadır. Komite, bankaların birinci yapısal blokta yer almayan yoğunlaşma riski, stratejik risk vb. muhtemel risklere karşıda gerekli sermaye miktarını bulundurmalarını, bununla birlikte artan risklere karşı reaksiyon olarak, yalnızca sermaye artışını değil, denetim otoritesince etkin bir risk yönetim anlayışının benimsenmesini beklemektedir. İkinci yapısal blokta belirtilen önerilerin uygulanması, banka

özeline yasal sermaye ile ekonomik sermaye tutarlarını birbirine yaklaştıracaktır.

Komite, denetim otoritesinin incelemesine ilişkin olarak dört temel prensip belirlemiştir. Bu prensipler,

Prensip 1: Bankaların, risk profilleri ile ilişkili bütünleşik bir sermaye yeterliliği değerlendirme süreci ile sermaye seviyelerinin korunmasına yönelik stratejileri bulunmalıdır.

Prensip 2: Denetim otoriteleri, bankaların kendi içsel sermaye yeterliliği değerlendirmeleri ve stratejileri ile birlikte yasal sermaye yeterliliğini izleme ve sağlama kabiliyetlerini de incelemeli ve değerlendirmelidir. Denetim otoritesi bu süreçten tatmin edici sonuç elde edemediğinde gerekli tedbirleri almalıdır.

Prensip 3: Denetim otoriteleri, bankaların asgari yasal sermaye yükümlülüğünün üzerinde sermaye ile faaliyette bulunmalarını istemeli ve asgari yükümlülüğün üzerinde sermaye bulundurmalarını sağlayacak güce sahip olmalıdır.

Prensip 4: Denetim otoriteleri, bankaların risk profiline göre belirlenen sermayelerinin asgari seviyenin altına düşmesini engellemek için erken müdahalede bulunabilmelidir. Sermayenin korunmadığında veya tekrar yerine konulmadığında bankadan hızlı düzeltici tedbirlerin alınmasını istemelidir.(BDDK, 2006:265-275).

2.2.3 ÜÇÜNCÜ YAPISAL BLOK

Birinci ve ikinci yapısal blokların tamamlayıcısı olarak görülen, üçüncü yapısal blok, banka ve finansal kurumlar ile ilgili önemli bilgi ve verilerin kamuoyu ile paylaşılmasını sağlayacak piyasa disiplini oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu disiplinin oluşabilmesi için, Açıklanan mali verilerin ve bankaya ilişkin bilgilerin, bankanın taşıdığı riskleri doğru şekilde yansıtması gerekmektedir.

Bankalar hangi bilgilerini paylaşacaklarını belirlerken önemlilik esasına göre hareket ederler. Bu esasa göre paylaşılmayan bilgilerin, yatırımcıların finansal kararlarını etkileyecek öneme sahip olmaması gerekmektedir. Bu sebeple içsel denetime tabi olan bilgiler için dış denetim komite tarafından zorunlu kılınmamıştır.

Asimetrik bilgi akışını önleyerek, yatırımcıların doğru bilgiye ulaşma maliyetlerini düşüren piyasa disiplinin sağlanması, bilgilerin eşanlı, eksiksiz ve nitelikleri haiz biçimde piyasaya sunulmasıyla gerçekleşebilecektir. (BDDK,2006:293-294).

2.2.4 Basel II Kriterlerine Yönelik Eleştiriler

Basel II kriterleri, basel I kriterlerine getirilen eleştiriler dikkate alınarak hazırlanmakla birlikte, özellikle gerektirdiği kapsamlı ve karmaşık hesaplama yöntemleri beraberinde yeni eleştirilerde getirmiştir.

Basel II'nin etkileri genel olarak ele alındığında ilk akla gelen, gelişmekte olan ülkelerin ulusal bankalarının rekabet avantajlarını kaybedecek olmasıdır. Çünkü gelişmekte olan ülke bankaları daha fazla sermaye ayırmak zorunda kalacakları standart yaklaşımları kullanacaklardır. Buna karşılık gelişmiş ülkelerin uluslararası düzeyde faaliyet gösteren bankaları daha az sermaye gerektiren gelişmiş yaklaşımları kullanacaklardır. Gelişmekte olan ülke bankaları ileri düzey yaklaşımlara geçmek isteseler bile bu yaklaşımları çok karmaşık bulacakları için ara dönemde bu gelişmiş yaklaşımları kullanmaları oldukça zordur (Ay, 2010: 69).

Standart yaklaşımı kullanan bankaların yaşayacağı bir diğer olumsuzluk ise; gözden geçirilmiş standart süreçte, risk ağırlıkları Basel II Uzlaşısı'nda olduğu gibi sadece kategorilere (ülkeler, bankalar, işletmeler) bağımlı olmayıp, aynı zamanda kredi alanların dışsal ratinglerine de bağlıdır. Böylece standart yaklaşım açısından riske uygun ve ortalama olarak daha düşük sermaye tahsisi sağlanabilir. Ancak bu durum yalnızca karşı tarafın bir dışsal ratinge sahip olması halinde söz konusudur. Bu sebeple derecelendirme alt yapısının yaygın

olmadığı bir piyasada faaliyet gösteren bir banka, çok güvenilir fakat derecelendirme notu olmayan bir işletmeye kredi verirken, standart yaklaşımda yüzde 100'lük bir risk ağırlığı öngörülmektedir. Buna karşılık içsel derecelendirme yaklaşımında yaklaşımın da ise, işletmenin kredibilitesinin yüksek olması dolayısıyla risk ağırlığının yüzde 20'lerin altına düşmesi sağlanabilmekte, bu da dengelenmesi oldukça güç bir rekabet dezavantajı doğurmaktadır (Boyacıoğlu, 2002: 77).

Gerek standart yaklaşımlar altında bağımsız derecelendirme kuruluşlarınca verilen derecelendirme notlarının gerekse bankanın içsel veri tabanlarından tahmin edilen parametrelerin ekonominin devresel hareketleri (business cycle) ile aynı yönde hareket etmesi (pro-cyclical) beklenmektedir. Hesaplanan sermaye gereğinin devresel hareketlerle yöndeş olmasının, devresel hareketlerin hem süresini uzatacağı hem de şiddetini artıracığı düşünülmektedir (Yayla, Türker Kaya, 2005: 15).

Kredi riskinin hesaplanmasında kullanılacak olan ve bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından verilen ülke/hazine rating notlarının yetersizliği dikkat çekilen bir diğer noktadır. Bağımsız derecelendirme kuruluşlarının, ülkelerin piyasa bilgilerine erişmede karşılaştığı zorluklar ve gecikmeler, risklerin büyümeden önce notlara yansıtılmasına olanak vermemektedir. Asya krizinin hemen öncesinde krizden en çok etkilenen ülkelerin sahip olduğu yüksek notlar buna örnektir. Yine krizin hemen ortasında birçok doğu ve güneydoğu Asya ülkesinin notlarının düşürülmesi krizin şiddetlenmesine neden olmuştur (Griffith-Jones, Spratt, 2001: 4).

IRB yaklaşımında risk ağırlıkları, geri ödememe olasılıkları (PD) ve geri ödememeden doğan zararın (LGD) içe dönük tahmini yoluyla hesaplanmaktadır. Bu tahminler son yıllarda toplanan verilere dayanmaktadır - PD tahminleri için en az 5, LGD tahminleri için en az 7 yıl. Geri ödememe risklerine yönelik tahminlerin konjonktüre aşırı bağımlı olacağı ortadadır. Şöyle ki; konjonktürün patlama safhasında geri ödememe sayısı küçük ve risk ağırlıkları buna uygun olarak düşük kalacaktır. Bu durum kredilerin ucuzlamasına, yatırım imkanlarının doğmasına yol açacak ve dolayısıyla büyümeyi teşvik edici bir etkisi olacaktır. Ekonominin durgunluk döneminde,

bu süreç tersine işlemektedir. Böylece IRB yaklaşımı konjonktür seyrini şiddetlendirmektedir(Boyacıoğlu,2002: 77).

Yeni Sermaye Uzlaşısı bankaları piyasaya duyarlı benzer risk yönetim sistemleri geliştirmeye teşvik etmektedir. Bu sistemlerde risk dışsal bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Ancak özellikle kriz zamanlarında bankaların benzer hareket etmeleri krizi içselleştirmekte ve şiddetini artırmaktadır. Bu bağlamda, özellikle kısa vadede piyasaya duyarlı risk yönetimi metotlarının uygulanması, sürü psikolojisi ve bulaşma etkisi piyasadaki oynaklığın ve/veya varlıklar arası korelasyonun artmasına neden olmakta ve bunun sonucu bankaların potansiyel kayıpları artabilmektedir(Yayla, Türker Kaya,2005: 12).

2.3 BASEL III

2.3.1 Ortaya çıkışı:

Finansal krizler karşısında ödenen faturaların maliyeti, krizlerin önlenmesi yolunda yapılan çalışmaları teşvik etmektedir. 2008 mortgage krizi sonrası, kamu kurumlarının müdahalesi kaçınılmaz olmuş, açıklanan teşvik paketleri çerçevesinde verilen garantiler ile sermaye destekleri, yalnızca ABD’de 8,5 trilyon dolar büyüklüğüne ulaşmıştır. Ortaya çıkan bu rakamlar ve kaotik ortam sonrası, finansal kurumların denetimin mekanizmalarının yetersiz olduğu anlaşılmış ve ek önlemlere ihtiyaç duyulmuştur.

Ayrıca yaşanan son kriz, sistemik risklerin tespit edilmesinde, finansal sistemde oluşan kırılmalıkların kontrol altında tutulmasında ve dışsal şokların sisteme olan olumsuz etkilerinin azaltılmasında, mevcut finansal düzenlemelerin, tek başına mikro riskleri azaltıcı politikaların ve mevduat güvence sisteminden oluşan finansal güvenlik ağlarının yetersiz kaldığını göstermiştir (TCMB,2010: 43).

Bununla birlikte, bir sistemi oluşturan tüm parçaların istikrarlı bir yapı arz etmesi zorunlu olarak sistemin tümünün istikrarlı bir seyir içerisinde olduğu

anlamına gelmemektedir. Zira finansal bünyelerinde sorun olmayan tüm oyuncuların sistemde meydana getirebileceği “dışsallıklar” sistemin tamamı için ciddi kırılmalık yaratabilmektedir. Bu nedenle, esas olarak sistemin tekil unsurlarının sağlamlığını gözeten mikro riskleri azaltıcı politikaların tamamlayıcısı olarak sistemin tümünü gözeten makro riskleri azaltıcı politikalara ihtiyaç duyulmaktadır (TCMB, 2010: 43).

Bu ihtiyaçlar doğrultusunda basel II kriterlerinde kapsamlı bir revizyona gidilmiş ve Aralık 2009’da görüşe açılan yeni düzenlemeler üzerinde, Eylül 2010’da Merkez Bankaları ve denetim otoriteleri başkanlarınca uzlaşmıştır. Bunun üzerine komite Aralık 2010’da ‘Basel III: Likidite Riskinin Ölçüm Standartları ve Denetiminin Uluslararası Çerçevesi’ ile ‘Basel III: Daha Esnek Bankalar ve Bankacılık Sistemi için Düzenleyici Küresel Çerçeve’ başlıklarıyla yeni düzenlemeleri yayımlamıştır.

2.3.2 Basel III Nedir?

Basel III kriterleri bankacılık sisteminin esnekliğini artırmak için yayımlanan, sermaye ve likidite kurallarını küresel çapta sıkılaştıran bir reform paketidir. Burada amaç, kaynağı ne olursa olsun ortaya çıkan şokları sönümleme kapasitesine sahip bir bankacılık sektörü inşa ederek, şok dalgasının yarattığı etkilerin reel sektöre yansımalarını engellemektir.

Krizden çıkarılan dersler sonucu oluşturulan bu kriterler, risk yönetimi ve finansal kurumlarının şeffaflığını artırmak suretiyle gerekli önlemleri içermektedir. Komite, özellikle krizin ülkelerarası geçişgenliğini kolaylaştıran sınır ötesi çapta faaliyet gösteren bankaların kademeli olarak denetiminin sıkılaştırılmasını içeren önlemleri pakete dahil etmiştir.

Sonuç olarak programın temel hedefleri şu şekilde sıralanabilir;

- Olumsuz piyasa koşullarında ani düşüş gösterebilen sermaye tamponlarının güçlendirilmesi,
- Banka sermayelerinin kalitesinin artırılması,

- Basel II'ye destek olmak üzere bir kaldıraç oranı uygulamasının getirilmesi,
- Asgari sermaye gereksinimindeki döngüsellığı azaltmaya ve karşılık ayrılmasına yönelik olarak daha ileriye dönük bir bakış açısı getirilmesi,
- Risk yönetiminin geliştirilmesine ek olarak, bankaların stres ortamlarına karşı dayanıklılığını artıracak, banka bazında mikro düzenlemelerin getirilmesi,
- Bankacılık sektöründeki sistem bazındaki riskler üzerinde yoğunlaşarak, söz konusu risklerin zaman içinde döngüsel olarak güçlenmesine odaklanan makro yaklaşımlar getirilmesi(Dizdar Karakoç, 2010: 7).

Basel III kapsamında yapılan en önemli değişikliklerden birisi bankaların sermaye yeterliliği hesaplamalarında kullandıkları sermaye tanımının değişmesidir. Yani basel III kararları kapsamında bankaların riskli işlemlerine paralel sermayelerinin de artırılması gerekmektedir. Bu da Basel II'ye göre daha fazla sermaye artırımını beraberinde getirecektir. Özellikle son finansal krizde Basel II uygulamalarının zayıf kaldığı likidite yeterliliği ve risk bazlı olmayan kaldıraç oranları gibi risk noktalarında basel III ile yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerle birlikte; Bankacılık-finance sisteminin finansal ve ekonomik şoklara karşı direncinin artırılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda yapılan düzenlemeler ise şunlardır;

- Asgari sermayenin kantitatif ve kalitatif yönden artırılması, asgari sermaye ihtiyacı standardının getirilmesi ve gerektiğinde sıkıntılı dönemlerde karşılık oranının artırılması,
- Asgari likidite oranlarına ilişkin düzenlemeler yapılması,
- Alım-satım hesaplarıyla ilgili sermaye yeterliliği hesaplamalarında değişiklik yapılması,
- Karşı taraf kredi riskinin hesaplanmasına ilişkin değişiklik yapılması,
- Sınır ötesi bankacılık kurallarının geliştirilmesi,

- Etkin bankacılık denetiminin yeniden gözden geçirilmesi ve standart denetim uygulamalarının geliştirilmesi(Taşpınar,2013).

Kriterlerin hedefleri doğrultusunda yapılan düzenlemeler açıkça ortaya koymaktadır ki; Basel III düzenlemeleri, basel II kriterleri gibi sistemi kökten değiştireci devrimsel kararlar değildir. Bundan ziyade basel II'nin eksiklerini gidermeye ve yükümlülüklerini sıkılaştırmaya yönelik bir kurallar paketidir.

2.3.3 Basel III Kriterleri ile Getirilen Yenilikler

Basel III kriterleri ile birlikte getirilen yenilikleri sermayeye ilişkin yenilikler, sermaye tamponu uygulaması, kaldıraç oranı, karşı taraf riski ve likitide oranları şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Bu yenilikler çalışmanın bu kısmında açıklanmaya çalışılmıştır.

2.3.3.1 Sermayeye İlişkin Yenilikler

Basel III kriterlerinde sermayeye ilişkin yenilikler nitel yenilikler ve nicel yenilikler olarak olarak ikiye ayrılmıştır.

2.3.3.1.1 Nitel Yenilikler

Bankaların kriz durumlarında ihtiyaç duyduğu niteliği arttırılmış sermayeye yönelik düzenlemelerdir.

Bu düzenlemeler ile ana sermaye kalemi(Tier1), çekirdek sermaye ve ilave ana sermaye olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Çekirdek sermaye zarar karşılama potansiyeli yüksek unsurları içinde barındırmakta ve ödenmiş sermaye, dağıtılmamış karlar, kar (zarar), diğer kapsamlı gelir tablosu kalemleri ile bu toplamdan düşülecek değerlerden oluşmaktadır.

Finansal kuruluşlara yapılan ve eşik değeri aşan yatırımları, mortgage servis hizmetlerini ve ertelenmiş vergi aktifini içeren düzenleyici ayarlamalar (Sermayeden indirilen değerler ve ihtiyatlı filtreler) 1 Ocak 2018'den itibaren çekirdek sermayede bir indirim kalemi olarak kullanılacaktır. Bunun için kademeli olarak 2014'ten başlamak üzere bu unsurların %20'si, 2015'te %40'ı, 2016'da %60'ı, 2017'de %80'i, 2018'de %100'ü çekirdek sermayeden indirilecektir (Cangürel vd., 2010: 5).

Ayrıca bundan böyle ana sermayenin çekirdek sermaye içerisinde yer almayan veya katkı sermaye içerisinde değerlendirilmeyecek olan sermaye bileşenlerinin 2013'te %90'ı tanınacak ve her yıl tanıma oranı %10 düşürülerek toplam 10 yıl içerisinde söz konusu unsurlar tamamen sermaye bileşeni olmaktan çıkarılacaktır (Cangürel vd., 2010: 6).

Basel I ile asgari sermaye oranı %8 olarak belirlenmiş ve toplam sermayenin %50'lik kısmı tier1, diğer %50'lik tier2'den oluşmaktaydı. Bu düzenleme genel hatlarıyla basel II'de korunmaktaydı. Fakat basel III kriterleri ile katkı sermayenin ana sermayenin %100'ünü geçemeyeceği kuralı kaldırılmış ve toplam sermayenin %75'i tier 1 ve yalnızca %25'inin tier 2'den oluşması kararlaştırılmıştır. Toplam asgari sermaye oranı ise değişmemiştir.

Yeni düzenlemeler ile tier 3 sermaye kavramı kaldırılmış ve katkı sermaye (Tier 2), bankanın yükümlülüklerini karşılayamadığı ve iflas riskiyle karşı karşıya olduğu durumda kullanılmak üzere, ana sermaye tarafından karşılanamayan daha düşük yükümlülüklerine karşı tutulacak sermaye miktarını ifade etmektedir.

2.3.3.1.2 Nicel Yenilikler

Sermayenin kalitesini artırmaya yönelik yeniliklerin yanı sıra, niceliğini değiştirmeye yönelik uygulamalar ile risk dayanıklılığının artırılması amaçlanmıştır.

Bu suretle, komitenin reform paketinde, asgari çekirdek sermaye gereksinimi (common equity requirement) %2'den %4,5'e yükseltilmektedir. Buna ilave olarak bankaların; gelecekte ortaya çıkabilecek stresli ekonomik koşullara karşı, %2,5'luk bir sermaye tamponu da bulundurmaları gerekecektir. Dolayısıyla toplam çekirdek sermaye gereksinimi %7'ye ulaşmış olacaktır. Alım-satım portföylerine, türevlere ve sekürütizasyona yönelik faaliyetler 2011'in sonu itibarıyla bu yüksek sermaye gereksinimi ile yapılmaya başlanacaktır (BDDK, 2010: 8).

2.3.3.2 Sermaye Tamponu Uygulaması

Basel III ile getirilen sermaye koruma tamponu çekirdek sermayeye, birinci kuşak sermayeye ve toplam sermayeye kademeli olarak eklenecektir. Söz konusu oranın 2016 yılından 2019 yılına kadar kademeli olarak arttırılarak 2019 yılında %2,5 olarak nihai şeklini alması planlanmaktadır. Sermaye koruma tamponunun sağlanamaması durumunda bankaların faaliyetlerine olağan olarak devam etmesi ancak bununla birlikte bankaların kar dağıtımına değişen oranlarda kısıtlamalar getirilmesi planlanmaktadır. Bankaların sermaye koruma tamponu için tuttuğu sermayenin, otorite tarafından belirlenen standart orandan (%2,5) düşük olması halinde, bu iki oran arasındaki farka bağlı olarak kar dağıtımını üzerinde değişen oranlarda kısıtlamalar yapılması öngörülmektedir (Cangürel vd., 2010: 6).

Sermaye koruma tamponuna ilave olarak, basel komitesi makro iktisadi değişkenler sonucu ortaya çıkan sistematik risklerin etki alanını daraltabilmek adına bir takım önlemler almıştır. Bu önlemlerden biri ekonomik dalgalanmalara karşı % 0–2,5 oranında döngüsel sermaye tamponu bulundurulması gerektiğidir. Döngüsel sermaye tamponu finansal sistemlerin ekonomik gelişme ve daralma dönemlerinde, aşırı dalgalanmalar karşısında esnekliğin sağlanması amaçlanmıştır (Demirkol, Şenbayram,2014: 251).

Tablo 10: Basel III Uzlaşısı Asgari Sermaye Oranları ve Koruma Tamponları

	Çekirdek Sermaye	Ana Sermaye(Tier 1)	Toplam Sermaye
Minimum	%4.5	%6	%8
Sermaye Koruma Tamponu	%2,5		
Minimum + Sermaye Koruma Tamponu	%7	%8.5	%10.5
Döngüsel Sermaye Koruma Tamponu	%0-2.5		

Kaynak:BIS, 2010.

2.3.3.3 Kaldıraç Oranı

Basel komitesi yalnızca risk ağırlıklı varlıklar üzerinden hesaplanan sermaye gereksinimlerinin yeterli olmadığı görüşündedir. Kriz öncesi bir dizi banka ve finansal kurum, kaldıraçlı işlemler nedeniyle borç stoklarını yükseltmelerine rağmen güçlü sermaye rasyolarına sahipti. Sonuç olarak, Basel komitesi mevcut riske dayalı sermaye gereksinimlerini güçlendirmek için ek bir önlem kabul etmiştir (King , Tarbert , 2011: 3).

Bu önlem sermaye oranlarını destekleyici nitelikte olan şeffaf, basit, anlaşılır ve risk bazlı olmayan kaldıraç oranıdır. Söz konusu oran birinci kuşak sermayenin (Ana Sermaye) belirli dönüşüm oranlarıyla dikkate alınmış bilanço dışı kalemler ve aktifler toplamına bölünmesi suretiyle (Ana Sermaye / Aktifler + Bilanço Dışı Kalemler) bulunacak olup 2017 yılının ilk yarısına kadar sürecek olan paralel uygulama döneminde %3 oranı test edilecektir. Yapılacak olan QIS çalışmalarının ve paralel uygulamanın sonuçları da dikkate alınarak nihai hali verilmiş olan kaldıraç oranı 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren ‘Birinci Yapısal Blok’a dâhil edilecektir (Cangürel vd., 2010:7).

Komite yeni getirilen kaldıraç oranı ile şunları hedeflemektedir;

- Bankacılık sektöründeki kaldıraç sınırlandırarak finansal sisteme ve ekonomiye zarar verebilecek, istikrarı bozan kaldıraçlı işlem risklerini düşürmek,
- Riske dayalı ölçüyü basit, şeffaf ve bağımsız bir risk ölçütü ile tamamlayarak model riskine ve ölçüm hatasına karşı ek önlemler getirmektir(BIS,2010).

2.3.3.4 Karşı Taraf Riski

Teknik detayları oldukça yüksek olan bu teklifte, bankaların stres senaryoları ve tarihsel verilere dayanarak hesaplayacakları karşı taraf riski için ilave sermaye tutmaları amaçlanmıştır(Gürel vd., 2012: 22).

Basel II kriterlerinin eksik tarafı RAV (risk ağırlıklı varlıklar) modeli kullanılarak sermaye yeterliliğinin hesaplanmasıdır. Bu model alım satım varlıklarının belirli bir likiditeye dayandığını varsaymaktadır. Ancak 2008 finansal krizinde bankalar, türevler ve menkul kıymetleştirme ürünleri ile ticaret pozisyonlarını genişletmişler ve bu genişleme dayanak varlık ile üstlenilen risk arasındaki bağın kopmasına neden olmuştur (King , Tarbert , 2011:7). Bankalar daha fazla kar güdüsüyle hareket ederek, pozisyonlarının yarattığı muhtemel büyük kayıpları göz ardı etmişlerdir ve bilanço içi ve dışı kalemlerinde yüksek riskli fakat düşük likiditeye sahip varlıklara yer vermişlerdir. Basel Komitesi kriz sonrası ortaya çıkan bu tablo karşısında ‘en kötü durum senaryoları’ karşısında sermaye yükümlülüğünün hesaplanması noktasında bir dizi yenilik uygulamaya koymuştur. Bunlar;

- Varsayılan risklere karşı stres testi,
- Kredi değerlendirme ayarları,
- Yanlış yönlü risk,
- Büyük kuruluşlar için varlık değeri korelasyonu,
- Teminatlı karşı taraftır.

2.3.3.5 Likidite Oranları

Basel III uzlaşısında likiditeye ilişkin olarak iki oran belirlenmiştir.

-Likidite Karşılama Oranı: Bankaların 1 aylık dönemde likidite yapısını ölçüp yüksek kalitede likit varlıkların kötü durum senaryolarını karşılayabilme gücünü ölçen orandır. Bankanın likit varlıklarının, 30 gün içerisinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarına bölünmesi ile belirlenen bu oranın 1’den büyük olması gerekmektedir. Oranın 1’den küçük olması bankanın likit varlıklarının net nakit çıkışlarını (30 gün içerisindeki net nakit girişleri ile net nakit çıkışları arasındaki fark) karşılamada güçlük çektiğini göstermektedir.

-Net İstikrarlı Fonlama Oranı: Bankaların uzun vadeli likidite yapısını ölçerek, mevcut bilanço faaliyetlerinin uzun vadeli kaynaklarla fonlama gücünü ölçen orandır. Bankanın mevcut istikrarlı fonlama tutarının, ihtiyaç

duyulan istikrarlı fonlama tutarına bölünmesiyle oluşan oranın %100'den büyük olması gerekmektedir (Gürel vd., 2012: 22).

Her iki oran için 1 Ocak 2012'den itibaren bilgi amaçlı raporlamaların başlamasına, oranlara uyumun bir zorunluluk olarak LKO için 1 Ocak 2015 ve NİFO için 1 Ocak 2018 itibarıyla gerçekleştirilmesine karar verilmiştir (TCMB, 2010: 34). Basel III kriterlerinin uygulama takvimi komite tarafından şu şekilde özetlenmiştir;

Tablo 11: Basel III Uzlaşısı Uygulama Takvimi

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kaldıraç Oranı	1 Ocak 2013- 1 Ocak 2017 Arası Paralel Çalışma, 1 Ocak 2015 Açıklamanın Başlaması					I. Yapısal Blok ile Yer Değiştirme	
Minimum Çekirdek Sermaye Oranı	3.5%	4.0%	4.5%				4.5%
Sermaye Koruma Tamponu				0.625%	1.25%	1.875%	2.5%
Minimum Çekirdek Sermaye + Sermaye Koruma Tamponu	3.5%	4.0%	4.5%	5.125%	5.75%	6.375%	7.0%
CET1 Kesintisinin Uygulanması		20%	40%	60%	80%	100%	100%
Minimum 1. Kuşak Sermaye	4.5%	5.5%	6.0%				6.0%
Minimum Toplam Sermaye	8.0%						8.0%
Minimum Toplam Sermaye + Koruma Tamponu	8.0%		8.625%	9.25%	9.875%	10.25%	
1. Kuşak Sermaye veya 2. Kuşak Sermayeye Dahil Edilmeyen Sermaye Araçları	2013'ten itibaren 10 yılı aşkın sürede aşamalı olarak devreye girecek						
Likidite Karşılama Oranı			60%	70%	80%	90%	100%
Net İstikrarlı Fonlama Oranı						Minimum Standartların Belirlenmesi	

Kaynak :BIS

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BASEL III KRİTERLERİ PERSPEKTİFİNDE TÜRK BANKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1 ÇALIŞMANIN AMACI

Finansal derinliğin gün geçtikçe artması ve karşılaşılan krizlerin etkisinin tüm piyasalara kolayca kanallene olması, finans sisteminin en önemli aktörü olan bankalara özel ilgi ve denetim getirilmesine neden olmuştur. Dünyada kabul gören, bankacılık sisteminin şoklara karşı dayanıklılığını artırmaya yönelik hazırlanan basel kriterlerine uyum ise, uluslararası finans sistemine entegre olan bir ülkenin bankacılık sisteminin olmazsa olmazıdır. Tezin bu bölümünde, Türkiye'nin en büyük yedi bankasının basel III kriterlerine uyumu incelenmiştir. Söz konusu bankaların incelenmesi sonucu elde edilecek sonuçların; bu bankaların gerek aktif büyüklükleri, gerekse Türk bankacılık sistemi içerisinde uzun süredir faaliyet göstermeleri nedeniyle, sektörün genel anlamda basel III kriterlerine uyumunu yansıtacağı düşünülmektedir.

Bu konuda daha önce yapılan çalışmalardan bir kısmı şu şekildedir;

Okan Üniversitesi, A. Cenk Gültekin tarafından yapılan çalışma 2014 ve 2015 yılları verilerini içermekte olup, Akbank, Garanti Bankası , Yapı Kredi Bankası ve Vakıfbank'ın dahil olduğu bir banka grubunu içermektedir. Yapılan ampirik çalışma sonrasında incelenen bankaların Basel III kriterleri uyarınca ilave sermaye ihtiyacı bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Marmara Üniversitesi, Gulrukh Gasimova tarafından yapılan çalışmada ise Basel III kriterlerinin sermaye artışı gerektirmesi durumunda bankacılık sistemine etkileri incelenmiştir. Yapılan ekonometrik analiz sonucu Türk bankalarının yüksek sermaye gereksinimlerine ihtiyaç duymaları durumunda dahi, daha sağlam bir finansal düzen ve banka batmalarının önüne geçme yetisi kazandırması nedeniyle, Basel III kriterlerinin uygulanmasının önemi vurgulanmıştır.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Esra Bildirici Çalık tarafından 12 banka üzerinde yapılan çalışmada ise basel III kriterlerinin bankaların finansal yapılarında önemli etkileri gözlenmiştir. Özellikle karlılık ve büyüme oranlarında önemli düşüşler gözlenmekle birlikte istikrarlı bir finansal sistem için kriterlerin önemi vurgulanmıştır.

Beykent Üniversitesi, Cansu Şutman tarafından yapılan çalışmada basel III kriterleri karşısında bankacılık sisteminin genel durumu incelenmiş ve belirtilmektedir.

3.2 ÇALIŞMANIN KISITLARI

Bankalar, 2016 yılsonu mali verileri üzerinden solo bazda(bankacılık faaliyetlerine ilişkin) aktif büyüklüklerine göre seçilmiştir. Seçilen yedi bankanın son üç yıllık mali verileri üzerinden öncelikle genel bilanço görünümleri yorumlanmış, daha sonra basel III kriterleri uygulama takviminde belirtilen oranlar dahilinde, bugün itibarıyla durumları irdelenmiştir.

3.3 ÇALIŞMANIN METHODOLOJİSİ

Çalışmada, bilanço kalemleri yatay ve dikey analiz yöntemi birlikte kullanılarak değerlendirilmiştir. Sermaye yeterlilik oranı, likidite karşılama oranı ve kaldıraç oranı son üç yıllık konsolide mali verilerinden temin edilerek yatay analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Karlılık oranları ise solo bazda(ana ortaklık faaliyetleri bazında) incelenmiş ve yine yatay analize dayalı yorumlanmıştır. Bankaların konsolide mali verilerinin, ana ortaklık banka verilerine paralel seyretmesi ve gelir kazandırıcı asıl kaynağın, ana ortaklık faaliyetleri olması sebebiyle, solo bazda incelenen karlılık oranlarının, konsolide bazda değerlendirilen veriler ile birlikte değerlendirilmesinin sorun teşkil etmeyeceği düşünülmektedir. Bununla birlikte incelemede kullanılan varsayımlar şunlardır;

- Basel III kriterlerinin, toplam risk ağırlıklı varlıklar tutarı üzerinden %2,5 oranında sermaye tamponu ve %2,5 oranında döngüsel sermaye tamponu olmak üzere, ilave %5'lik sermaye

yükü getireceği varsayılmıştır. (Döngüsel sermaye tamponu Basel III kriterlerine göre % 0-2,5 arasında belirlenecek olup, üst sınırdan hesaplamaya dahil edilmiştir.)

- Basel III kriterlerinin ihtiva ettiği ve 2019 yılı itibarıyla uygulanacak oranların, hali hazırda uygulanıyor olması varsayımı altında bankaların ilave sermayeye ihtiyaç duymadığı incelenmiştir.
- Bankalarca hesaplanan özkaynak tutarı ve sermaye yeterliliği standart oranları, resmi gazetede yayınlanan, 05.09.2013 tarih, 28756 sayılı ‘Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik’ ile 28.06.2012 tarih, 28337 sayılı ‘Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik’ çerçevesinde hesaplanmış olup, söz konusu yönetmelikler ile basel II ve basel III uygulamaları arasında ki farklar değerlendirilmeye alınmamıştır.
- Kaldıraç oranı basel III kriterleri çerçevesinde 2019 yılında belirlenecek olup, test edilecek değer %3’tür. Bu oran çalışmada kaldıraç oranları değerlendirilirken referans alınan orandır.
- 21 Mart 2014 tarih ve 28948 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bankaların Likidite Karşılama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmelik” çerçevesinde, ‘Konsolide ve konsolide olmayan toplam likidite karşılama oranı yüzde yüzden, konsolide ve konsolide olmayan yabancı para likidite karşılama oranı yüzde seksenden az olamaz.’ şartı bulunmaktadır. Çalışmada LKO, konsolide toplam likidite karşılama oranı baz alınarak incelenmiştir.

Mevcut varsayımlar dahilinde incelenen bankalar şunlardır;
Kamu sermayeli mevduat bankaları;

- Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

Özel sermayeli mevduat bankaları;

- Akbank T.A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Yabancı sermayeli banka;

- Türkiye Garanti Bankası A.Ş.

Tablo 12: 31.12.2016 İtibarıyla Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması
(Milyar TL)

	Banka	Toplam Aktifler	Toplam Özkaynaklar	Ödenmiş Sermaye	Şube Sayısı (Adet)
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	357.761	38.382	5.100	1.814
2	Türkiye İş Bankası A.Ş.	311.626	35.961	4.500	1.374
3	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	284.155	35.539	4.200	968
4	Akbank T.A.Ş.	271.016	30.655	4.000	841
5	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	252.820	26.119	4.347	936
6	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	231.441	21.317	1.250	964
7	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	212.540	19.239	2.500	924
8	Denizbank A.Ş.	103.159	10.562	3.316	694
9	Finans Bank A.Ş.	101.503	10.126	3.150	630
10	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	79.727	7.799	2.204	515
11	Türk Eximbank	68.276	5.201	3.700	3
12	ING Bank A.Ş.	49.688	5.056	3.486	268
13	Odea Bank A.Ş.	38.278	3.443	3.289	50
14	HSBC Bank A.Ş.	24.369	2.277	652	90
15	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	24.002	2.928	2.050	3
16	Şekerbank T.A.Ş.	23.819	2.533	1.158	273
17	İller Bankası A.Ş.	21.843	14.117	11.691	19
18	Alternatifbank A.Ş.	16.465	1.225	980	53
19	Fibabanka A.Ş.	15.394	1.290	941	73
20	Burgan Bank A.Ş.	13.722	1.093	900	49
21	Anadolubank A.Ş.	12.454	1.520	600	106
22	Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	9.538	1.053	934	7
23	Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş.	8.688	590	528	1
24	ICBC Turkey Bank A.Ş.	8.218	595	420	44
25	Citibank A.Ş.	8.193	1.303	34	8
26	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	8.006	1.044	600	1
27	Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	7.043	775	160	1
28	Intesa Sanpaolo S.p.A.	5.792	862	677	1
29	Turkland Bank A.Ş.	5.755	756	650	33
30	Arap Türk Bankası A.Ş.	4.843	641	440	7
31	Deutsche Bank A.Ş.	3.371	515	135	1

32	Birleşik Fon Bankası A.Ş.	2.937	666	461	1
33	BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1.681	345	337	1
34	Turkish Bank A.Ş.	1.509	195	175	13
35	Rabobank A.Ş.	1.196	772	684	1
36	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1.174	158	45	1
37	The Royal Bank of Scotland Plc.	672	651	108	1
38	Bank Mellat	526	240	200	3
39	Pasha Yatırım Bankası A.Ş.	510	245	255	1
40	JPMorgan Chase Bank N.A.	445	413	100	1
41	Société Générale (SA)	294	65	135	1
42	GSD Yatırım Bankası A.Ş.	268	111	50	1
43	Habib Bank Limited	189	58	30	1
44	Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	159	118	50	1
45	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	148	119	60	1
46	Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	81	72	40	1
47	Adabank A.Ş.	55	47	80	1
	Toplam	2.595.348	288.789	71.401	10.781

Kaynak:TBB ,2017

Yukarıdaki Tablo 12’den görüldüğü üzere Türkiye Bankalar Birliği verilerine göre 2016 yılı sonu itibariyle Türk Bankacılık sektörünün toplam aktifleri 2.595.348 milyar TL dir. Çalışmaya dahil edilen toplam aktif büyüklüğü sıralamasındaki ilk yedi bankanın aktif toplamı ise 1.921.359 milyar TL dir. Sektörün aktif toplamının %74’ünü oluşturan bu yedi bankanın Türk bankacılık sektörünü temsil edebileceği kabul edilmiştir.

Çalışmaya dahil edilen bankaların, son üç yıllık sermaye yeterlilik oranları ile likidite karşılama oranı ve kaldıraç oranları tablo 13’de gösterilmektedir.

Tablo 13: Seçili Bankaların Son 3 Yıllık Rasyoları

		GARANTİ BANKASI	AKBANK	T.C. ZİRAAT BANKASI	VAKIF BANK	İŞ BANKASI	HALK BANK	YAPI ve KREDİ BANKASI
Çekirdek Sermaye Yeterlilik Oranı	2014	12,86	13,88	16,49	11,17	13,32	12,09	11,23
	2015	12,88	13,39	13,48	11,03	12,86	12,4	9,96
	2016	13,63	13,08	12,82	11,25	12,2	11,5	9,74
1. Kuşak Sermaye Yeterlilik Oranı	2014	12,77	13,79	16,43	11,07	13,28	12,04	10,58
	2015	12,82	13,33	13,43	10,95	12,84	12,36	9,55
	2016	13,59	13,03	12,77	11,2	12,39	11,48	9,49
Toplam Sermaye Yeterlilik Oranı	2014	13,86	14,89	17,47	13,73	15,7	12,73	14,36
	2015	13,53	14,46	14,56	14,21	15,1	13,04	12,91
	2016	14,67	14,16	13,86	13,88	14,34	12,5	13,18
Likidite Karşılama Oranı	2014	—	—	—	—	—	—	—
	2015	116,04	144,64	80,86	102,79	103,52	98,95	86,89
	2016	108,97	129,12	78,57	103,26	112,71	84,91	99,04
Kaldıraç Oranı	2014	—	—	—	—	—	—	—
	2015	7,85	8,33	8,33	6,72	8,15	7,48	5,39
	2016	8,23	8,32	8	6,71	7,78	6,88	5,89

Kaynak: Bankaların yılsonu konsolide raporlarından derlenmiştir.

3.4. SEÇİLİ BANKALARIN BASEL III KRİTERLERİNE UYUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.4.1 Türkiye Garanti Bankası A.Ş.

1946 yılında özel sermayeli banka statüsünde kurulan Türkiye Garanti Bankası A.Ş., 2015 yılında gerçekleşen hisse devri sonrası Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A (BBVA)'nın ortaklık payının %39,90'a yükselmesi ve hakim ortak konumuna geçmesiyle birlikte yabancı mevduat bankası kategorisinde sınıflandırılmaktadır. İspanya 'nın en büyük 2. Bankası konumunda bulunan BBVA'nın %39,90 ve Doğu Grubu'nun %10'luk payları ile ana hissedar konumunda buldukları bankanın, %50,06'sı halka açıktır.

Bankanın son 3 yıllık konsolide mali verileri ile incelendiğinde, toplam aktifleri sırasıyla 2015 yılında %16, 2016 yılında ise %12 artışla 312 milyar TL'ye ulaşmıştır. Artışın kredi odaklı olduğu görülmekte olup, 2016 yılsonu itibariyle kredilerin aktif içerisinde ki payı %63'tür. Bunu %13,9 ile menkul kıymetler izlemektedir.

İncelenen dönem itibariyle 2015 yılında YP kredilerin, aktif içindeki payı artmakla birlikte 2016 yılında bu artış geriye dönmüş, aktif içerisinde TP kredilerin payı yükselmiştir. Yurtiçi ve yurtdışı piyasalarda yaşanan belirsizlikler YP kredi hacminin genişlemesini sınırlandırmıştır. Bunlara ilave olarak yurtiçi piyasaları canlandırmaya yönelik eylemler neticesinde 2016 yıl sonunda aktif toplamı %55,4 TP , %44,6 YP varlık kalemlerinden oluşmuştur.

Bankanın fonlama kaynaklarının önemli bölümünü mevduatlar oluşturmaktadır. Pasif içerisinde vadeli mevduatlar %42,1 , alınan krediler ve vadesiz mevduatlar %15'lik pay oranlarına sahiptir. Bilançosunda görülen genişlemeye paralel olarak öz kaynaklarını yıllar itibariyle %34 artıran bankanın öz kaynak toplamı 2016 yılsonunda 35,7 milyar TL'dir. Bankanın aktiflerinde görülen büyümeyi özellikle mevduat miktarını genişletme ile karşılaması olumlu bir faktör olarak göze çarpmaktadır.

Gelir tablosu incelendiğinde 2015 yılında paralel seyreden net karlılık, 2016 yıl sonunda net faiz gelirlerinde görülen ciddi artışla birlikte %42,3 artarak 5,1 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Bankanın mevduat yarışının dışında kalmaya çalıştığı faaliyet raporunda belirtilmiş olup, net faiz gelirleri bunu destekler niteliktedir.

Banka sermaye yeterlilik oranları açısından, incelenen bankalar arasında en iyi rasyolara sahip olan banka konumundadır. 2014 yılına göre sermaye yeterlilik oranını %0,81 artırarak, 2016 yılsonunda %14,67 seviyesine çıkarmıştır. Ayrıca diğer bankalara kıyasla sermaye yeterliliğinde görülen iyileşme neticesinde pozitif ayrılmaktadır. Likidite karşılama oranında görülen gerilemeye rağmen, %108,97'lik oran kriterlerin gereksinimlerini karşılar niteliktedir. Ayrıca kaldıraç oranı, %3'lük oranın oldukça üzerindedir. Basel III kriterlerinin 2019 yılı itibarıyla sermaye koruma tamponu için %2,5 ve döngüsel sermaye koruma tamponu için %2,5 olmak üzere, sermaye

gereksinimi üzerinde toplamda ilave %5'lik bir sermaye ihtiyacı doğurması durumunda dahi özkaynaklarının ilave sermaye ihtiyacını karşılar nitelikte olduğu görülmektedir.

3.4.2 Akbank T.A.Ş.

1948 yılında faaliyetlerine başlayan banka, özel sermayeli bir ticaret bankası statüsündedir. Hisselerinin %51,1'i halka açık olan bankanın, %40,75'i Hacı Ömer Sabancı Holding A.Ş.'ye aittir. Yaklaşık 840 şubeye sahip olan banka solo bazda aktif büyüklüğü bakımından Türkiye'nin 4. Büyük bankası konumundadır.

Banka aktiflerinin düzenli olarak arttığı ve toplam aktif tutarının 2016 yılsonunda %16,6 artışla 294 milyar TL seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. Aktif büyüklük içinde kredilerin payı, aktif toplamına paralel olarak artmış ve %60,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. TL krediler toplam kredilerin %60'ını oluşturmakla birlikte, toplam aktif içerisinde YP varlıkların payı, TL varlıklar ile aynı düzeydedir. Krediler ve alacaklar kalemini, yüzde %11,8 lik pay ile nakit değerler ve satılmaya hazır finansal menkul değerler izlemektedir. Bankanın aktif kompozisyonu içerisinde duran varlıklar oldukça düşük seviyededir. Karşılaştırılan bankalar arasında en düşük duran varlık miktarına sahip bankanın, aktifler içinde likit varlıkların payı ise yine karşılaştırılan bankalar arasında %31,4 ile en yüksek orandır. Bankanın mevcut görünümü ile oldukça likit bir bilanço yapısına sahip olduğu görülmektedir.

Mevduat kaleminin pasif toplamı içerisinde %60'lık paya sahip olduğu görülen bankada, alınan krediler ve para piyasasına borçlar kalemleri yıllar içinde birbirine yakın seyrederek pasif toplamının yaklaşık %20'sini oluşturmaktadır. Özkaynak toplamı ise 2014 yılına göre 0,9 düşüş göstermiş ve pasif içerisindeki payı %11 ile sınırlı kalmıştır.

Bankanın faaliyetlerinden kar ettiği görülmekte ve net faiz gelirleri, karlılığın kaynağını oluşturmaktadır. Ayrıca mevduat bankaları arasında vergi öncesi karın, toplam aktiflerine oranı en yüksek olan bankadır. Net karlılığı 2015 yılında düşüş göstermiş, 2016 yılı itibarıyla ise net karlılığını %50,3

artmıştır. Bu oran sektörün ortalama %44'lük net karlılık artışı göstermesi göz önünde bulundurulduğunda oldukça yüksektir.

Basel III kriterlerine göre hesaplanan sermaye yeterlilik oranı son yıl içerisinde düşüş göstermekle birlikte %14,16'lık oran %12'lik yasal sınırın üzerinde seyretmektedir. Banka ayrıca çalışmaya dahil edilen yedi banka arasında %129,12'lik likidite karşılama oranı ile ilk sırada yer alarak olumlu bir görüntü çizmektedir. Bununla birlikte %8,33'lük kaldıraç oranı, basel III kriterleri dahilinde test edilmesi düşünülen %3'lük oranın oldukça üzerindedir. Bankanın sermaye koruma tamponu ve döngüsel sermaye koruma tamponu olarak, risk ağırlıklı varlık tutarlarının %5'i düzeyinde ilave sermaye bulundurması gerektiği takdirde, mevcut düzenlemeler altında 11,4 milyar TL'lik ilave sermayeye yükü doğacaktır. Firmanın mevcut sermaye tutarının ilave artışı hâlihazırda karşılar nitelikte olduğu ve basel III kriterlerinin 2019 yılında uygulanması öngörülen oranlarının bugün itibarıyla uygulanması durumunda dahi ilave sermaye ihtiyacına ihtiyaç duymayacağı görülmektedir.

3.4.3 Türkiye Halk Bankası A.Ş.

1938 yılında kurulan Türkiye Halk Bankası A.Ş. hisselerinin %51,1'i Türkiye Varlık Fonuna ait olup, kamu sermayeli mevduat bankası statüsündedir. Bankanın halk açıklık oranı %48,3'tür.

2016 yılsonu itibarıyla toplam aktiflerini sırasıyla, %21,3 ve %23,3 artıran bankanın aktif büyüklüğü 237 milyar TL'ye ulaşmıştır. Krediler kalemi yıllar içinde aktif içindeki payını korumuş olup, 2016 yılsonunda %67'lik paya sahiptir. Söz konusu kalemi %14,4'lik pay ile yıllar içerisinde aktif büyümesine paralel bir büyüme kaydeden menkul değerler izlemektedir. Bankanın aktif yapısı, son üç yılda YP varlıklar lehine genişlemiştir. 2014 yılında %67'lik paya sahip TP varlıklar 2016 yılsonu itibarıyla %60'a gerilemiştir.

Bilançonun pasif tarafında sektöre paralel olarak mevduat tutarları artmış, mevduatların aktif içerisindeki payında yalnızca %2'lik bir düşüş

gerçekleşmiştir. Bankanın pasif kompozisyonu incelenen dönemlerde değişmemiş ve 2016 yılsonunda pasiflerin %64,9'u mevduat, %22,3'ü mevduat dışı kalemler %9,2'si özkaynaklardan oluşmaktadır.

Bankanın net faiz gelirlerinde ki artış sonucu net dönem karı artmış, fakat bu artış sınırlı kalarak yalnızca 211 milyon TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Bilançosunda gerçekleşen büyümeyi karlılığa çevirmekte zorlandığı görülen bankanın, ortalama aktif karlılığı yüzde 1,2 ile incelenen bankalar arasında Yapı Kredi Bankası ile birlikte en düşük seviyedir. Bunun yanısıra ortalama özkaynak karlılığı yüzde 0,3 gerileyen bankanın, her iki karlılık oranında sektör ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Ödenmiş sermaye tutarı 1,25 milyar TL ile düşük olduğu görülen bankanın, net dönem karının, ödenmiş sermayeye oranı göz önüne bulundurulduğunda ise en yüksek orana sahip banka olduğu görülmektedir.

Bankanın sermaye yeterlilik rasyosu %12'lik yasal sınırın üzerinde bulunmakla birlikte, basel III kriterlerinin %5'lik ilave sermaye yükü getirmesi durumunda, basel kriterlerine göre %8 olan tutara ilave 9,1 milyar TL'lik sermayeye ihtiyaç duyacaktır. Söz konusu yükümlülük mevcutta 22,8 milyar TL'lik özkaynağı bulunan bankanın, bu tutarı 23,7 milyar TL'ye yükseltmesini zorunlu kılmaktadır. İncelenen bankalar arasında, basel III kriterlerinin bugün uygulanıyor olması durumunda, sermaye artırımına gitmesi gereken tek banka konumunda olması ve karlılık oranlarının sektörde ki diğer aktörlere göre daha düşük seviyelerde seyretmesi, bankanın basel III kriterlerine uyum sağlamada ekstra önlemlere ihtiyaç duyacağını göstermektedir. Bununla birlikte son yıllarda Türk bankacılık sektörünün, özellikle 2016 yılında yüksek kar marjı yakalaması, banka lehine olumlu bir gelişmedir. Bunun yanında banka, incelenen bankalar arasında %84,91 ile düşük oranda LKO'ya sahiptir. İncelenen yedi bankadan 4'ü halihazırda 2019 yılında uygulanması beklenen oranın üzerindeyken; söz konusu bankanın likidite karşılama oranı, iyileşme kaydetmesi gereken bir diğer alandır.

3.4.4 Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

1944 yılında perakende bankacılık alanında hizmet veren ilk ulusal banka olma özelliği taşıyan Yapı Kredi Bankası hisselerinin %40,9'u italyan UniCredit Grubu, %40,9 Koç Grubu'na ait olup, %18,2'si ise halka açıktır. Banka özel sermayeli mevduat bankası statüsünde olup, aktif büyüklüğü bakımından Türkiye'nin 5. Büyük bankasıdır.

Son üç yıllık konsolide mali tabloları incelendiğinde, bankanın aktif büyüklüğü sırasıyla %20 ve %15 artarak 271 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Aktifler içinde YP varlıkların payı her iki yılda %2'lik artışlar göstermesine rağmen, ağırlık %56'lık oran ile TP varlıklardan oluşmaktadır. Özel bankaların yıllık %13 kredi genişlemesine sahip olduğu 2016 yılında nakdi kredilerde %16'lık artış kaydeden bankada, kredilerin payı %65 ile üç yıl boyunca sabit kalmıştır. Aktif içerisinde yaklaşık %12'lik pay ile nakit değerler diğer önemli aktif kalemini oluşturmaktadır.

Mevduat büyümesi özel bankalarda %16 seviyesinde gerçekleşen 2016 yılında, bankanın mevduat büyümesi %21 seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu kalemin pasif içerisindeki payı yıllar itibarıyla değişmemiş ve %57,9 olarak gerçekleşmiştir. Pasif içerisinde %11,2'lik pay alan krediler kalemini, %9'luk pay ile özkaynaklar izlemektedir. Pasif içerisinde 9 milyar TL'lik sermaye benzeri krediler tutarı bulunmakta olup; söz konusu tutarın ne kadarının basel III kriterlerine uyumlu olduğu önemli bir husustur.

Banka, 2016 yılında aktif karlılığı ve özkaynak karlılığı bakımından 2015 yılına göre artış kaydetmesine karşın, incelenen bankalar arasında en düşük oranlara sahiptir. Ayrıca %1,2'lik aktif karlılığı ve %11,9'luk özkaynak karlılığı sektör ortalamasının gerisinde bulunmaktadır. Bankanın 2015 yılında bir önceki yıla kıyasla %7 oranında gerileyen net karlılığı, 2016 yılında %54 artış göstererek oldukça yüksek bir performans sergilemiştir. Bankanın buna karşın takip oranı %4,8'e yükselerek sektör ortalamasının oldukça üzerine çıkmıştır.

Çekirdek sermaye yeterlilik oranı ve ana sermaye yeterlilik oranları son 3 yıl içerisinde düşüş kaydeden bankanın, söz konusu oranları 2016 yılsonu itibarıyla incelenen bankalar arasında en düşük seviyededir. Konsolide sermaye yeterlilik oranı ise 2015 yılına göre iyileşmeye kaydeden bankanın basel III kriterleri kapsamında risk ağırlıklı varlıkların %5'i oranında ilave sermaye yükü getirmesi durumunda dahi, mevcut sermaye yeterliliği hesaplamaları çerçevesinde ilave sermaye ihtiyacına maruz kalmayacağı görülmektedir. Bununla birlikte banka sahip olduğu %5,89'luk kaldıraç oranı ile, incelenen bankalar arasında, denenmesi muhtemel %3'lük sınıra en yakın seyreden banka konumundadır.

3.4.5 Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.

Bankanın temellerini 1863 yılında kurulan Memleket Sandıkları oluşturmaktadır. 1883 yılında Memleket Sandıkları'nın yerini Menafi Sandıkları almış ve 1888 yılında da Menafi Sandıkları yeniden organize edilerek banka, çiftçileri kredilendirmek, faiz karşılığında tevdiat kabulü ve ziraata ilişkin sarraflık ve aracılık işleri yapmak üzere resmen kurulmuştur.(2016 Konsolide Rapor) T.C. Ziraat Bankası aktif büyüklüğü, şube sayısı, personel sayısı, ödenmiş sermaye tutarı ve buna benzer birçok kalemlerde Türkiye'nin en büyük bankası olma özelliğini taşımaktadır. Banka hisselerinin tamamı TC. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığına ait iken, 24 ocak 2017 tarihinde alınan karar ile birlikte Türkiye Varlık Fonu'na devredilmiştir.

Bankanın son 3 yıl içerisinde aktifleri ortalama %20 artış göstererek düzenli olarak artmış, 2016 yılsonu itibarıyla 371 milyar TL'ye ulaşmıştır. Aktif yapısında TP varlıklar %66'lık ağırlığa sahiptir. Bu oran ile incelenen bankalar arasında aktif içerisinde yabancı para varlıkları oransal olarak en az bulduran bankadır. Aktif içerisinde krediler ve alacaklar kalemi %65'lik pay ile en büyük kalemi oluşturmaktadır. Bunu %15'lik oranla satılmaya hazır finansal varlıklar kalemi izlemektedir.

Bankanın temel fon kaynağını mevduatlar oluşturmaktadır. Yıllar içerisinde pasif toplamında payı sabit seyreden mevduat kalemi, toplam

pasiflerin %65'ini oluşturmaktadır. Bankanın özkaynak kalemi de, aktif büyümesine paralel yükseliş kaydetmiş ve pasif içerisinde %10'luk payını korumuştur. Aktif kompozisyonuna paralel görünüm seyreden pasif kalemler içerisinde , YP varlıklar kalemi, TP varlıklara kıyasla düşük seyretmektedir.

Banka, bilançosunda meydana gelen büyümeyi karlılığa çevirmeyi başarmıştır. Aktif karlılığı ve özkaynak karlılığını düzenli olarak yükselten banka, her iki oranda da sektör ortalamalarının üzerine çıkmıştır. Basel III kriterleri çerçevesinde mevcut mevzuat dahilinde hesaplanan sermaye yeterlilik oranlarına bakıldığında, bankanın sermaye yeterlilik oranlarının incelenen bankalara kıyasla, son 3 yıl içerisinde daha sert düştüğü görülmektedir. 2014 yılında %17,4 olan sermaye yeterlilik rasyosu, 2016 yılsonunda 13,8'e gerilemekle birlikte halen yasal sınırın üzerinde bulunmaktadır. İlave olarak Basel kriterlerinin olası ilave yükümlülükleri karşısında, mevcut özsermaye yapısı, kriterleri karşılar niteliktedir. Basel III kriterleri çerçevesinde likidite karşılama oranı bankanın en zayıf olduğu noktadır. İncelenen bankalar arasında en düşük LKO'ya sahip olmasının yanında mevcut oranın 2017 yılı itibarıyla artırılması gerekmektedir. Kaldıraç oranı ise 2016 yılına göre artış kaydetmiş ve denemesi muhtemel %3'lük oranın üzerinde gerçekleşmiştir. Sermaye yeterlilik rasyosu yıllar içerisinde gerileyen bankanın, karlılık oranlarının sektör ortalamasının üzerinde olması ve net kar tutarının 6 milyar TL'yi aşması göz önünde bulundurulduğunda, mevcut faaliyet performansının bu şekilde devam etmesi halinde LKO dahil basel III kriterlerine uyum sorunu yaşamayacağı düşünülmektedir.

3.4.6 Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

Banka 1945 yılında kurulmuş olup, kamu sermayeli mevduat bankası statüsündedir. Hisselerinin %73,5'i Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olup, %25,2'si halka açıktır. Banka Türkiye Varlık Fonu'na devredilmeyen tek kamu sermayeli mevduat bankasıdır.

Bankanın aktif tutarı her iki dönemde yaklaşık %15 artarak, 2016 yılsonunda 220 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Aktif yapısı incelendiğinde kredilerin payı yıllar içerisinde sınırlı artış göstererek %67,7 seviyesine

yükselmiştir. Menkul kıymetler ve hazır değerler kalemlerinin payları ise azalış göstermesine karşın, aktif yapısını oluşturan diğer önemli kalemlerdir. Aktif içerisinde yabancı para varlıkların payı sınırlı artış göstererek %37 seviyesine yükselmiştir.

Bankanın fon kaynakları incelendiğinde, mevduatlar yıllar içerisinde artışını sürdürmüştür. Mevduatlar, 2015 yılında pasif toplamında meydana gelen artıştan daha yüksek artış kaydetmesine karşın, 2016 yılında artış hızı yavaşlamıştır. Yılsonunda pasif toplamı %16 artmasına karşın, mevduat genişlemesi %12,7 ile sınırlı kalmıştır. Pasif kompozisyonu içerisinde alınan krediler sınırlı artış göstererek %11,9 olarak gerçekleşmiştir. Özkaynakların payı ise yatay seyretmiş ve yılsonunda %8,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Sermaye benzeri kredilerin 5 milyar TL'nin üzerinde çıktığı görülmekte olup, söz konusu tutarın Basel III uyumlu sermaye benzeri kredi hükümlerini haiz tahvillerden oluştuğu faaliyet raporunda belirtilmiştir.

2015 yılında yatay seyreden net karlılık, 2016 yılında %49'luk bir artış kaydederek 2,7 milyar TL olmuştur. Artışın kaynağını net faiz gelirleri oluşturmaktadır. Karlılık oranları, 2015 yılında düşüş göstermiştir. Buna karşın, 2016 yılsonunda gerçekleşen bilanço genişlemesini karlılık oranlarına pozitif yansıtan bankanın, aktif karlılığı ve özkaynak karlılığı artış kaydetmiştir.

Basel III kriterleri çerçevesinde incelenen sermaye yeterlilik oranları yıllar içerisinde dalgalı seyretmektedir. 2016 yılsonunda 13,88 olarak gerçekleşen sermaye yeterlilik oranı ile banka, kamu sermayeli mevduat bankaları arasında ilk sıradadır. Bunun yanısıra LKO ve kaldıraç oranı yatay seyreden bankanın, LKO'da kamu sermayeli bankalar arasında en iyi durumda olan banka olduğu görülmektedir. Basel III kriterlerinin getireceği ilave muhtemel %5'lik sermaye yükümlülüğü durumunda dahi, mevcut mevzuat çerçevesinde, bankanın halihazırda ilave sermaye ihtiyacına gerek duymayacağı görülmektedir.

3.4.7 Türkiye İş Bankası A.Ş.

Mustafa Kemal ATATÜRK'ün direktifleriyle, İzmir Birinci İktisat Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda 1924 yılında kurulan banka, cumhuriyet döneminin ilk ulusal bankası olma özelliği taşımaktadır. Hisselerin dağılımı ise şu şekildedir; %40,15 Türkiye İş Bankası A.Ş. Mensupları Munzam Sosyal Güvenlik ve Yardımlaşma Sandığı Vakfı, %28,09 Cumhuriyet Halk Partisi ve %31,7 halka açık bölüm. Banka aktif toplamı ve şube sayısı verileri göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'nin en büyük özel bankası konumundadır.

Bankanın toplam aktifleri incelenen yıllarda sabit bir artış kaydederek, sırasıyla %17 ve %14 büyümüştür. Aktif yapısı incelendiğinde yıllar içerisinde yatay seyreden krediler kalemi yılsonunda toplam aktifin %60'ını oluşturmuştur. Hazır değerler ve satılmaya hazır finansal varlıklar sırasıyla %12,2, %13,8'lik oranlarıyla diğer önemli aktif kalemleridir. Yabancı para varlıkların incelenen dönemde %5'lik artış kaydettiği görülmekte olup, yılsonunda %41 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Mevduatlar bankanın en önemli fon kaynağını oluşturmaktadır. Yıllar içerisinde payı sabit kalan mevduatlar 2016 yılsonunda %47'lik paya sahiptir. Bu kalemi %13'lük pay ile alınan krediler izlemiştir. Özkaynaklar 2014 yılına kıyasla 0,9'luk artış göstermiş ve %11 olarak gerçekleşmiştir.

Bankanın bilanço büyüklüğünün etkisiyle, karlılık tutarları da oldukça yüksektir. Net faiz gelirlerinde düzenli artış kaydeden banka, son yıl net faiz gelirlerini %21 arttırmıştır. 2015 yılsonunda net kar tutarı %6 gerileyen banka, 2016 yılında bu gerilemeyi sübvans etmiş ve %51'lik ciddi bir artış gerçekleşmiştir. Yılsonunda 5,6 milyar TL kar elde ettiği görülen bankanın, ortalama özkaynak karlılığı sektör ortalamasına yakın seyretmekle birlikte %13,8'lik oran ortalamasının altında kalmıştır. Buna paralel olarak ortalama aktif karlılık oranında görülen iyileşmeye rağmen sektör ortalaması tutturulamamıştır.

Basel III kriterleri çerçevesinde sermaye yeterlilik oranları değerlendirildiğinde, bankanın çekirdek sermaye , ana sermaye ve toplam sermaye yeterlilik oranları düşüş göstermesine karşın %12’lik yasal sınırın üzerinde seyretmektedir. Ayrıca %14,34’lük toplam sermaye yeterlilik oranı incelenen bankalara kıyasla oldukça yüksek bulunmuştur. LKO oranı iyileşme kaydeden banka yine mevcut oranlar söz konusu olduğunda diğer bankalara kıyasla üst sıralarda yer almaktadır. Basel III kriterleri çerçevesinde %5’lik olası sermaye yükümlülüğü doğması karşısında, mevcut mevzuat dahilinde sermaye artırımına ihtiyaç duymayacak olan bankanın mevcut özkaynak yapısı yeterli niteliklere haiz görünmektedir.

3.5. ELDE EDİLEN BULGULAR IŞIĞINDA TÜRK BANKALARININ BASEL III KRİTERLERİNE UYUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tablo 14: Basel III Kriterleri Banka Sıralamaları

	SYR	LKO	Kaldıraç Oranı
1	GARANTİ BANKASI	AKBANK	AKBANK
2	İŞ BANKASI	GARANTİ BANKASI	GARANTİ BANKASI
3	AKBANK	İŞ BANKASI	T.C. ZİRAAT BANKASI
4	VAKIFBANK	VAKIFBANK	İŞ BANKASI
5	T.C. ZİRAAT BANKASI	YAPI ve KREDİ BANKASI	HALKBANK
6	YAPI ve KREDİ BANKASI	HALKBANK	VAKIFBANK
7	HALKBANK	T.C. ZİRAAT BANKASI	YAPI ve KREDİ BANKASI

Basel III kriterleri çerçevesinde, 2016 yılsonu verilerine göre yapılan sıralama sonucunda ortaya çıkan tablo, özel bankaların, kamu bankalarına göre daha güçlü sermaye yeterlilik rasyolarına ve daha iyi likidite karşılama oranlarına sahip olduğunu göstermektedir. Söz konusu bankalar ilk üç sırayı her iki oranda değişerek paylaşmaktadır. Bu bankaları takip eden Vakıfbank, SYR ve LKO’na göre en iyi rasyolara sahip kamu bankası olarak göze

arpmaktadır. Yapı ve Kredi Bankası ise özellikle özel sermayeli rakiplerine göre oldukça geridedir.

Kaldıraç oranı söz konusu oldukunda tablo yine benzer sıralanmaktadır. Bu noktada kaldıraç oranının diğerk iki rasyoya göre öneminin daha düşük olduğu dşnlmekle birlikte, söz konusu oranda bankaların oldukça iyi durumda oldukları görülmektedir.

Özetle, zel sermayeli bankalar liderliğinde dirençli bir görünüm sergileyen bankacılık sektöründe, kamu bankalarının her ne kadar piyasadaki rakiplerine kıyasla geride olsa dahi, arada ciddi bir uçurum bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

SONUÇ

Türk bankacılık sistemi 2000 ve 2001 krizlerinde ağır hasar almasına karşın, bu krizlerden gerekli dersler çıkarılmıştır. Kriz sonrası yeniden yapılandırılan ekonomide sert tedbirler alınmış, siyasi ve ekonomik istikrar ortamının sağlanmasıyla birlikte ekonomi tekrar rayına oturtulmuştur. 2001 yılında dip yapan Türkiye ekonomisi, takip eden yedi yıl boyunca ortalama %5,9 büyüme oranı yakalanmasına karşın, 2009 yılında krizin etkileri ekonomide ciddi şekilde hissedilmiş, ekonomi %4,7 küçülmüştür. Yine aynı dönemde özel yatırımlar azalmış, ihracat ise %20 oranında daralmıştır.

Türkiye ekonomisinde görülen kötüleşmeye karşın, BDDK'nın almış olduğu pro-aktif önlemler ve belirlenen yüksek oranlı ve kaliteli sermaye yapısı, bankacılık sisteminin bu süreçte sağlamlığını kanıtlamıştır. Kriz sonrası, dünya çapında trilyon dolarları bulan yardım paketleri açıklanmasına rağmen, Türkiye, OECD ülkeleri arasında bankacılık sektörünün kamu desteğine ihtiyaç duymadığı tek ülke olmuştur.

Türkiye'nin Basel tarihçesini incelediğimizde, OECD üyesi olması nedeniyle Basel I kriterlerine uyum konusunda sıkıntı yaşanmamıştır. Basel II kriterlerinin yayımlanmasıyla birlikte uyum sürecini hızlandırma amaçlı çalışmalar yapılmış ve nihayetinde "Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması" çalışmaları kapsamında hazırlanan Basel II düzenlemeleri 28/06/2012 tarih ve 28337 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 01/07/2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2000'li yılların başında yaşanan krizler sonrası tanzim edilen Türk bankacılık sistemi, sermaye yapısı anlamında güçlü görünmesine rağmen, özellikle Basel II kriterlerine ne derece uyumlu olduğu bir soru işaretiydi. Bunun temel nedeni Basel II külliyyatının mevcut bankacılık sisteminin esaslarını değiştirmesi ve risk algısına farklı bir bakış açısı getirmesidir. Bununla birlikte, bankacılıkta klasik sermaye yeterlilik hesaplama yöntemlerinin, günümüzde hızla değişen ve gelişen finans piyasalarının doğurduğu riskleri açıklamada yetersiz kalması nedeniyle, yeni hesaplama yöntemlerine banka bilançolarının ne derecede uyumlu olduğunu tahmin etmek zorlaşmıştır. Bu soruyu cevaplamak ve Basel II kriterlerinin bankaların sermaye

yeterlilikleri üzerinde muhtemel etkilerini ölçmek adına üç adet sayısal etki çalışması yapılmıştır. Bunların ilki olan QIS-TR1 çalışması aralık 2004'te açıklanmış ve %28,84 hesaplanan sermaye yeterlilik oranı 12 baz puanlık düşüşle %16,87'ye gerilemiştir. Temmuz 2007'de yapılan ikinci çalışmada bu oran %19,31'den %13,68'e düşmüştür. Son olarak mart 2011'de yayınlanan rapora göre %18,35 olan oran, %16,95 olarak hesaplanmıştır. Bankaların sermaye yeterliliklerinin basel II kriterleri uyarınca düşmesinin temel nedeni; Mevcut yaklaşımda %0 risk ağırlığında yer alan yabancı para cinsinden T.C. Hazinesi menkul kıymetlerine, standart yaklaşım kapsamında Türkiye'nin kredi derecelendirme notunun 4. kredi kalitesi kademesine tekabül etmesinden dolayı %100 risk ağırlık uygulanmasından kaynaklanmaktadır.(BDDK, QIS-Tr3: 2)

Basel III kriterleri çerçevesinde ise henüz basel II sürecinde olduğu gibi ciddi adımlar atılmamıştır. Bunda basel III kriterlerinin, basel II kriterlerinin eksiklerini gidermeye çalışan ve devrimsel olmayan kurallar içermesi neden olarak gösterilebilir. Buna rağmen, basel III kriterlerine uyumun geciktirilemeyeceği, 2007 krizinin gerek dünya ekonomisi gerekse Türkiye ekonomisine verdiği zarardan anlaşılmaktadır. Türk bankacılık sisteminin basel II' kriterlerine uyumu ve 2007 küresel krizinde gösterdiği yüksek performansı göz önünde bulundurulduğunda aynı başarıyı basel III kriterlerine uyum konusunda da göstereceğine dair genel bir kanı bulunmaktadır. Bu soruya bir cevap bulmak adına yapılan ve Türkiye'nin en büyük yedi bankası içeren çalışmanın sonuçları özetle şu şekildedir;

- İncelenen bankaların tamamı %12'lik yasal sınırın üzerinde sermaye yeterlilik rasyosuna sahip olmakla birlikte, Garanti Bankası ve Vakıfbank dışında kalan bankaların tamamında toplam sermaye yeterlilik, çekirdek sermaye yeterlilik ve ana sermaye yeterlilik rasyoları 2014 yılına kıyasla düşüş göstermiştir.
- Bankaların likidite karşılama oranları dalgalı seyretmiş, Vakıfbank, İş Bankası ve Yapı Kredi Bankası rasyolarında yükselme görülürken, kalan bankalar düşüş kaydetmiştir.

- Kaldıraç oranları, LKO'na benzer şekilde dalgalı seyretmiştir. Yapı Kredi Bankası %5,89'luk oran ile basel III kriterleri çerçevesinde test edilecek muhtemel %3'lük orana en yakın ve en riskli konumda olan bankadır.
- Garanti Bankası, İş Bankası ve Akbank %14'ün üzerinde sermaye yeterlilik rasyolarına sahiptir. Bu tablo kamu sermayeli mevduat bankalarının incelenen diğer bankalara kıyasla SYR'nın daha düşük olduğunu göstermektedir.
- Kamu sermayeli mevduat bankaları LKO'nda, yine diğer bankaların genel görünümünün gerisinde kalmaktadır. Ziraat Bankası , Halkbank ve Yapı Kredi basel III takvimine göre yeterli karşılama oranına sahip olmakla birlikte, 2019 yılında uygulanacak %100'lük oranın 2016 yılsonu itibarıyla altındadır.
- Yapı Kredi Bankası özel sermayeli mevduat ve yabancı sermayeli bankalar arasında basel III kriterlerine göre rasyoları en düşük görünen bankadır.
- Ziraat Bankası 2014 yılına kıyasla SYR'su en fazla düşüş gösteren banka olup, bu trendin devam etmesi durumunda basel III gereksinimlerini karşılama noktasında ilave önlemlere ihtiyaç duyacaktır.
- Halkbank çalışmanın varsayımlarına göre ilave sermaye ihtiyacı duyan tek bankadır.

Sonuç olarak çekirdek sermaye yeterlilik, ana sermaye yeterlilik ve toplam sermaye yeterlilik rasyoları göz önünde bulundurulduğunda Türk bankacılık sisteminin genel görünümü basel III kriterlerini karşılar niteliktedir. Fakat basel II'ye uyum süreci kapsamında yapılan sayısal etki çalışmalarında görüldüğü üzere, mevcut hesaplama yöntemlerinde değişik yapılması ve T.C. Hazinesi menkul kıymetlerine %100 risk ağırlık uygulanması durumunda bankaların basel III kriterlerine uyum zorlaşacaktır. Keza son yedi yıl içinde sektörün sermaye yeterlilik oranı %18,97'den, %15,57'ye gerilemiştir. Buna

ilave olarak, T.C. Hazinesi menkul kıymetlerine uygulanacak risk ağırlığının değiştirilmesi, sektörün basel III kriterlerine uyumu konusunda önemli bir risk unsuru oluşturmaktadır. Buna karşın özkaynaklar içerisindeki ödenmiş sermaye, kar yedekleri ve dağıılmamış karlar gibi çekirdek sermaye kalemlerinin sermaye benzeri kredilere oranla daha yüksek olması, bankacılık sektörünün kaydettiği yüksek karlılık ve bankaların sağlıklı sayılabilecek bilanço büyümeleri basel III kriterlerine uyumu kolaylaştırıcı unsurlar olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, R. (2007, Temmuz 26). *Basel II ve Amacı* (Öğr. Gör. Rahmi AKBAŞ). Nisan 15, 2017 tarihinde Muhasebe TR: <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/rahmi/001/> adresinden alındı
- Akgüç, Ö. (1992). *100 Soruda Türkiye'de Bankacılık*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Akyazı, H. (2000). *Güvenli Bir Mali Sistem İçin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Bazı Ülkelerdeki Uygulama*. İktisat İşletme ve Finans Dergisi, 52-53.
- Al, H. (1998). *Türkiye'de Bankacılığın Tarihsel Gelişimi - Tanzimata Kadar Osmanlı Devletinde Bankacılık Faaliyetleri*. Active Bankacılık ve Finans Dergisi(1), 88.
- Alessi, C. (2012, Temmuz 11). *The Basel Committee on Banking Supervision*. Nisan 10, 2017 tarihinde Council on Foreign Relations (CFR): <http://www.cfr.org/banks-and-banking/basel-committee-banking-supervision/p28694> adresinden alındı
- Altuğ, O. (1996). *Banka İşlemleri Muhasebesi*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Altunbaş, Y., & Sarısu, A. (1996). *Avrupa Birliği Sürecinde Türk ve Avrupa Bankacılık Sistemlerinin Karşılaştırılması*. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları(200), 78.
- Ay, İ. C. (2010). *Basel Kriterleri Çerçevesinde Türk Finans ve Bankacılık Sektörünün Yeniden Düzenlenmesi*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. İstanbul: Doktora Tezi.
- Babuşçu, Ş. (2005). *Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*. Ankara: Akademi Yayınları.
- Bankacılıkta Kredi ve Kredi Riski,(2014) <http://www.reitix.com/Makaleler/Bankacilikta-Kredi-ve-Kredi-Riski/ID=1764> adresinden alınmıştır.
- Baş, M. (2010) *Türk Bankacılık Sisteminin Basel-II Kriterlerine Uyum Sürecinin Sermaye Yeterlilikleri Üzerindeki Etkileri*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Ankara: Yüksek Lisans Tezi
- Boyacıoğlu, M. A. (2002). *Basel II Uzlaşısına ilişkin eleştiriler ve iyileştirme önerileri*. Bankacılar Dergisi, Sayı:41, 77.
- BDDK. (2002). *Banka Sermayelerinin Güçlendirilmesi Raporu*. Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- BDDK. (2002). *Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmeliğin Uygulanmasına İlişkin 1 Sayılı Tebliğ*
- BDDK. (2005,. Ocak) *10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı*. BDDK Araştırma Dairesi.

- BDDK. (2003). *Yıllık Rapor 2003*. Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- BDDK. (2010) *Risk Bülteni*. Ekim, sayı:08
- BDDK. (2016, Şubat). *BDDK Tanıtım Kitapçığı*. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu:
- BIS, (2010). *Basel III: A Global Regulatory Framework For More Resilient Banks and Banking Systems*.
- BIS Press & Communications. (2017, Mart 28). *Basic Texts - November 2016 - Bank for International Settlements*. Basel, Switzerland. Bank for International Settlements: www.bis.org/about/basictexts-en.pdf adresinden alındı.
- Cangürel, O., Güngör, S., Sevinç, V. U., Kaycı, İ., Atalay, S., (2010). *Sorularla Basel III*. Risk Yönetimi Dairesi.
- Candan H., Özün A. (2006). *Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II*. Kültür Yayınları
- Çankaya, F., & Öz, M. (2001). *Türkiye’de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi: Kamu ve Özel Sermayeli Ticaret Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği; Yayın No: 221.
- Gürel, E., Demir, N., Bulgurcu Gürel, E.B. (2012). *Basel III Kriterleri*. Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi, (3-4), 16-28.
- Çivi, H. (1985). *Türkiyede Bankacılık; Teori, Uygulama ve Sonuçları*. Ankara: Fon Matbaası.
- Çolak, N. İ. (2002). *Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve ABD Örneği*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Dinçer, A. (2006). *Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye İçin Öneriler*. Devlet Planlama Teşkilatı. Ankara: DPT Yayınları, Yayın No:2697.
- Demirkol, Ö. F., Şenbayram, E. (2014). *Basel III Uzlaşısı ve Ekonomik Boyutu*. <http://dergipark.gov.tr/ksusbd/issue/10291/126238> Adresinden alınmıştır.
- Dizdar Karakoç, S. (2010) *BDDK, Piyasa Riski Ölçümleme Yöntemlerine İlişkin Analiz*. Risk Yönetimi Dairesi.
- Duman, K. (2002). *Finansal Kriz ve Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırılması*. Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 2(4), 132-145.
- Edwards, F. R., & Mishkin, F. S. (1995). *The Decline of Traditional Banking: Implications for Financial Stability and Regulatory Policy*. Economic Policy Review, 1(2), 27-45.
- Ersoy, H. (2011). *Türk Bankacılık Sisteminde Sermaye Yeterliliği ve Basel Standartları*. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, Sayı:3

- Eğilmez, M. (1997). *Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası Grubu ve Türkiye*. İstanbul: Creative Yayıncılık.
- Erdem, E. (2006). *Para ve Banka*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayınları.
- Fettahlıoğlu, O., & Fettahlıoğlu, S. (1999). *Bilişim Sistemlerinin Bankacılık Sektörü Üzerindeki Etkileri*. Banka ve Para Teknolojileri Dergisi(4), 74-77.
- Geylan, R. (1985). *Ticari Banka Yönetimi ve Türk Ticaret Bankalarının Temel Yönetim Sorunları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gökçen, B. (2012). *2001 - 2010 Basel II Kriterleri ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri*. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. Aydın: Yüksek Lisans Tezi.
- Griffith-Jones, S. & Spratt, S. (2001). *Will The Proposed New Basel Capital Accord Have A Net Negative Effect On Developing Countries?*
- Guzman, M. G. (2000). *The Economic Impact of Bank Structure: A Review of Recent Literature*. Federal Reserve Bank of Dallas Economic and Financial Policy Review(Q2), 14.
- Gültekin, A. C. (2016) *Basel III Uygulamaları ve Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Bir Çalışma*. Okan Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, İstanbul: Doktora Tezi
- Günel, M. (2001). *Türk Bankacılık Sektörünün Sorunları ve Geleceği*. Ankara: Ankara Ticaret Odası Yayınları.
- Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı. (1994, Aralık 9). *4059 Sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*. T.C.Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü.
- Karacan, A. İ. (2002). *Özerk Kurumlar Üzerine Denemeler*. İstanbul: Creative Yayıncılık.
- Karluk, R. (2002). *Uluslararası Ekonomik Mali ve Siyasal Kuruluşlar*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Keskin, E., İnan, E. A., Mumcu, M., & Erdönmez, P. (2008). *50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi "1958-2007"*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.
- Kıraç, F. (2008). *Türkiye'de Bankacılık Sektöründe Basel II Uygulamaları ve Eğitimi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü İşletme Eğitimi Anabilim Dalı. Ankara: Yüksek Lisans Tezi.
- KING, P. TARBERT, H. (2011). *Basel II: An Overview*
- Kroszner, R. S., & Strahan, P. E. (1999). *What Drives Deregulation? Economics and Politics of the Relaxation of Bank Branching Restrictions*. Working Paper 6637.

- Mester, L. J. (1999). *Banking Industry Consolidation: What's a Small Business to Do?* Federal Reserve Bank of Philadelphia - Business Review, 3-16.
- Odabaş, C. (2000). *Mali Sektörde Yeni Yapılanma: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu*. Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi(1), 21.
- Oksay, S. (2003). *Türk Bankacılık Sisteminin Gelişiminin, Dünya Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler Işığında Değerlendirilmesi ve Günümüzde Yaşanan Yapısal Sorunların Tespiti*. Banka Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi(1), 48.
- Oksay, S. (2000). *Finansal Piyasalarda Yeni Yasal Düzenlemeler (Reregulation) İhtiyacı ve Türk Finans Sistemi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi, 7(10), 12.
- Özkaya, M. H. (2009). *IMF'nin Değişen Rolü: Bretton Woods'tan Günümüze*. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(4), 102-117.
- Parasız, İ. (2000). *Para Banka ve Finansal Piyasalar*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Parasız, İ. (2002). *Enflasyon - Kriz - Ayarlamalar Dünyada ve Türkiye'de Kalkınma Makro Ekonomisi Sorunları*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Parasız, İ. (2007). *Modern Bankacılık Teori ve Uygulama*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Sağlam, S. Ö. (2010). *Türk Bankacılık Sisteminin Avrupa Birliği Bankacılık Sistemine Entegrasyonu ve Basel III Uzlaşısı*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Topluluğu Anabilim Dalı. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.
- Sarı, S. (2004). *Ticari Bankalarda Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. Ankara: Yüksek Lisans Tezi.
- Seyidoğlu, H. (1996). *Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama* (11. b.). İstanbul: Güzem Yayınları.
- Sönmez, S. (1998). *Dünya Ekonomisinde Dönüşüm: Sömürgecilikten Küreselleşmeye*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Şahin, H. (2000). *Türkiye Ekonomisi (Tarihsel Gelişimi - Bugünkü Durumu)*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Şen, K. (2008). *Basel II Süreci ve Türk Bankacılık Sektörünün Kurumsal Yapılanmasına Etkileri*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. Ankara: Yüksek Lisans Tezi.
- Taşpınar G., (2013) *Basel III Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri*. Dünya Gazetesi. <https://www.dunya.com/gundem/basel-iii-kriterleri-ve-turk-bankacilik-sistemine-etkileri-haberi-199777> adresinden alınmıştır.
- TBB. (1999, Haziran 18). *4389 (4491 Sayılı Kanun ile Değişik) Sayılı Bankalar Kanunu*.
- TBB. (2016). *Türkiye'de Bankacılık Sektörü 2012-2016 Eylül*. İstanbul: TBB.
- TBB. (2006). *Basel II Çalışma Raporları*. İstanbul: TBB.

- TBB. (2017, Nisan 15). *Gruplar Bazında Banka ve Bankaların Şube Sayıları*.
TBB: https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp adresinden alındı
- TCMB. (1970, Ocak 14). *TCMB Kanunu*. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.
- TCMB, Aralık 2010, *Finansal İstikrar Raporu*, Sayı:11,.
- TCMB. (2017, Nisan 16). *2016 Yılı Para ve Kur Politikası*. TCMB.
- TDK. (2006).
- Urgancı, H. (1982). *Para ve Banka*. Ankara: Önder Matbaası.
- Uyar, S. (2003). *Bankacılık Krizleri*. Ankara: Ziraat Matbaacılık.
- Yayla M., Türker Kaya, Y. (2005). *Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci*. BDDK,Çalışma Raporu, No: 2005/3.
- Yenigün, G. (2016). *Basel III Kriterleri Kapsamında Bankalarda Likitide Riski Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları*. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldırım, O. (2011, Nisan 28). Türkiye’de Bankacılık Sektörü. Adana, Türkiye.
- Yıldırım, O. (2015). Türk Bankacılık Sisteminde Basel Kriterleri. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 52(609), 9-21.
- Yüksel, A. (2005). *Basel II’nin Kobi Kredilerine Muhtemel Etkileri*, BDDK Araştırma Raporları, 2005/4.

EKLER

Ek 1: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. Bilançosu Aktif Kalemleri

AKTİF KALEMLER		31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
		Toplam	Toplam	Toplam
I.	NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	23.951.474	25.286.637	25.192.569
	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR/ZARARA YANSITILAN			
II.	FV (Net)	3.805.541	2.147.515	1.867.916
2.1	Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	3.805.541	1.949.397	1.666.531
2.1.1	Devlet Borçlanma Senetleri	102.649	124.170	81.535
2.1.2	Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	60.379	61.002	72.940
2.1.3	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	3.613.713	1.725.096	1.448.181
2.1.4	Diğer Menkul Değerler	28.800	39.129	63.875
2.2	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	-	198.118	201.385
2.2.1	Devlet Borçlanma Senetleri	-	-	-
2.2.2	Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	-	-	-
2.2.3	Krediler	-	198.118	201.385
2.2.4	Diğer Menkul Değerler	-	-	-
III.	BANKALAR	16.881.044	16.306.166	12.863.424
IV.	PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	373.871	80.366	110.243
4.1	Bankalararası Para Piyasasından Alacaklar	-	-	-
4.2	İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	351.691	61.069	80.446
4.3	Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	22.180	19.297	29.797
V.	SATILMAYA HAZİR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	23.983.448	24.755.770	23.530.304
5.1	Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	218.813	348.751	98.609
5.2	Devlet Borçlanma Senetleri	18.392.013	19.109.027	18.371.818
5.3	Diğer Menkul Değerler	5.372.622	5.297.992	5.059.877
VI.	KREDİLER VE ALACAKLAR	201.409.096	171.755.183	144.037.686
6.1	Krediler ve Alacaklar	200.075.724	170.407.837	142.937.379
6.1.1	Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuna Kullanılan Krediler	2.216.830	2.113.398	1.555.903
6.1.2	Devlet Borçlanma Senetleri	-	-	-
6.1.3	Diğer	197.858.894	168.294.439	141.381.476
6.2	Takipteki Krediler	6.124.461	5.645.813	4.386.054
6.3	Özel Karşılıklar (-)	4.791.089	4.298.467	3.285.747
VII.	FAKTÖRİNG ALACAKLARI	2.851.223	2.883.607	2.958.949
VIII.	VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	23.109.696	21.317.246	20.667.042
8.1	Devlet Borçlanma Senetleri	19.108.804	17.776.978	18.001.974
8.2	Diğer Menkul Değerler	4.000.892	3.540.268	2.665.068
IX.	İŞTİRAKLER (Net)	37.261	37.261	37.261
9.1	Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	-	-	-
9.2	Konsolide Edilmeyenler	37.261	37.261	37.261
9.2.1	Mali İştirakler	33.329	33.329	33.329
9.2.2	Mali Olmayan İştirakler	3.932	3.932	3.932
X.	BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)	115.858	115.402	115.083
10.1	Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	-	-	-
10.2	Konsolide Edilmeyen Mali Olmayan Ortaklıklar	115.858	115.402	115.083
XI.	BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR (Net)	-	-	-
11.1	Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	-	-	-
11.2	Konsolide Edilmeyenler	-	-	-
11.2.1	Mali Ortaklıklar	-	-	-
11.2.2	Mali Olmayan Ortaklıklar	-	-	-
XII.	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	5.794.260	5.051.592	4.154.403
12.1	Finansal Kiralama Alacakları	6.499.607	5.753.623	4.786.588
12.2	Faaliyet Kiralaması Alacakları	-	-	-
12.3	Diğer	-	-	-
12.4	Kazanılmamış Gelirler (-)	705.347	702.031	632.185
XIII.	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	666.295	680.997	166.252
13.1	Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	85.480	68.099	31.241
13.2	Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	580.815	612.898	135.011
13.3	Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	-	-	-
XIV.	MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	3.680.621	3.412.889	1.550.363
XV.	MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	327.653	253.631	237.352
15.1	Şerefiye	6.388	6.388	6.388
15.2	Diğer	321.265	247.243	230.964
XVI.	YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER (Net)	543.825	307.095	296.191
XVII.	VERGİ VARLIĞI	260.678	494.601	484.941
17.1	Cari Vergi Varlığı	27.336	30.978	9.289
17.2	Ertelenmiş Vergi Varlığı	233.342	463.623	475.652
XVIII.	SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR (Net)	605.015	366.365	178.207
18.1	Satış Amaçlı	605.015	366.365	178.207
18.2	Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	-	-	-
XIX.	DİĞER AKTİFLER	3.725.080	4.394.855	2.609.944
	AKTİF TOPLAMI	312.121.939	279.647.178	241.058.130

Ek 2: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. Bilanço Pasif Kalemleri

PASİF KALEMLER		31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
		Toplam	Toplam	Toplam
I.	MEVDUAT	178.689.813	156.134.431	133.425.879
1.1	Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubunun Mevduatı	1.146.479	922.053	1.029.194
1.2	Diğer	177.543.334	155.212.378	132.396.685
II.	ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	3.713.985	2.622.603	2.100.771
III.	ALINAN KREDİLER	46.581.853	39.359.895	37.788.541
IV.	PARA PİYASALARINA BORÇLAR	11.230.193	16.567.796	12.021.165
4.1	Bankalararası Para Piyasalarına Borçlar	2.501.267	-	-
4.2	İMKB Takasbank Piyasasına Borçlar	915.105	426.678	-
4.3	Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	7.813.821	16.141.118	12.021.165
V.	İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	17.745.648	15.511.597	14.438.356
5.1	Bonolar	2.240.063	2.085.572	2.038.716
5.2	Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	-	-	-
5.3	Tahviller	15.505.585	13.426.025	12.399.640
VI.	FONLAR	-	-	-
6.1	Müstakriz Fonları	-	-	-
6.2	Diğer	-	-	-
VII.	MUHTELİF BORÇLAR	9.339.748	8.580.022	6.901.536
VIII.	DİĞER YABANCI KAYNAKLAR	3.170.339	3.962.235	2.484.267
IX.	FAKTÖRİNG BORÇLARI	-	-	-
X.	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	-	-	-
10.1	Finansal Kiralama Borçları	-	-	-
10.2	Faaliyet Kiralaması Borçları	-	-	-
10.3	Diğer	-	-	-
10.4	Ertelemiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	-	-	-
XI.	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	343.314	250.491	279.383
11.1	Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	276.944	221.563	211.503
11.2	Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	66.370	28.928	67.880
11.3	Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	-	-	-
XII.	KARŞILIKLAR	5.032.873	4.594.972	4.109.288
12.1	Genel Karşılıklar	3.215.533	3.027.976	2.457.552
12.2	Yeniden Yapılanma Karşılığı	-	-	-
12.3	Çalışan Hakları Karşılığı	730.525	570.995	548.258
12.4	Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	306.775	251.292	239.160
12.5	Diğer Karşılıklar	780.040	744.709	864.318
XIII.	VERGİ BORCU	478.266	699.588	707.163
13.1	Cari Vergi Borcu	478.266	699.588	707.163
13.2	Ertelemiş Vergi Borcu	-	-	-
XIV.	SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIK BORÇLARI (Net)	-	-	-
14.1	Satış Amaçlı	-	-	-
14.2	Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	-	-	-
XV.	SERMAYE BENZERİ KREDİLER	-	159.792	140.766
XVI.	ÖZKAYNAKLAR	35.795.907	31.203.756	26.661.015
16.1	Ödenmiş Sermaye	4.200.000	4.200.000	4.200.000
16.2	Sermaye Yedekleri	1.474.369	1.972.646	809.125
16.2.1	Hisse Senedi İhraç Primleri	11.880	11.880	11.880
16.2.2	Hisse Senedi İptal Kârları	-	-	-
16.2.3	Menkul Değerler Değerleme Farkları	(543.625)	(283.642)	88.781
16.2.4	Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	1.691.062	1.765.883	175.034
16.2.5	Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	-	-	-
16.2.6	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Yeniden Değerleme Farkları	-	-	-
16.2.7	İştirakler, Bağlı Ort. ve Birlikte Kontrol Edilen Ort. (İş Ort.) Bedelsiz Hisse Senetleri	947	947	947
16.2.8	Riskten Korunma Fonları (Etkin kısım)	(353.676)	(218.120)	(187.023)
16.2.9	Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıkların Birikmiş Değerleme Farkları	-	-	-
16.2.10	Diğer Sermaye Yedekleri	667.781	695.698	719.506
16.3	Kâr Yedekleri	24.748.439	21.223.592	17.810.753
16.3.1	Yasal Yedekler	1.271.522	1.226.628	1.179.954
16.3.2	Statü Yedekleri	-	-	-
16.3.3	Olağanüstü Yedekler	22.192.305	19.168.165	16.163.191
16.3.4	Diğer Kâr Yedekleri	1.284.612	828.799	467.608
16.4	Kâr veya Zarar	5.105.291	3.580.901	3.647.404
16.4.1	Geçmiş Yıllar Kâr/ Zararı	-	-	-
16.4.2	Dönem Net Kâr/ Zararı	5.105.291	3.580.901	3.647.404
16.5	Azınlık Payları	267.808	226.617	193.733
PASİF TOPLAMI		312.121.939	279.647.178	241.058.130

Ek 3: Türkiye Garanti Bankası A.Ş. Gelir Tablosu

GELİR VE GİDER KALEMLERİ		31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
		Toplam	Toplam	Toplam
I.	FAİZ GELİRLERİ	22.617.659	18.945.730	16.518.449
1.1	Kredilerden Alınan Faizler	17.577.562	14.296.710	11.807.301
1.2	Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	238.038	65.562	3.656
1.3	Bankalardan Alınan Faizler	205.126	162.585	202.074
1.4	Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	7.294	5.905	5.378
1.5	Menkul Değerlerden Alınan Faizler	3.694.801	3.609.862	3.818.985
1.5.1	Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklardan	22.280	21.770	35.468
1.5.2	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/ Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	-	-	-
1.5.3	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	2.039.448	1.971.919	2.091.457
1.5.4	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlardan	1.633.073	1.616.173	1.692.060
1.6	Finansal Kiralama Gelirleri	433.225	397.158	354.267
1.7	Diğer Faiz Gelirleri	461.613	407.948	326.788
II.	FAİZ GİDERLERİ	10.361.926	8.687.681	8.147.616
2.1	Mevduata Verilen Faizler	7.000.456	5.827.205	5.292.865
2.2	Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	1.143.112	1.165.403	1.228.320
2.3	Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	1.098.821	734.010	767.805
2.4	İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	1.094.527	942.191	846.976
2.5	Diğer Faiz Giderleri	25.010	18.872	11.650
III.	NET FAİZ GELİRİ/GİDERİ (I - II)	12.255.733	10.258.049	8.370.833
IV.	NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ/GİDERLERİ	3.275.690	2.964.732	2.989.885
4.1	Alınan Ücret ve Komisyonlar	4.324.798	3.901.833	3.796.761
4.1.1	Gayri Nakdi Kredilerden	345.061	303.717	271.934
4.1.2	Diğer	3.979.737	3.598.116	3.524.827
4.2	Verilen Ücret ve Komisyonlar	1.049.108	937.101	806.876
4.2.1	Gayri Nakdi Kredilere	3.481	3.312	1.391
4.2.2	Diğer	1.045.627	933.789	805.485
V.	TEMETTÜ GELİRLERİ	9.088	5.399	2.066
VI.	TİCARİ KÂR / ZARAR (Net)	743.653	830.631	60.275
6.1	Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı/Zararı	386.624	590.974	5.714
6.2	Türev Finansal İşlemlerden Kâr/Zarar	925.789	2.318.751	1.106.098
6.3	Kambiyo İşlemleri Kârı/Zararı	204.488	897.146	1.040.109
VII.	DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	2.113.576	1.509.520	1.073.935
VIII.	FAALİYET GELİRLERİ/GİDERLERİ TOPLAMI (III+IV+V+VI+VII)	16.910.434	13.907.069	12.376.444
IX.	KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-)	3.387.096	2.642.365	2.185.140
X.	DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	7.032.388	6.605.217	5.421.599
XI.	NET FAALİYET KÂRI/ZARARI (VIII-IX-X)	6.490.950	4.659.487	4.769.705
XII.	BİRLEŞME İŞLEMİ SONRASINDA GELİR OLARAK KAYDEDİLEN FAZLALIK TUTARI	-	-	-
XIII.	ÖZKAYNAK YÖNTEMİ UYGULANAN ORTAKLIKLARDAN KÂR/ZARAR	-	-	-
XIV.	NET PARASAL POZİSYON KÂRI/ZARARI	-	-	-
XV.	SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XI+...+XIV)	6.490.950	4.659.487	4.769.705
XVI.	SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	1.343.191	1.044.373	1.090.824
16.1	Cari Vergi Karşılığı	1.035.607	830.414	1.449.083
16.2	Ertelenmiş Vergi Karşılığı	307.584	213.959	358.259
XVII.	SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XV±XVI)	5.147.759	3.615.114	3.678.881
XVIII.	DURDURULAN FAALİYETLERDEN GELİRLER	-	-	-
18.1	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Gelirleri	-	-	-
18.2	İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Karları	-	-	-
18.3	Diğer Durdurulan Faaliyet Gelirleri	-	-	-
XIX.	DURDURULAN FAALİYETLERDEN GİDERLER (-)	-	-	-
19.1	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Giderleri	-	-	-
19.2	İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Zararları	-	-	-
19.3	Diğer Durdurulan Faaliyet Giderleri	-	-	-
XX.	DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XVIII-XIX)	-	-	-
XXI.	DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	-	-	-
21.1	Cari Vergi Karşılığı	-	-	-
21.2	Ertelenmiş Vergi Karşılığı	-	-	-
XXII.	DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XX±XXI)	-	-	-
XXIII.	NET DÖNEM KÂRI/ZARARI (XVII+XXII)	5.147.759	3.615.114	3.678.881
23.1	Grubun Kârı / Zararı	5.105.291	3.580.901	3.647.404
23.2	Azınlık Payları Kârı / Zararı (-)	42.468	34.213	31.477
	Hisse Başına Kâr / Zarar	1,216	0,853	0,868

Ek 4: Akbank T.A.Ş. Bilanço Aktif Kalemleri

AKTİF KALEMLER	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	35.012.285	25.473.439	20.440.057
II. GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR/ZARARA YANSITILAN FV (Net)	7.684.859	2.737.670	1.465.703
2.1. Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	7.684.859	2.737.670	1.465.703
2.1.1. Devlet Borçlanma Senetleri	9.865	10.103	11.016
2.1.2. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	7.268	6.532	68
2.1.3. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	7.620.938	2.697.157	1.410.739
2.1.4. Diğer Menkul Değerler	46.788	23.878	43.880
2.2. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0	0
2.2.1. Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0
2.2.2. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	0	0	0
2.2.3. Krediler	0	0	0
2.2.4. Diğer Menkul Değerler	0	0	0
III. BANKALAR	10.386.178	8.815.163	5.212.117
IV. PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	37	98	700.215
4.1. Bankalararası Para Piyasasından Alacaklar	37	98	0
4.2. İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	0	0	0
4.3. Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	0	0	700.215
V. SATILMAYA HAZİR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	34.807.057	43.384.440	37.603.832
5.1. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	67.341	128.794	12.487
5.2. Devlet Borçlanma Senetleri	29.240.863	35.306.201	32.437.908
5.3. Diğer Menkul Değerler	5.498.853	7.949.445	5.153.437
VI. KREDİLER VE ALACAKLAR	178.893.233	153.466.496	136.131.400
6.1. Krediler ve Alacaklar	178.738.263	153.319.183	135.980.074
6.1.1. Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuna Kullanılan Krediler	4.591.797	3.421.775	2.464.548
6.1.2. Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0
6.1.3. Diğer	174.146.466	149.897.408	133.515.526
6.2. Takipteki Krediler	4.267.191	3.373.323	2.330.155
6.3. Özel Karşılıklar (-)	4.112.221	3.226.010	2.178.829
VII. FAKTÖRİNG ALACAKLARI	0	0	0
VIII. VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	17.976.870	10.688.440	10.800.111
8.1. Devlet Borçlanma Senetleri	15.461.905	10.688.440	10.800.111
8.2. Diğer Menkul Değerler	2.514.965	0	0
IX. İŞTİRAKLER (Net)	3.923	3.923	3.923
9.1. Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	0	0	0
9.2. Konsolide Edilmeyenler	3.923	3.923	3.923
9.2.1. Mali İştirakler	0	0	0
9.2.2. Mali Olmayan İştirakler	3.923	3.923	3.923
X. BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)	0	0	0
10.1. Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	0	0	0
10.2. Konsolide Edilmeyen Mali Olmayan Ortaklıklar	0	0	0
XI. BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR (İŞ ORTAKLIKLARI) (Net)	0	0	0
11.1. Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	0	0	0
11.2. Konsolide Edilmeyenler	0	0	0
11.2.1. Mali Ortaklıklar	0	0	0
11.2.2. Mali Olmayan Ortaklıklar	0	0	0
XII. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	5.008.600	3.975.781	3.695.306
12.1. Finansal Kiralama Alacakları	5.862.971	4.699.680	4.419.338
12.2. Faaliyet Kiralaması Alacakları	0	0	0
12.3. Diğer	0	0	0
12.4. Kazanılmamış Gelirler (-)	854.371	723.899	724.032
XIII. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	807.874	651.368	284.541
13.1. Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	713.536	649.433	284.541
13.2. Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	94.338	1.935	0
13.3. Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
XIV. MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	881.360	796.130	863.354
XV. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	361.527	224.105	229.004
15.1. Şerefiye	0	0	0
15.2. Diğer	361.527	224.105	229.004
XVI. YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER (Net)	0	0	0
XVII. VERGİ VARLIĞI	26.334	162.153	21.045
17.1. Cari Vergi Varlığı	2.561	0	0
17.2. Ertelenmiş Vergi Varlığı	23.773	162.153	21.045
XVIII. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR (Net)	74.188	179.866	158.652
18.1. Satış Amaçlı	74.188	179.866	158.652
18.2. Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0	0
XIX. DİĞER AKTİFLER	2.576.498	1.908.108	1.087.338
AKTİF TOPLAMI	294.500.823	252.467.180	218.696.598

Ek 5: Akbank T.A.Ş. Bilanço Pasif Kalemleri

PASİF KALEMLER	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. MEVDUAT	173.967.804	149.470.818	122.294.076
1.1.Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubunun Mevduatı	4.488.435	4.283.836	3.452.685
1.2.Diğer	169.479.369	145.186.982	118.841.391
II. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	4.599.847	1.767.851	1.207.213
III. ALINAN KREDİLER	32.304.286	26.176.875	21.269.361
IV. PARA PİYASALARINA BORÇLAR	27.320.042	24.249.239	28.851.360
4.1.Bankalararası Para Piyasalarına Borçlar	1.222.174	80.031	441.722
4.2.İMKB Takasbank Piyasasına Borçlar	55.199	0	0
4.3.Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	26.042.669	24.169.208	28.409.638
V. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	12.533.301	12.410.789	10.540.424
5.1.Bonolar	776.911	2.441.617	2.254.164
5.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	0	0	0
5.3.Tahviller	11.756.390	9.969.172	8.286.260
VI. FONLAR	0	0	0
6.1.Müstakriz Fonları	0	0	0
6.2.Diğer	0	0	0
VII. MUHTELİF BORÇLAR	5.379.471	4.843.417	3.498.812
VIII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR	1.436.897	1.492.861	1.528.730
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI	0	0	0
X. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	0	0	0
10.1.Finansal Kiralama Borçları	0	0	0
10.2.Faaliyet Kiralaması Borçları	0	0	0
10.3.Diğer	0	0	0
10.4.Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	0	0	0
XI. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	98.991	158.960	105.952
11.1.Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	98.645	157.528	105.952
11.2.Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	346	1.432	0
11.3.Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
XII. KARŞILIKLAR	3.557.901	3.195.696	2.653.626
12.1.Genel Karşılıklar	2.927.745	2.543.192	2.104.264
12.2.Yeniden Yapılanma Karşılığı	0	0	0
12.3.Çalışan Hakları Karşılığı	228.082	192.906	127.637
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	0	0	0
12.5.Diğer Karşılıklar	402.074	459.598	421.725
XIII. VERGİ BORCU	810.016	685.783	607.000
13.1.Cari Vergi Borcu	582.297	628.331	553.418
13.2.Ertelenmiş Vergi Borcu	227.719	57.452	53.582
XIV. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIK BORÇLARI (Net)	0	0	0
14.1.Satış Amaçlı	0	0	0
14.2.Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0	0
XV. SERMAYE BENZERİ KREDİLER	0	0	0
XVI. ÖZKAYNAKLAR	32.492.267	28.014.891	26.140.044
16.1.Ödenmiş Sermaye	4.000.000	4.000.000	4.000.000
16.2.Sermaye Yedekleri	1.600.091	1.706.937	2.654.574
16.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri	1.700.000	1.700.000	1.700.000
16.2.2.Hisse Senedi İptal Kârları	0	0	0
16.2.3.Menkul Değerler Değerleme Farkları	-1.161.202	-1.114.408	-270.179
16.2.4.Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	47.106	47.106	47.106
16.2.5.Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.6.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Yeniden Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.7.İştirakler, Bağlı Ort. ve Birlikte Kontrol Edilen Ort. (İş Ort.) Bedelsiz Hisse Senetleri	3.895	3.895	3.895
16.2.8.Riskten Korunma Fonları (Etkin kısım)	-322.490	-278.630	-232.140
16.2.9.Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıkları	0	0	0
Birikmiş Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.10.Diğer Sermaye Yedekleri	1.332.782	1.348.974	1.405.892
16.3.Kâr Yedekleri	21.492.133	18.675.645	15.845.847
16.3.1.Yasal Yedekler	1.386.657	1.336.311	1.295.468
16.3.2.Statü Yedekleri	0	0	0
16.3.3.Olağanüstü Yedekler	19.199.849	16.772.396	14.150.654
16.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	905.627	566.938	399.725
16.4.Kâr veya Zarar	5.399.913	3.632.190	3.639.523
16.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr/Zararı	545.745	402.833	260.884
16.4.2.Dönem Net Kâr/Zararı	4.854.168	3.229.357	3.378.639
16.5.Azımlık Payları	130	119	100
PASİF TOPLAMI	294.500.823	252.467.180	218.696.598

Ek 6: Akbank T.A.Ş. Gelir Tablosu

GELİR VE GİDER KALEMLERİ	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. FAİZ GELİRLERİ	18.961.635	15.855.073	14.690.586
1.1.Kredilerden Alınan Faizler	15.053.409	12.367.124	10.595.948
1.2.Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	222.852	58.992	2.915
1.3.Bankalardan Alınan Faizler	106.906	60.560	33.832
1.4.Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	22.938	128.543	63.676
1.5.Menkul Değerlerden Alınan Faizler	3.189.980	2.909.443	3.718.611
1.5.1.Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklardan	11.287	9.422	6.628
1.5.2.Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0	0
1.5.3.Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	2.540.729	2.311.983	3.020.875
1.5.4.Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlardan	637.964	588.038	691.108
1.6.Finansal Kiralama Gelirleri	322.607	294.510	235.838
1.7.Diğer Faiz Gelirleri	42.943	35.901	39.766
II. FAİZ GİDERLERİ	10.471.166	8.266.368	7.470.308
2.1.Mevduata Verilen Faizler	8.047.471	6.161.481	5.457.539
2.2.Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	598.231	436.249	375.206
2.3.Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	1.000.344	899.474	1.002.028
2.4.İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	791.182	744.167	612.542
2.5.Diğer Faiz Giderleri	33.938	24.997	22.993
III. NET FAİZ GELİRİ/GİDERİ (I - II)	8.490.469	7.588.705	7.220.278
IV. NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ/GİDERLERİ	2.569.397	2.486.906	2.436.707
4.1.Alınan Ücret ve Komisyonlar	3.111.647	2.953.752	2.832.387
4.1.1.Gayri Nakdi Kredilerden	202.294	179.669	156.199
4.1.2.Diğer	2.909.353	2.774.083	2.676.188
4.2.Verilen Ücret ve Komisyonlar	542.250	466.846	395.680
4.2.1.Gayri Nakdi Kredilere	975	3.435	3.218
4.2.2.Diğer	541.275	463.411	392.462
V. TEMETTÜ GELİRLERİ	2.658	2.275	1.381
VI. TİCARİ KÂR / ZARAR (Net)	945.980	66.146	-75.476
6.1.Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı/Zararı	185.446	226.135	721.224
6.2.Türev Finansal İşlemlerden Kâr/Zarar	997.049	-580.609	-1.313.027
6.3.Kambiyo İşlemleri Kârı/Zararı	-236.515	420.620	516.327
VII. DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	907.467	613.927	633.895
VIII. FAALİYET GELİRLERİ/GİDERLERİ TOPLAMI (III+IV+V+VI+VII)	12.915.971	10.757.959	10.216.785
IX. KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-)	2.250.176	2.221.082	2.076.858
X. DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	4.464.913	4.357.805	3.806.435
XI. NET FAALİYET KÂRI/ZARARI (VIII-IX-X)	6.200.882	4.179.072	4.333.492
XII. BİRLEŞME İŞLEMİ SONRASINDA GELİR OLARAK KAYDEDİLEN FAZLALIK TUTARI	0	0	0
XIII. ÖZKAYNAK YÖNTEMİ UYGULANAN ORTAKLIKLARDAN KÂR/ZARAR	0	0	0
XIV. NET PARASAL POZİSYON KÂRI/ZARARI	0	0	0
XV. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XI+XII+XIII+XIV)	6.200.882	4.179.072	4.333.492
XVI. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	-1.346.703	-949.706	-954.846
16.1.Cari Vergi Karşılığı	-1.069.329	-919.344	-1.109.941
16.2.Ertelenmiş Vergi Karşılığı	-277.374	-30.362	155.095
XVII. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XV±XVI)	4.854.179	3.229.366	3.378.646
XVIII. DURDURULAN FAALİYETLERDEN GELİRLER	0	0	0
18.1.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Gelirleri	0	0	0
18.2.İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Karları	0	0	0
18.3.Diğer Durdurulan Faaliyet Gelirleri	0	0	0
XIX.DURDURULAN FAALİYETLERDEN GİDERLER (-)	0	0	0
19.1.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Giderleri	0	0	0
19.2.İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Zararları	0	0	0
19.3.Diğer Durdurulan Faaliyet Giderleri	0	0	0
XX. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XVIII-XIX)	0	0	0
XXI. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	0	0	0
21.1.Cari Vergi Karşılığı	0	0	0
21.2.Ertelenmiş Vergi Karşılığı	0	0	0
XXII. DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XX±XXI)	0	0	0
XXIII. NET DÖNEM KÂRI/ZARARI (XVII+XXII)	4.854.179	3.229.366	3.378.646
23.1.Grubun Kârı / Zararı	4.854.168	3.229.357	3.378.639
23.2.Azınlık Payları Kârı / Zararı (-)	11	9	7
Hisse Başına Kâr / Zarar	0,01214	0,00807	0,00845

Ek 7: Türkiye Halk Bankası A.Ş. Bilanço Aktif Kalemleri

AKTİF KALEMLER	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	30.211.966	23.500.539	20.331.936
II. GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR/ZARARA YANSITILAN FV (Net)	448.926	339.507	225.980
2.1. Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	448.926	339.507	225.980
2.1.1. Devlet Borçlanma Senetleri	65.538	61.672	65.732
2.1.2. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	3.095	3.318	7.334
2.1.3. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	359.811	253.104	123.620
2.1.4. Diğer Menkul Değerler	20.482	21.413	29.294
2.2. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0	0
2.2.1. Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0
2.2.2. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	0	0	0
2.2.3. Krediler	0	0	0
2.2.4. Diğer Menkul Değerler	0	0	0
III. BANKALAR	1.964.850	2.617.651	1.458.532
IV. PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	1.072.397	53.874	302.107
4.1. Bankalararası Para Piyasasından Alacaklar	0	0	0
4.2. İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	1.067.712	19.940	295.531
4.3. Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	4.685	33.934	6.576
V. SATILMAYA HAZİR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	15.481.219	11.535.143	9.195.847
5.1. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	59.831	116.933	27.113
5.2. Devlet Borçlanma Senetleri	15.419.448	11.390.219	9.157.289
5.3. Diğer Menkul Değerler	1.940	27.991	11.445
VI. KREDİLER VE ALACAKLAR	159.323.159	127.219.551	101.831.153
6.1. Krediler ve Alacaklar	158.058.035	126.202.732	100.545.515
6.1.1. Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuna Kullanılan Krediler	0	0	0
6.1.2. Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0
6.1.3. Diğer	158.058.035	126.202.732	100.545.515
6.2. Takipteki Krediler	5.320.512	4.189.536	3.719.046
6.3. Özel Karşılıklar (-)	4.055.388	3.172.717	2.433.408
VII. FAKTÖRİNG ALACAKLARI	1.134.528	486.885	361.345
VIII. VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	18.344.626	16.904.877	17.869.082
8.1. Devlet Borçlanma Senetleri	18.311.223	16.887.448	17.858.313
8.2. Diğer Menkul Değerler	33.403	17.429	10.769
IX. İŞTİRAKLER (Net)	292.421	264.031	226.118
9.1. Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	286.101	257.711	219.799
9.2. Konsolide Edilmeyenler	6.320	6.320	6.319
9.2.1. Mali İştirakler	0	0	0
9.2.2. Mali Olmayan İştirakler	6.320	6.320	6.319
X. BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)	41.243	38.029	37.859
10.1. Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	0	0	0
10.2. Konsolide Edilmeyen Mali Olmayan Ortaklıklar	41.243	38.029	37.859
XI. BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR (İŞ ORTAKLIKLARI) (Net)	0	0	0
11.1. Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	0	0	0
11.2. Konsolide Edilmeyenler	0	0	0
11.2.1. Mali Ortaklıklar	0	0	0
11.2.2. Mali Olmayan Ortaklıklar	0	0	0
XII. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	2.311.330	2.204.752	1.902.536
12.1. Finansal Kiralama Alacakları	2.718.227	2.551.560	2.198.136
12.2. Faaliyet Kiralaması Alacakları	0	0	0
12.3. Diğer	0	0	0
12.4. Kazanılmamış Gelirler (-)	406.897	346.808	295.600
XIII. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	0	0	0
13.1. Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
13.2. Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
13.3. Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
XIV. MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	3.266.984	3.144.367	1.683.915
XV. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	115.229	102.314	82.601
15.1. Şerefiye	0	0	0
15.2. Diğer	115.229	102.314	82.601
XVI. YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER (Net)	864.116	485.594	24.529
XVII. VERGİ VARLIĞI	99.525	50.920	309.467
17.1. Cari Vergi Varlığı	0	1.217	0
17.2. Ertelenmiş Vergi Varlığı	99.525	49.703	309.467
XVIII. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR (Net)	1.537	2.694	8.776
18.1. Satış Amaçlı	1.537	2.694	8.776
18.2. Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0	0
XIX. DİĞER AKTİFLER	2.752.211	2.050.762	1.502.478
AKTİF TOPLAMI	237.726.267	191.001.490	157.354.261

Ek 8: Türkiye Halk Bankası A.Ş.Bilanço Pasif Kalemleri

PASİF KALEMLER	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. MEVDUAT	150.398.877	122.504.384	103.654.150
1.1.Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubunun Mevduatı	8.771	5.823	27.020
1.2.Diğer	150.390.106	122.498.561	103.627.130
II. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	224.593	175.673	184.729
III. ALINAN KREDİLER	21.589.111	22.143.737	14.181.774
IV. PARA PİYASALARINA BORÇLAR	19.022.136	8.455.957	8.765.937
4.1.Bankalararası Para Piyasalarına Borçlar	7.003.306	100.030	0
4.2.İMKB Takasbank Piyasasına Borçlar	1.174.218	19.965	338.583
4.3.Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	10.844.612	8.335.962	8.427.354
V. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	12.752.411	8.840.560	6.091.394
5.1.Bonolar	2.067.703	1.500.713	1.441.777
5.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	0	0	0
5.3.Tahviller	10.684.708	7.339.847	4.649.617
VI. FONLAR	2.339.808	1.963.699	1.769.291
6.1.Müstakriz Fonları	36.600	27.850	19.412
6.2.Diğer	2.303.208	1.935.849	1.749.879
VII. MUHTELİF BORÇLAR	2.866.622	2.398.744	2.089.532
VIII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR	1.943.553	1.693.952	1.438.049
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI	588	224	0
X. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	0	0	0
10.1.Finansal Kiralama Borçları	0	0	0
10.2.Faaliyet Kiralaması Borçları	0	0	0
10.3.Diğer	0	0	0
10.4.Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	0	0	0
XI. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	0	0	0
11.1.Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
11.2.Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
11.3.Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
XII. KARŞILIKLAR	4.573.099	3.161.477	2.801.230
12.1.Genel Karşılıklar	2.049.136	1.139.290	1.277.829
12.2.Yeniden Yapılanma Karşılığı	0	0	0
12.3.Çalışan Hakları Karşılığı	731.459	687.154	615.500
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	1.400.148	932.665	655.718
12.5.Diğer Karşılıklar	392.356	402.368	252.183
XIII. VERGİ BORCU	645.949	449.265	560.767
13.1.Cari Vergi Borcu	356.975	376.698	556.293
13.2.Ertelenmiş Vergi Borcu	288.974	72.567	4.474
XIV. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIK BORÇLARI (Net)	0	0	0
14.1.Satış Amaçlı	0	0	0
14.2.Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0	0
XV. SERMAYE BENZERİ KREDİLER	0	47.144	0
XVI. ÖZKAYNAKLAR	21.369.520	19.166.674	15.817.408
16.1.Ödenmiş Sermaye	1.250.000	1.250.000	1.250.000
16.2.Sermaye Yedekleri	2.532.244	2.635.235	1.458.276
16.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri	39.737	39.488	39.009
16.2.2.Hisse Senedi İptal Kârları	0	0	0
16.2.3.Menkul Değerler Değerleme Farkları	-718.928	-285.131	194.785
16.2.4.Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	2.107.278	1.672.931	0
16.2.5.Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.6.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Yeniden Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.7.İştirakler, Bağlı Ort. ve Birlikte Kontrol Edilen Ort. (İş Ort.) Bedelsiz Hisse Senetleri	4.723	3.973	4.031
16.2.8.Riskten Korunma Fonları (Etkin kısım)	0	0	0
16.2.9.Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıkların Birikmiş Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.10.Diğer Sermaye Yedekleri	1.099.434	1.203.974	1.220.451
16.3.Kâr Yedekleri	14.673.562	12.597.223	10.520.206
16.3.1.Yasal Yedekler	1.562.172	1.393.927	1.253.073
16.3.2.Statü Yedekleri	0	0	0
16.3.3.Olağanüstü Yedekler	12.956.536	11.045.915	9.163.290
16.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	154.854	157.381	103.843
16.4.Kâr veya Zarar	2.700.556	2.482.790	2.410.166
16.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr/Zararı	166.949	164.806	139.768
16.4.2.Dönem Net Kâr/Zararı	2.533.607	2.317.984	2.270.398
16.5.Azımlık Payları	213.158	201.426	178.760
PASİF TOPLAMI	237.726.267	191.001.490	157.354.261

Ek 9: Türkiye Halk Bankası A.Ş. Gelir Tablosu

GELİR VE GİDER KALEMLERİ	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. FAİZ GELİRLERİ	17.363.213	13.972.712	11.718.970
1.1.Kredilerden Alınan Faizler	14.307.866	11.317.212	8.800.720
1.2.Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	57.062	18.230	412
1.3.Bankalardan Alınan Faizler	114.682	49.397	30.948
1.4.Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	703	2.641	111
1.5.Menkul Değerlerden Alınan Faizler	2.571.404	2.372.295	2.694.188
1.5.1.Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklardan	7.601	5.621	5.522
1.5.2.Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0	0
1.5.3.Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	1.082.042	825.219	851.913
1.5.4.Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlardan	1.481.761	1.541.455	1.836.753
1.6.Finansal Kiralama Gelirleri	158.434	139.735	120.336
1.7.Diğer Faiz Gelirleri	153.062	73.202	72.255
II. FAİZ GİDERLERİ	10.014.672	8.038.592	6.385.518
2.1.Mevduata Verilen Faizler	8.051.618	6.325.313	5.147.030
2.2.Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	489.642	413.094	322.722
2.3.Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	794.106	738.807	542.820
2.4.İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	590.748	457.351	278.922
2.5.Diğer Faiz Giderleri	88.558	104.027	94.024
III. NET FAİZ GELİRİ/GİDERİ (I - II)	7.348.541	5.934.120	5.333.452
IV. NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ/GİDERLERİ	1.238.103	1.093.934	949.165
4.1.Alınan Ücret ve Komisyonlar	1.740.141	1.522.184	1.414.162
4.1.1.Gayri Nakdi Kredilerden	295.134	220.807	186.032
4.1.2.Diğer	1.445.007	1.301.377	1.228.130
4.2.Verilen Ücret ve Komisyonlar	502.038	428.250	464.997
4.2.1.Gayri Nakdi Kredilere	2.574	3.169	3.242
4.2.2.Diğer	499.464	425.081	461.755
V. TEMETTÜ GELİRLERİ	39.986	6.254	23.141
VI. TİCARİ KÂR / ZARAR (Net)	182.966	-240.759	77.240
6.1.Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı/Zararı	20.281	32.960	300.329
6.2.Türev Finansal İşlemlerden Kâr/Zararı	11.158	125.581	-1.416.795
6.3.Kambiyo İşlemleri Kârı/Zararı	151.527	-399.300	1.193.706
VII. DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	1.825.904	1.677.504	1.095.182
VIII. FAALİYET GELİRLERİ/GİDERLERİ TOPLAMI (III+IV+V+VI+VII)	10.635.500	8.471.053	7.478.180
IX. KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-)	2.205.909	1.376.855	1.229.151
X. DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	5.097.462	4.206.319	3.413.481
XI. NET FAALİYET KÂRI/ZARARI (VIII-IX-X)	3.332.129	2.887.879	2.835.548
XII. BİRLEŞME İŞLEMİ SONRASINDA GELİR OLARAK KAYDEDİLEN FAZLALIK TUTARI	0	0	0
XIII. ÖZKAYNAK YÖNTEMİ UYGULANAN ORTAKLIKLARDAN KÂR/ZARAR	17.309	10.481	10.343
XIV. NET PARASAL POZİSYON KÂRI/ZARARI	0	0	0
XV. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XI+XII+XIII+XIV)	3.349.438	2.898.360	2.845.891
XVI. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	-809.982	-570.050	-558.588
16.1.Cari Vergi Karşılığı	-625.363	-182.802	-955.292
16.2.Ertelenmiş Vergi Karşılığı	-184.619	-387.248	396.704
XVII. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XV±XVI)	2.539.456	2.328.310	2.287.303
XVIII. DURDURULAN FAALİYETLERDEN GELİRLER	0	0	0
18.1.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Gelirleri	0	0	0
18.2.İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Karları	0	0	0
18.3.Diğer Durdurulan Faaliyet Gelirleri	0	0	0
XIX.DURDURULAN FAALİYETLERDEN GİDERLER (-)	0	0	0
19.1.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Giderleri	0	0	0
19.2.İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Zararları	0	0	0
19.3.Diğer Durdurulan Faaliyet Giderleri	0	0	0
XX. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XVIII-XIX)	0	0	0
XXI. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	0	0	0
21.1.Cari Vergi Karşılığı	0	0	0
21.2.Ertelenmiş Vergi Karşılığı	0	0	0
XXII. DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XX±XXI)	0	0	0
XXIII. NET DÖNEM KÂRI/ZARARI (XVII+XXII)	2.539.456	2.328.310	2.287.303
23.1.Grubun Kârı / Zararı	2.533.607	2.317.984	2.270.398
23.2.Azımlık Payları Kârı / Zararı (-)	5.849	10.326	16.905
Hisse Başına Kâr / Zarar	2,02689	1,85439	1,81632

Ek 10: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. Bilanço Aktif Kalemleri

AKTİF KALEMLER	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	33.083.295	27.388.947	23.214.665
II. GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR/ZARARA YANSITILAN FV (Net)	3.040.830	1.766.293	1.209.792
2.1. Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	3.040.830	1.766.293	1.209.792
2.1.1. Devlet Borçlanma Senetleri	36.713	66.106	95.151
2.1.2. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	6.635	8.040	4.037
2.1.3. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	2.997.482	1.692.147	1.110.521
2.1.4. Diğer Menkul Değerler	0	0	83
2.2. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0	0
2.2.1. Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0
2.2.2. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	0	0	0
2.2.3. Krediler	0	0	0
2.2.4. Diğer Menkul Değerler	0	0	0
III. BANKALAR	3.448.966	3.111.505	3.891.875
IV. PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	252	286.126	1.568.750
4.1. Bankalararası Para Piyasasından Alacaklar	0	0	0
4.2. İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	0	286.115	248.247
4.3. Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	252	11	1.320.503
V. SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	18.386.109	22.840.204	18.674.097
5.1. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	106.743	255.018	43.610
5.2. Devlet Borçlanma Senetleri	16.052.373	20.395.137	16.284.654
5.3. Diğer Menkul Değerler	2.226.993	2.190.049	2.345.833
VI. KREDİLER VE ALACAKLAR	178.664.422	154.017.989	126.807.109
6.1. Krediler ve Alacaklar	176.485.837	152.489.095	125.534.067
6.1.1. Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuna Kullanılan Krediler	2.602.074	1.787.980	1.414.314
6.1.2. Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0
6.1.3. Diğer	173.883.763	150.701.115	124.119.753
6.2. Takipteki Krediler	8.849.167	6.193.307	4.379.323
6.3. Özel Karşılıklar (-)	6.670.582	4.664.413	3.106.281
VII. FAKTÖRİNG ALACAKLARI	2.894.279	2.259.124	2.768.233
VIII. VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	11.588.890	7.108.809	5.556.369
8.1. Devlet Borçlanma Senetleri	10.789.054	6.618.626	5.242.386
8.2. Diğer Menkul Değerler	799.836	490.183	313.983
IX. İŞTİRAKLER (Net)	669.117	549.728	461.087
9.1. Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	664.614	545.225	456.584
9.2. Konsolide Edilmeyenler	4.503	4.503	4.503
9.2.1. Mali İştirakler	0	0	0
9.2.2. Mali Olmayan İştirakler	4.503	4.503	4.503
X. BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)	7.300	7.300	7.300
10.1. Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	0	0	0
10.2. Konsolide Edilmeyen Mali Olmayan Ortaklıklar	7.300	7.300	7.300
XI. BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR (İŞ ORTAKLIKLARI) (Net)	9.852.205	8.158.360	19.054
11.1. Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	18.114	20.851	19.054
11.2. Konsolide Edilmeyenler	9.834.091	8.137.509	0
11.2.1. Mali Ortaklıklar	9.834.091	8.137.509	0
11.2.2. Mali Olmayan Ortaklıklar	0	0	0
XII. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	-1.529.605	-1.275.248	5.005.250
12.1. Finansal Kiralama Alacakları	0	0	5.970.295
12.2. Faaliyet Kiralaması Alacakları	0	0	0
12.3. Diğer	0	0	0
12.4. Kazanılmamış Gelirler (-)	1.529.605	1.275.248	965.045
XIII. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	1.209.712	961.041	256.146
13.1. Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	246.295	257.144	177.895
13.2. Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	963.417	703.897	78.251
13.3. Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
XIV. MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	2.713.047	2.767.484	1.109.787
XV. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	1.566.864	1.508.428	1.457.366
15.1. Şerefiye	979.493	979.493	979.493
15.2. Diğer	587.371	528.935	477.873
XVI. YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER (Net)	0	0	0
XVII. VERGİ VARLIĞI	179.391	78.141	172.306
17.1. Cari Vergi Varlığı	98.963	11.423	3.272
17.2. Ertelenmiş Vergi Varlığı	80.428	66.718	169.034
XVIII. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR (Net)	166.183	153.922	155.485
18.1. Satış Amaçlı	166.183	153.922	155.485
18.2. Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0	0
XIX. DİĞER AKTİFLER	5.193.333	3.579.779	2.629.034
AKTİF TOPLAMI	271.134.590	235.267.932	194.963.705

Ek 11: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. Bilanço Pasif Kalemleri

PASİF KALEMLER	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. MEVDUAT	157.088.195	130.025.065	107.630.631
1.1.Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubunun Mevduatı	19.803.396	14.344.075	13.925.211
1.2.Diğer	137.284.799	115.680.990	93.705.420
II. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	2.578.679	1.922.408	860.326
III. ALINAN KREDİLER	30.508.774	24.860.979	21.416.956
IV. PARA PİYASALARINA BORÇLAR	9.205.029	14.263.537	8.774.752
4.1.Bankalararası Para Piyasalarına Borçlar	0	1.887.563	0
4.2.İMKB Takasbank Piyasasına Borçlar	2.931.228	1.960.438	2.572.663
4.3.Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	6.273.801	10.415.536	6.202.089
V. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	18.080.467	17.172.893	13.355.937
5.1.Bonolar	1.486.456	2.558.057	3.350.582
5.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	6.564.507	6.083.274	3.054.498
5.3.Tahviller	10.029.504	8.531.562	6.950.857
VI. FONLAR	0	0	0
6.1.Müstakriz Fonları	0	0	0
6.2.Diğer	0	0	0
VII. MUHTELİF BORÇLAR	11.162.787	9.794.681	8.738.336
VIII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR	1.956.404	2.756.059	2.970.800
IX. FAKTORİNG BORÇLARI	0	0	0
X. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	0	0	0
10.1.Finansal Kiralama Borçları	0	0	0
10.2.Faaliyet Kiralaması Borçları	0	0	0
10.3.Diğer	0	0	0
10.4.Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	0	0	0
XI. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	89.296	148.278	440.448
11.1.Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	50.457	4.231	657
11.2.Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	38.839	144.047	439.791
11.3.Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
XII. KARŞILIKLAR	4.694.072	3.982.986	3.359.037
12.1.Genel Karşılıklar	3.109.571	2.627.271	1.927.821
12.2.Yeniden Yapılanma Karşılığı	0	0	0
12.3.Çalışan Hakları Karşılığı	301.321	300.513	278.044
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	0	0	0
12.5.Diğer Karşılıklar	1.283.180	1.055.202	1.153.172
XIII. VERGİ BORCU	581.841	619.453	427.228
13.1.Cari Vergi Borcu	313.590	500.356	424.789
13.2.Ertelenmiş Vergi Borcu	268.251	119.097	2.439
XIV. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIK BORÇLARI (Net)	0	0	0
14.1.Satış Amaçlı	0	0	0
14.2.Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0	0
XV. SERMAYE BENZERİ KREDİLER	9.067.893	6.635.191	6.770.549
XVI. ÖZKAYNAKLAR	26.121.153	23.086.402	20.213.705
16.1.Ödenmiş Sermaye	4.347.051	4.347.051	4.347.051
16.2.Sermaye Yedekleri	2.661.627	2.877.463	1.618.240
16.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri	543.881	543.881	543.881
16.2.2.Hisse Senedi İptal Kârları	0	0	0
16.2.3.Menkul Değerler Değerleme Farkları	-463.754	-284.912	391.468
16.2.4.Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	1.469.697	1.467.728	18.485
16.2.5.Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.6.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Yeniden Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.7.İştirakler, Bağlı Ort. ve Birlikte Kontrol Edilen Ort. (İş Ort.) Bedelsiz Hisse Senetleri	4.561	4.503	4.503
16.2.8.Riskten Korunma Fonları (Etkin kısım)	-93.962	-43.949	-512.661
16.2.9.Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıkların Birikmiş Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.10.Diğer Sermaye Yedekleri	1.201.204	1.190.212	1.172.564
16.3.Kâr Yedekleri	14.539.224	12.357.721	10.807.976
16.3.1.Yasal Yedekler	844.539	751.512	641.000
16.3.2.Statü Yedekleri	0	0	0
16.3.3.Olağanüstü Yedekler	12.913.149	11.148.251	9.815.284
16.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	781.536	457.958	351.692
16.4.Kâr veya Zarar	4.572.749	3.503.693	3.439.976
16.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr/Zararı	1.639.954	1.595.010	1.383.961
16.4.2.Dönem Net Kâr/Zararı	2.932.795	1.908.683	2.056.015
16.5.Azınlık Payları	502	474	462
PASİF TOPLAMI	271.134.590	235.267.932	194.958.705

Ek 12: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. Gelir Tablosu

GELİR VE GİDER KALEMLERİ	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. FAİZ GELİRLERİ	19.109.871	16.300.345	12.633.965
1.1.Kredilerden Alınan Faizler	15.684.097	13.132.800	9.913.741
1.2.Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	118.632	43.309	732
1.3.Bankalardan Alınan Faizler	174.287	84.579	122.951
1.4.Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	21.539	37.877	241.310
1.5.Menkul Değerlerden Alınan Faizler	2.400.058	2.392.122	1.861.164
1.5.1.Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklardan	5.302	11.284	3.378
1.5.2.Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0	0
1.5.3.Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	1.671.117	1.947.172	1.418.768
1.5.4.Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlardan	723.639	433.666	439.018
1.6.Finansal Kiralama Gelirleri	517.228	438.643	334.268
1.7.Diğer Faiz Gelirleri	194.030	171.015	159.799
II. FAİZ GİDERLERİ	10.889.187	9.122.142	6.660.665
2.1.Mevduata Verilen Faizler	7.867.050	6.335.649	4.773.287
2.2.Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	1.066.754	999.913	851.007
2.3.Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	956.350	946.451	503.351
2.4.İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	968.296	825.583	513.882
2.5.Diğer Faiz Giderleri	30.737	14.546	19.138
III. NET FAİZ GELİRİ/GİDERİ (I - II)	8.220.684	7.178.203	5.973.300
IV. NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ/GİDERLERİ	2.972.884	2.840.960	2.343.015
4.1.Alınan Ücret ve Komisyonlar	3.732.653	3.546.591	2.960.372
4.1.1.Gayri Nakdi Kredilerden	476.738	409.874	324.669
4.1.2.Diğer	3.255.915	3.136.717	2.635.703
4.2.Verilen Ücret ve Komisyonlar	759.769	705.631	617.357
4.2.1.Gayri Nakdi Kredilere	11.597	8.707	10.968
4.2.2.Diğer	748.172	696.924	606.389
V. TEMETTÜ GELİRLERİ	6.173	5.908	9.351
VI. TİCARİ KÂR / ZARAR (Net)	187.323	-439.135	-236.654
6.1.Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı/Zararı	17.548	264.590	278.801
6.2.Türev Finansal İşlemlerden Kâr/Zarar	-55.683	816.658	-1.279.245
6.3.Kambiyo İşlemleri Kârı/Zararı	225.458	-1.520.383	763.790
VII. DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	550.841	626.730	621.734
VIII. FAALİYET GELİRLERİ/GİDERLERİ TOPLAMI (III+IV+V+VI+VII)	11.937.905	10.212.666	8.710.746
IX. KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-)	2.955.042	2.649.238	1.938.729
X. DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	5.315.318	5.077.318	4.146.281
XI. NET FAALİYET KÂRI/ZARARI (VIII-IX-X)	3.667.545	2.486.110	2.625.736
XII. BİRLEŞME İŞLEMİ SONRASINDA GELİR OLARAK KAYDEDİLEN FAZLALIK TUTARI	0	0	0
XIII. ÖZKAYNAK YÖNTEMİ UYGULANAN ORTAKLIKLARDAN KÂR/ZARAR	85.361	50.806	42.842
XIV. NET PARASAL POZİSYON KÂRI/ZARARI	3.752.906	2.536.916	2.668.578
XV. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XI+XII+XIII+XIV)	-820.046	-628.188	-612.396
XVI. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	-820.046	-628.188	-612.396
16.1.Cari Vergi Karşılığı	-658.037	-413.941	-784.504
16.2.Ertelenmiş Vergi Karşılığı	-162.009	-214.247	172.108
XVII. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XV±XVI)	2.932.860	1.908.728	2.056.182
XVIII. DURDURULAN FAALİYETLERDEN GELİRLER	0	0	0
18.1.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Gelirleri	0	0	0
18.2.İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Karları	0	0	0
18.3.Diğer Durdurulan Faaliyet Gelirleri	0	0	0
XIX. DURDURULAN FAALİYETLERDEN GİDERLER (-)	0	0	0
19.1.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Giderleri	0	0	0
19.2.İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Zararları	0	0	0
19.3.Diğer Durdurulan Faaliyet Giderleri	0	0	0
XX. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XVIII-XIX)	0	0	0
XXI. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	0	0	0
21.1.Cari Vergi Karşılığı	0	0	0
21.2.Ertelenmiş Vergi Karşılığı	0	0	0
XXII. DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XX±XXI)	0	0	0
XXIII. NET DÖNEM KÂRI/ZARARI (XVII+XXII)	2.932.860	1.908.728	2.056.182
23.1.Grubun Kârı / Zararı	2.932.795	1.908.683	2.056.015
23.2.Azımlık Payları Kârı / Zararı (-)	65	45	167
Hisse Başına Kâr / Zarar	0,00670	0,00440	0,00470

Ek 13: Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş. Bilanço Aktif Kalemleri

AKTİF KALEMLER	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	40.645.505	36.934.677	30.284.746
II. GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR/ZARARA YANSITILAN FV (Net)	1.719.571	972.266	329.994
2.1. Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	1.719.571	972.266	329.922
2.1.1. Devlet Borçlanma Senetleri	40.825	39.408	32.361
2.1.2. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	0	580	909
2.1.3. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	1.678.746	932.278	296.652
2.1.4. Diğer Menkul Değerler	0	0	0
2.2. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0	72
2.2.1. Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0
2.2.2. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	0	0	0
2.2.3. Krediler	0	0	0
2.2.4. Diğer Menkul Değerler	0	0	72
III. BANKALAR	4.320.066	4.965.691	2.767.811
IV. PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	252.944	116.173	51.529
4.1. Bankalararası Para Piyasasından Alacaklar	113.813	48.732	34.690
4.2. İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	30.800	41.143	0
4.3. Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	108.331	26.298	16.839
V. SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	59.128.214	54.036.938	54.430.243
5.1. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	649.398	608.681	446.272
5.2. Devlet Borçlanma Senetleri	57.900.259	53.168.577	53.690.622
5.3. Diğer Menkul Değerler	578.557	259.680	293.349
VI. KREDİLER VE ALACAKLAR	244.074.345	192.508.396	145.521.903
6.1. Krediler ve Alacaklar	243.822.896	191.627.502	144.720.480
6.1.1. Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuna Kullanılan Krediler	22.397	25.125	8.558
6.1.2. Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0
6.1.3. Diğer	243.800.499	191.602.377	144.711.922
6.2. Takipteki Krediler	4.380.490	3.222.700	2.770.483
6.3. Özel Karşılıklar (-)	4.129.041	2.341.806	1.969.060
VII. FAKTÖRİNG ALACAKLARI	0	0	0
VIII. VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	8.794.915	10.223.475	10.239.816
8.1. Devlet Borçlanma Senetleri	8.647.891	10.146.629	10.199.858
8.2. Diğer Menkul Değerler	147.024	76.846	39.958
IX. İŞTİRAKLER (Net)	105.886	100.841	88.913
9.1. Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	98.869	92.861	82.116
9.2. Konsolide Edilmeyenler	7.017	7.980	6.797
9.2.1. Mali İştirakler	0	1.097	731
9.2.2. Mali Olmayan İştirakler	7.017	6.883	6.066
X. BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)	7.457	7.457	7.450
10.1. Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	1.220	1.220	1.213
10.2. Konsolide Edilmeyen Mali Olmayan Ortaklıklar	6.237	6.237	6.237
XI. BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR (İŞ ORTAKLIKLARI) (Net)	101.105	77.771	60.271
11.1. Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	101.105	77.771	60.271
11.2. Konsolide Edilmeyenler	0	0	0
11.2.1. Mali Ortaklıklar	0	0	0
11.2.2. Mali Olmayan Ortaklıklar	0	0	0
XII. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	2.483.667	2.363.402	1.851.256
12.1. Finansal Kiralama Alacakları	2.856.170	2.743.506	2.167.980
12.2. Faaliyet Kiralaması Alacakları	0	0	0
12.3. Diğer	0	0	0
12.4. Kazanılmamış Gelirler (-)	372.503	380.104	316.724
XIII. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	0	0	0
13.1. Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
13.2. Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
13.3. Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
XIV. MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	5.872.009	4.957.684	4.741.305
XV. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	367.864	246.117	193.315
15.1. Şerefiye	0	0	0
15.2. Diğer	367.864	246.117	193.315
XVI. YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER (Net)	643.290	0	0
XVII. VERGİ VARLIĞI	93.604	272.658	227.805
17.1. Cari Vergi Varlığı	7.035	5.831	2.215
17.2. Ertelenmiş Vergi Varlığı	86.569	266.827	225.590
XVIII. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR (Net)	563.015	241.558	174.207
18.1. Satış Amaçlı	563.015	241.558	174.207
18.2. Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0	0
XIX. DİĞER AKTİFLER	2.708.468	2.242.714	2.038.627
AKTİF TOPLAMI	371.881.925	310.267.818	253.009.191

Ek 14: Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş. Bilanço Pasif Kalemleri

PASİF KALEMLER	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. MEVDUAT	232.911.993	190.920.097	156.144.724
1.1.Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubunun Mevduatı	52.520	38.385	261.835
1.2.Diğer	232.859.473	190.881.712	155.882.889
II. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	653.365	300.182	416.397
III. ALINAN KREDİLER	24.426.529	20.787.403	15.612.353
IV. PARA PİYASALARINA BORÇLAR	47.345.629	43.134.312	31.793.959
4.1.Bankalararası Para Piyasalarına Borçlar	4.640.000	1.100.000	12.883
4.2.İMKB Takasbank Piyasasına Borçlar	50.000	0	0
4.3.Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	42.655.629	42.034.312	31.781.076
V. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	7.070.751	5.419.397	4.273.877
5.1.Bonolar	2.156.778	2.955.566	2.333.758
5.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	101.459	0	0
5.3.Tahviller	4.812.514	2.463.831	1.940.119
VI. FONLAR	6.020.839	5.931.129	5.426.448
6.1.Müstakriz Fonları	0	0	0
6.2.Diğer	6.020.839	5.931.129	5.426.448
VII. MUHTELİF BORÇLAR	2.566.901	2.379.136	1.793.104
VIII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR	3.525.886	2.468.268	2.070.784
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI	0	0	0
X. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	0	0	0
10.1.Finansal Kiralama Borçları	0	0	0
10.2.Faaliyet Kiralaması Borçları	0	0	0
10.3.Diğer	0	0	0
10.4.Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	0	0	0
XI. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	0	0	0
11.1.Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
11.2.Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
11.3.Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
XII. KARŞILIKLAR	7.538.661	6.365.737	6.009.281
12.1.Genel Karşılıklar	4.042.425	2.925.818	2.363.069
12.2.Yeniden Yapılanma Karşılığı	0	0	0
12.3.Çalışan Hakları Karşılığı	887.474	860.299	822.467
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	1.294.767	1.097.588	1.185.089
12.5.Diğer Karşılıklar	1.313.995	1.482.032	1.638.656
XIII. VERGİ BORCU	909.574	809.215	851.232
13.1.Cari Vergi Borcu	906.111	806.858	848.291
13.2.Ertelenmiş Vergi Borcu	3.463	2.357	2.941
XIV. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIK BORÇLARI (Net)	0	0	0
14.1.Satış Amaçlı	0	0	0
14.2.Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0	0
XV. SERMAYE BENZERİ KREDİLER	0	0	0
XVI. ÖZKAYNAKLAR	38.911.797	31.752.942	28.617.032
16.1.Ödenmiş Sermaye	5.100.000	5.000.000	2.500.000
16.2.Sermaye Yedekleri	2.731.420	3.041.615	5.965.056
16.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri	0	0	0
16.2.2.Hisse Senedi İptal Kârları	0	0	0
16.2.3.Menkul Değerler Değerleme Farkları	-1.394.015	-505.167	1.841.393
16.2.4.Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	4.187.740	3.614.614	3.634.310
16.2.5.Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.6.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Yeniden Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.7.İştirakler, Bağlı Ort. ve Birlikte Kontrol Edilen Ort. (İş Ort.) Bedelsiz Hisse Senetleri	17.388	17.388	17.388
16.2.8.Riskten Korunma Fonları (Etkin kısım)	0	0	0
16.2.9.Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıkların Birikmiş Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.10.Diğer Sermaye Yedekleri	-79.693	-85.220	471.965
16.3.Kâr Yedekleri	22.871.718	18.146.025	15.654.752
16.3.1.Yasal Yedekler	3.393.778	3.061.444	2.852.218
16.3.2.Statü Yedekleri	0	0	0
16.3.3.Olağanüstü Yedekler	18.052.605	13.659.246	11.880.556
16.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	1.425.335	1.425.335	921.978
16.4.Kâr veya Zarar	8.207.208	5.564.157	4.495.841
16.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr/Zararı	1.322.284	186.366	385.586
16.4.2.Dönem Net Kâr/Zararı	6.884.924	5.377.791	4.110.255
16.5.Azınlık Payları	1.451	1.145	1.383
PASİF TOPLAMI	371.881.925	310.267.818	253.009.191

Ek 15: Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş. Gelir Tablosu

GELİR VE GİDER KALEMLERİ	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. FAİZ GELİRLERİ	28.245.867	22.652.115	18.597.266
1.1.Kredilerden Alınan Faizler	22.087.279	16.913.431	12.900.818
1.2.Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	189.263	60.293	4.549
1.3.Bankalardan Alınan Faizler	220.658	183.023	157.098
1.4.Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	12.888	6.690	2.130
1.5.Menkul Değerlerden Alınan Faizler	5.527.745	5.247.722	5.373.348
1.5.1.Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklardan	3.300	1.551	2.403
1.5.2.Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zararı Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	6.757	6.851	1.102
1.5.3.Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	4.736.009	4.447.190	4.337.025
1.5.4.Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlardan	781.679	792.130	1.032.818
1.6.Finansal Kiralama Gelirleri	169.087	158.873	126.976
1.7.Diğer Faiz Gelirleri	38.947	82.083	32.347
II. FAİZ GİDERLERİ	13.571.301	11.626.986	9.626.667
2.1.Mevduata Verilen Faizler	10.058.576	8.700.897	7.546.016
2.2.Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	527.712	441.424	296.325
2.3.Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	2.532.653	2.128.599	1.527.053
2.4.İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	397.521	294.559	205.526
2.5.Diğer Faiz Giderleri	54.839	61.507	51.747
III. NET FAİZ GELİRİ/GİDERİ (I - II)	14.674.566	11.025.129	8.970.599
IV. NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ/GİDERLERİ	1.516.567	1.230.276	1.016.817
4.1.Alınan Ücret ve Komisyonlar	1.874.407	1.561.382	1.297.870
4.1.1.Gayri Nakdi Kredilerden	358.369	256.628	167.749
4.1.2.Diğer	1.516.038	1.304.754	1.130.121
4.2.Verilen Ücret ve Komisyonlar	357.840	331.106	281.053
4.2.1.Gayri Nakdi Kredilere	4.624	58	216
4.2.2.Diğer	353.216	331.048	280.837
V. TEMETTÜ GELİRLERİ	32.901	6.419	10.803
VI. TİCARİ KÂR / ZARAR (Net)	-169.993	-141.717	-67.417
6.1.Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı/Zararı	31.757	78.468	73.388
6.2.Türev Finansal İşlemlerden Kâr/Zarar	-1.817.527	-1.260.621	-1.610.391
6.3.Kambiyo İşlemleri Kârı/Zararı	1.615.777	1.040.436	1.469.586
VII. DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	3.227.587	2.433.906	1.859.767
VIII. FAALİYET GELİRLERİ/GİDERLERİ TOPLAMI (III+IV+V+VI+VII)	19.281.628	14.554.013	11.790.569
IX. KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-)	3.576.252	1.547.271	1.583.825
X. DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	6.687.827	6.146.784	4.903.000
XI. NET FAALİYET KÂRI/ZARARI (VIII-IX-X)	9.017.549	6.859.958	5.303.744
XII. BİRLEŞME İŞLEMİ SONRASINDA GELİR OLARAK KAYDEDİLEN FAZLALIK TUTARI	0	0	0
XIII. ÖZKAYNAK YÖNTEMİ UYGULANAN ORTAKLIKLARDAN KÂR/ZARAR	21.914	28.025	20.825
XIV. NET PARASAL POZİSYON KÂRI/ZARARI	0	0	0
XV. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XI+XII+XIII+XIV)	9.039.463	6.887.983	5.324.569
XVI. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	-2.154.328	-1.510.009	-1.214.156
16.1.Cari Vergi Karşılığı	-2.061.503	-927.367	-1.716.676
16.2.Ertelenmiş Vergi Karşılığı	-92.825	-582.642	502.520
XVII. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XV±XVI)	6.885.135	5.377.974	4.110.413
XVIII. DURDURULAN FAALİYETLERDEN GELİRLER	0	0	0
18.1.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Gelirleri	0	0	0
18.2.İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Karları	0	0	0
18.3.Diğer Durdurulan Faaliyet Gelirleri	0	0	0
XIX. DURDURULAN FAALİYETLERDEN GİDERLER (-)	0	0	0
19.1.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Giderleri	0	0	0
19.2.İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Zararları	0	0	0
19.3.Diğer Durdurulan Faaliyet Giderleri	0	0	0
XX. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XVIII-XIX)	0	0	0
XXI. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	0	0	0
21.1.Cari Vergi Karşılığı	0	0	0
21.2.Ertelenmiş Vergi Karşılığı	0	0	0
XXII. DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XX±XXI)	0	0	0
XXIII. NET DÖNEM KÂRI/ZARARI (XVII+XXII)	6.885.135	5.377.974	4.110.413
23.1.Grubun Kârı / Zararı	6.884.924	5.377.791	4.110.255
23.2.Azımlık Payları Kârı / Zararı (-)	211	183	158
Hisse Başına Kâr / Zarar	1,36100	1,07000	0,95000

Ek 16: Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. Bilanço Aktif Kalemleri

AKTİF KALEMLER	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	24.369.315	21.489.914	21.891.081
II. GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR/ZARARA YANSITILAN FV (Net)	1.789.233	995.862	450.241
2.1. Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	1.789.233	995.862	450.241
2.1.1. Devlet Borçlanma Senetleri	10.853	9.878	8.574
2.1.2. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	2.095	1.832	1.565
2.1.3. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	1.607.552	885.467	379.576
2.1.4. Diğer Menkul Değerler	168.733	98.685	60.526
2.2. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0	0
2.2.1. Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0
2.2.2. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	0	0	0
2.2.3. Krediler	0	0	0
2.2.4. Diğer Menkul Değerler	0	0	0
III. BANKALAR	5.275.489	6.176.019	3.568.508
IV. PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	5.232	6.699	9.504
4.1. Bankalararası Para Piyasasından Alacaklar	0	0	0
4.2. İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	3.428	3.310	3.645
4.3. Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	1.804	3.389	5.859
V. SATILMAYA HAZİR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	18.619.080	17.336.111	16.871.115
5.1. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	27.610	79.253	15
5.2. Devlet Borçlanma Senetleri	18.308.412	17.129.321	16.715.483
5.3. Diğer Menkul Değerler	283.058	127.537	155.617
VI. KREDİLER VE ALACAKLAR	149.575.269	125.959.679	106.355.671
6.1. Krediler ve Alacaklar	148.404.494	125.050.745	106.035.014
6.1.1. Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuna Kullanılan Krediler	37.517	1.893	6.255
6.1.2. Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0
6.1.3. Diğer	148.366.977	125.048.852	106.028.759
6.2. Takipteki Krediler	6.703.383	5.138.113	4.181.965
6.3. Özel Karşılıklar (-)	5.532.608	4.229.179	3.861.308
VII. FAKTÖRİNG ALACAKLARI	1.390.714	717.727	510.381
VIII. VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	8.180.535	7.677.729	6.854.593
8.1. Devlet Borçlanma Senetleri	8.039.914	7.546.748	6.761.749
8.2. Diğer Menkul Değerler	140.621	130.981	92.844
IX. İŞTİRAKLER (Net)	336.232	295.335	264.187
9.1. Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	275.765	245.549	214.929
9.2. Konsolide Edilmeyenler	60.467	49.786	49.258
9.2.1. Mali İştirakler	48.111	37.434	36.915
9.2.2. Mali Olmayan İştirakler	12.356	12.352	12.343
X. BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)	286.698	271.017	258.927
10.1. Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	0	0	0
10.2. Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	286.698	271.017	258.927
XI. BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR (İŞ ORTAKLIKLARI) (Net)	0	0	0
11.1. Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	0	0	0
11.2. Konsolide Edilmeyenler	0	0	0
11.2.1. Mali Ortaklıklar	0	0	0
11.2.2. Mali Olmayan Ortaklıklar	0	0	0
XII. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	1.546.409	1.325.825	1.089.987
12.1. Finansal Kiralama Alacakları	1.788.681	1.536.071	1.273.802
12.2. Faaliyet Kiralaması Alacakları	0	0	0
12.3. Diğer	0	0	0
12.4. Kazanılmamış Gelirler (-)	242.272	210.246	183.815
XIII. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	0	0	0
13.1. Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
13.2. Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
13.3. Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
XIV. MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	1.703.103	1.654.118	784.873
XV. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	230.265	201.537	162.235
15.1. Şerefiye	0	0	0
15.2. Diğer	230.265	201.537	162.235
XVI. YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER (Net)	354.385	287.726	192.000
XVII. VERGİ VARLIĞI	197.922	142.916	182.290
17.1. Cari Vergi Varlığı	835	3.731	9.331
17.2. Ertelenmiş Vergi Varlığı	197.087	139.185	172.959
XVIII. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR (Net)	1.228.102	994.991	747.482
18.1. Satış Amaçlı	1.228.102	994.991	747.482
18.2. Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0	0
XIX. DİĞER AKTİFLER	5.583.017	4.052.353	3.358.387
AKTİF TOPLAMI	220.671.000	189.585.558	163.551.462

Ek 17: Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. Bilanço Pasif Kalemleri

PASİF KALEMLER	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. MEVDUAT	126.259.309	112.009.997	93.402.613
1.1.Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubunun Mevduatı	1.802.853	1.319.897	1.016.924
1.2.Diğer	124.456.456	110.690.100	92.385.689
II. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	1.154.424	304.352	270.627
III. ALINAN KREDİLER	26.299.430	20.195.047	16.260.655
IV. PARA PİYASALARINA BORÇLAR	13.244.271	12.827.198	16.655.241
4.1.Bankalararası Para Piyasalarına Borçlar	2.501.180	1.150.343	200.000
4.2.İMKB Takasbank Piyasasına Borçlar	277.667	83.157	269.939
4.3.Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	10.465.424	11.593.698	16.185.302
V. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	14.682.824	10.646.708	10.384.708
5.1.Bonolar	3.373.519	3.257.620	2.866.343
5.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	0	0	0
5.3.Tahviller	11.309.305	7.389.088	7.518.365
VI. FONLAR	3.319	4.228	20.089
6.1.Müstakriz Fonları	0	0	0
6.2.Diğer	3.319	4.228	20.089
VII. MUHTELİF BORÇLAR	5.543.555	4.397.761	3.344.419
VIII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR	2.765.731	2.445.961	1.520.219
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI	81	5	0
X. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	0	0	0
10.1.Finansal Kiralama Borçları	0	0	0
10.2.Faaliyet Kiralaması Borçları	0	0	0
10.3.Diğer	0	0	0
10.4.Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	0	0	0
XI. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	0	0	0
11.1.Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
11.2.Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
11.3.Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
XII. KARŞILIKLAR	5.606.097	5.056.546	4.111.937
12.1.Genel Karşılıklar	2.167.443	1.957.603	1.603.242
12.2.Yeniden Yapılanma Karşılığı	0	0	0
12.3.Çalışan Hakları Karşılığı	738.399	702.179	627.111
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	2.318.345	2.091.555	1.642.712
12.5.Diğer Karşılıklar	381.910	305.209	238.872
XIII. VERGİ BORCU	489.787	539.449	493.995
13.1.Cari Vergi Borcu	466.763	516.359	478.787
13.2.Ertelenmiş Vergi Borcu	23.024	23.090	15.208
XIV. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIK BORÇLARI (Net)	0	0	0
14.1.Satış Amaçlı	0	0	0
14.2.Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0	0
XV. SERMAYE BENZERİ KREDİLER	5.014.700	4.155.551	2.126.436
XVI. ÖZKAYNAKLAR	19.607.472	17.002.755	14.960.523
16.1.Ödenmiş Sermaye	2.500.000	2.500.000	2.500.000
16.2.Sermaye Yedekleri	1.544.666	1.647.761	1.305.857
16.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri	727.780	727.780	727.780
16.2.2.Hisse Senedi İptal Kârları	0	0	0
16.2.3.Menkul Değerler Değerleme Farkları	-131.169	30.011	521.530
16.2.4.Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	997.197	940.657	52.864
16.2.5.Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.6.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Yeniden Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.7.İştirakler, Bağlı Ort. ve Birlikte Kontrol Edilen Ort. (İş Ort.) Bedelsiz Hisse Senetleri	3.683	3.683	3.683
16.2.8.Riskten Korunma Fonları (Etkin kısım)	0	0	0
16.2.9.Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıkların Birikmiş Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.10.Diğer Sermaye Yedekleri	-52.825	-54.370	0
16.3.Kâr Yedekleri	12.259.333	10.333.662	8.794.590
16.3.1.Yasal Yedekler	1.436.787	1.236.166	1.069.245
16.3.2.Statü Yedekleri	6.337	6.337	6.337
16.3.3.Olağanüstü Yedekler	10.156.575	8.480.048	7.346.127
16.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	659.634	611.111	372.881
16.4.Kâr veya Zarar	2.775.944	2.015.941	1.873.992
16.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr/Zararı	-13.974	67.353	68.315
16.4.2.Dönem Net Kâr/Zararı	2.789.918	1.948.588	1.805.677
16.5.Azınlık Payları	527.529	505.391	486.084
PASİF TOPLAMI	220.671.000	189.585.558	163.551.462

Ek 18: Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. Gelir Tablosu

GELİR VE GİDER KALEMLERİ	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. FAİZ GELİRLERİ	16.964.189	13.973.432	11.664.524
1.1.Kredilerden Alınan Faizler	14.268.928	11.598.337	9.393.240
1.2.Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	111.798	38.684	2.015
1.3.Bankalardan Alınan Faizler	121.181	78.724	67.307
1.4.Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	600	1.633	931
1.5.Menkul Değerlerden Alınan Faizler	2.230.139	2.072.208	2.061.241
1.5.1.Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklardan	8.946	6.775	11.253
1.5.2.Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0	0
1.5.3.Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	1.513.449	1.409.589	1.489.664
1.5.4.Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlardan	707.744	655.844	560.324
1.6.Finansal Kiralama Gelirleri	110.201	102.526	80.667
1.7.Diğer Faiz Gelirleri	121.342	81.320	59.123
II. FAİZ GİDERLERİ	9.727.956	8.238.164	6.809.744
2.1.Mevduata Verilen Faizler	7.194.767	6.115.699	5.043.936
2.2.Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	508.116	362.500	243.009
2.3.Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	1.007.022	886.728	925.913
2.4.İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	691.897	595.176	445.715
2.5.Diğer Faiz Giderleri	326.154	278.061	151.171
III. NET FAİZ GELİRİ/GİDERİ (I - II)	7.236.233	5.735.268	4.854.780
IV. NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ/GİDERLERİ	912.483	870.329	674.456
4.1.Alınan Ücret ve Komisyonlar	1.458.702	1.351.513	1.109.503
4.1.1.Gayri Nakdi Kredilerden	229.775	186.784	162.970
4.1.2.Diğer	1.228.927	1.164.729	946.533
4.2.Verilen Ücret ve Komisyonlar	546.219	481.184	435.047
4.2.1.Gayri Nakdi Kredilere	1.916	1.148	918
4.2.2.Diğer	544.303	480.036	434.129
V. TEMETTÜ GELİRLERİ	61.736	37.169	12.229
VI. TİCARİ KÂR / ZARAR (Net)	505.038	139.931	248.795
6.1.Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı/Zararı	24.051	46.761	176.073
6.2.Türev Finansal İşlemlerden Kâr/Zarar	354.798	-29.129	-39.189
6.3.Kambiyo İşlemleri Kârı/Zararı	126.189	122.299	111.911
VII. DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	2.004.336	2.036.648	2.119.791
VIII. FAALİYET GELİRLERİ/GİDERLERİ TOPLAMI (III+IV+V+VI+VII)	10.719.826	8.819.345	7.910.051
IX. KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-)	2.333.609	1.635.860	1.747.665
X. DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	4.906.704	4.817.078	3.903.605
XI. NET FAALİYET KÂRI/ZARARI (VIII-IX-X)	3.479.513	2.366.407	2.258.781
XII. BİRLEŞME İŞLEMİ SONRASINDA GELİR OLARAK KAYDEDİLEN FAZLALIK TUTARI	0	0	0
XIII. ÖZKAYNAK YÖNTEMİ UYGULANAN ORTAKLIKLARDAN KÂR/ZARAR	37.267	34.617	33.077
XIV. NET PARASAL POZİSYON KÂRI/ZARARI	0	0	0
XV. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XI+XII+XIII+XIV)	3.516.780	2.401.024	2.291.858
XVI. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	-724.334	-527.111	-478.015
16.1.Cari Vergi Karşılığı	-741.888	-417.396	-612.250
16.2.Ertelenmiş Vergi Karşılığı	17.554	-109.715	134.235
XVII. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XV±XVI)	2.792.446	1.873.913	1.813.843
XVIII. DURDURULAN FAALİYETLERDEN GELİRLER	0	0	0
18.1.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Gelirleri	0	0	0
18.2.İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Karları	0	0	0
18.3.Diğer Durdurulan Faaliyet Gelirleri	0	0	0
XIX. DURDURULAN FAALİYETLERDEN GİDERLER (-)	0	0	0
19.1.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Giderleri	0	0	0
19.2.İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Zararları	0	0	0
19.3.Diğer Durdurulan Faaliyet Giderleri	0	0	0
XX. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XVIII-XIX)	0	0	0
XXI. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	0	0	0
21.1.Cari Vergi Karşılığı	0	0	0
21.2.Ertelenmiş Vergi Karşılığı	0	0	0
XXII. DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XX±XXI)	0	0	0
XXIII. NET DÖNEM KÂRI/ZARARI (XVII+XXII)	2.792.446	1.873.913	1.813.843
23.1.Grubun Kârı / Zararı	2.789.918	1.948.588	1.805.677
23.2.Azımlık Payları Kârı / Zararı (-)	2.528	-74.675	8.166
Hisse Başına Kâr / Zarar	1,11600	0,77940	0,72550

Ek 19: Türkiye İş Bankası A.Ş. Bilanço Aktif Kalemleri

AKTİF KALEMLER	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	33.233.131	32.489.976	25.143.547
II. GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR/ZARARA YANSITILAN FV (Net)	3.435.744	2.503.449	2.260.170
2.1. Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	3.435.744	2.503.449	2.260.170
2.1.1. Devlet Borçlanma Senetleri	506.219	400.736	490.328
2.1.2. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	141.396	79.488	69.843
2.1.3. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	2.341.766	1.451.999	1.081.071
2.1.4. Diğer Menkul Değerler	446.363	571.226	618.928
2.2. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0	0
2.2.1. Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0
2.2.2. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	0	0	0
2.2.3. Krediler	0	0	0
2.2.4. Diğer Menkul Değerler	0	0	0
III. BANKALAR	9.257.793	6.376.094	6.006.457
IV. PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	466.838	1.308.203	263.559
4.1. Bankalararası Para Piyasasından Alacaklar	191.138	0	0
4.2. İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	261.286	1.287.534	210.109
4.3. Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	14.414	20.669	53.450
V. SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	51.770.372	47.009.342	45.677.129
5.1. Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	175.304	349.160	100.565
5.2. Devlet Borçlanma Senetleri	49.217.464	44.771.775	43.878.530
5.3. Diğer Menkul Değerler	2.377.604	1.888.407	1.698.034
VI. KREDİLER VE ALACAKLAR	225.295.662	193.937.827	168.328.088
6.1. Krediler ve Alacaklar	224.036.283	192.909.459	167.633.292
6.1.1. Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuna Kullanılan Krediler	221.231	326.211	445.226
6.1.2. Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0
6.1.3. Diğer	223.815.052	192.583.248	167.188.066
6.2. Takipteki Krediler	5.273.481	3.920.231	2.699.501
6.3. Özel Karşılıklar (-)	4.014.102	2.891.863	2.004.705
VII. FAKTÖRİNG ALACAKLARI	2.985.557	1.951.278	1.433.209
VIII. VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	6.757.758	4.497.417	1.391.860
8.1. Devlet Borçlanma Senetleri	6.448.990	4.310.652	1.307.192
8.2. Diğer Menkul Değerler	308.768	186.765	84.668
IX. İŞTİRAKLER (Net)	176.074	166.792	800.199
9.1. Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	134.584	126.240	111.422
9.2. Konsolide Edilmeyenler	41.490	40.552	688.777
9.2.1. Mali İştirakler	0	0	0
9.2.2. Mali Olmayan İştirakler	41.490	40.552	688.777
X. BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)	5.831.815	4.779.842	4.810.446
10.1. Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	0	0	0
10.2. Konsolide Edilmeyen Mali Olmayan Ortaklıklar	5.831.815	4.779.842	4.810.446
XI. BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR (İŞ ORTAKLIKLARI) (Net)	2.260	2.260	510
11.1. Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	0	0	0
11.2. Konsolide Edilmeyenler	2.260	2.260	510
11.2.1. Mali Ortaklıklar	0	0	0
11.2.2. Mali Olmayan Ortaklıklar	2.260	2.260	510
XII. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	3.802.242	3.199.311	2.746.199
12.1. Finansal Kiralama Alacakları	4.332.500	3.680.006	3.219.001
12.2. Faaliyet Kiralaması Alacakları	7.878	2.776	2.352
12.3. Diğer	0	0	0
12.4. Kazanılmamış Gelirler (-)	538.136	483.471	475.154
XIII. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	272	4.093	0
13.1. Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	272	4.093	0
13.2. Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
13.3. Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
XIV. MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	5.861.299	5.868.662	2.383.688
XV. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	579.483	506.761	381.497
15.1. Şerefiye	35.974	35.974	35.974
15.2. Diğer	543.509	470.787	345.523
XVI. YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER (Net)	3.373.451	2.962.675	2.698.312
XVII. VERGİ VARLIĞI	637.605	653.987	660.972
17.1. Cari Vergi Varlığı	45.921	62.126	33.736
17.2. Ertelenmiş Vergi Varlığı	591.684	591.861	627.236
XVIII. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR (Net)	106.814	67.319	65.993
18.1. Satış Amaçlı	106.814	67.319	65.993
18.2. Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0	0
XIX. DİĞER AKTİFLER	20.246.094	17.213.684	12.021.397
AKTİF TOPLAMI	373.820.264	325.498.972	277.073.232

Ek 20: Türkiye İş Bankası A.Ş. Bilanço Pasif Kalemleri

PASİF KALEMLER	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. MEVDUAT	179.159.438	154.201.290	134.501.226
1.1.Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubunun Mevduatı	3.881.747	3.496.383	3.199.237
1.2.Diğer	175.277.691	150.704.907	131.301.989
II. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	1.305.085	1.206.148	749.841
III. ALINAN KREDİLER	52.166.079	45.468.534	34.060.007
IV. PARA PİYASALARINA BORÇLAR	24.974.003	24.624.433	22.304.769
4.1.Bankalararası Para Piyasalarına Borçlar	3.861.679	0	0
4.2.İMKB Takasbank Piyasasına Borçlar	3.099.024	1.788.893	2.291.363
4.3.Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	18.013.300	22.835.540	20.013.406
V. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	28.660.681	24.079.558	18.597.092
5.1.Bonolar	6.781.301	9.388.557	6.901.441
5.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	0	0	0
5.3.Tahviller	21.879.380	14.691.001	11.695.651
VI. FONLAR	5.317	30.677	39.081
6.1.Müstakriz Fonları	5.317	30.677	39.081
6.2.Diğer	0	0	0
VII. MUHTELİF BORÇLAR	22.393.901	17.841.623	14.395.500
VIII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR	3.010.243	2.869.727	3.197.979
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI	0	0	0
X. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	0	0	0
10.1.Finansal Kiralama Borçları	0	0	0
10.2.Faaliyet Kiralaması Borçları	0	0	0
10.3.Diğer	0	0	0
10.4.Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	0	0	0
XI. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	51.433	5.799	0
11.1.Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	51.433	5.799	0
11.2.Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
11.3.Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0	0
XII. KARŞILIKLAR	14.918.935	13.562.294	12.083.515
12.1.Genel Karşılıklar	3.286.093	3.015.392	2.479.770
12.2.Yeniden Yapılanma Karşılığı	0	0	0
12.3.Çalışan Hakları Karşılığı	698.771	615.649	523.976
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	6.940.983	6.130.540	5.287.399
12.5.Diğer Karşılıklar	3.993.088	3.800.713	3.792.370
XIII. VERGİ BORCU	518.271	732.394	754.807
13.1.Cari Vergi Borcu	495.278	726.495	748.231
13.2.Ertelenmiş Vergi Borcu	22.993	5.899	6.576
XIV. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIK BORÇLARI (Net)	0	0	0
14.1.Satış Amaçlı	0	0	0
14.2.Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0	0
XV. SERMAYE BENZERİ KREDİLER	4.930.016	4.192.969	3.384.849
XVI. ÖZKAYNAKLAR	41.726.862	36.683.526	33.004.566
16.1.Ödenmiş Sermaye	4.500.000	4.500.000	4.500.000
16.2.Sermaye Yedekleri	5.703.692	5.562.634	5.078.348
16.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri	33.941	33.941	33.941
16.2.2.Hisse Senedi İptal Kârları	0	0	0
16.2.3.Menkul Değerler Değerleme Farkları	1.415.547	1.236.211	3.439.122
16.2.4.Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	2.669.508	2.709.044	0
16.2.5.Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.6.Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Yeniden Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.7.İştirakler, Bağlı Ort. ve Birlikte Kontrol Edilen Ort. (İş Ort.) Bedelsiz Hisse Senetleri	-1.179	-1.179	-1.179
16.2.8.Riskten Korunma Fonları (Etkin kısım)	0	0	0
16.2.9.Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıkların Birikmiş Değerleme Farkları	0	0	0
16.2.10.Diğer Sermaye Yedekleri	1.585.875	1.584.617	1.606.464
16.3.Kâr Yedekleri	21.380.383	18.748.096	15.925.056
16.3.1.Yasal Yedekler	3.043.282	2.774.889	2.511.627
16.3.2.Statü Yedekleri	81.638	71.201	64.234
16.3.3.Olağanüstü Yedekler	17.965.162	15.797.306	13.300.346
16.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	290.301	104.700	48.849
16.4.Kâr veya Zarar	5.092.395	3.311.612	3.415.578
16.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr/Zararı	93.439	-19.128	-108.141
16.4.2.Dönem Net Kâr/Zararı	4.998.956	3.330.740	3.523.719
16.5.Azınlık Payları	5.050.392	4.561.184	4.085.584
PASİF TOPLAMI	373.820.264	325.498.972	277.073.232

Ek 21: Türkiye İş Bankası A.Ş. Gelir Tablosu

GELİR VE GİDER KALEMLERİ	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
	Toplam	Toplam	Toplam
I. FAİZ GELİRLERİ	25.061.299	21.406.966	17.752.690
1.1.Kredilerden Alınan Faizler	19.086.934	16.488.975	13.311.666
1.2.Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	222.716	65.919	5.918
1.3.Bankalardan Alınan Faizler	522.260	258.602	194.568
1.4.Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	164.069	96.233	15.067
1.5.Menkul Değerlerden Alınan Faizler	4.588.942	4.082.312	3.931.245
1.5.1.Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklardan	95.993	80.532	127.104
1.5.2.Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0	0
1.5.3.Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	4.039.556	3.880.470	3.118.955
1.5.4.Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlardan	453.393	121.310	685.186
1.6.Finansal Kiralama Gelirleri	283.575	262.798	186.632
1.7.Diğer Faiz Gelirleri	192.803	152.127	107.594
II. FAİZ GİDERLERİ	12.639.534	11.211.101	9.282.281
2.1.Mevduata Verilen Faizler	7.398.882	6.281.969	5.603.036
2.2.Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	1.250.190	1.151.669	780.549
2.3.Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	2.098.326	2.151.312	1.762.400
2.4.İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	1.860.738	1.589.475	1.071.177
2.5.Diğer Faiz Giderleri	31.398	36.676	65.119
III. NET FAİZ GELİRİ/GİDERİ (I - II)	12.421.765	10.195.865	8.470.409
IV. NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ/GİDERLERİ	2.148.533	1.807.881	1.505.183
4.1.Alınan Ücret ve Komisyonlar	3.460.257	2.881.717	2.434.577
4.1.1.Gayri Nakdi Kredilerden	460.630	399.422	301.802
4.1.2.Diğer	2.999.627	2.482.295	2.132.775
4.2.Verilen Ücret ve Komisyonlar	1.311.724	1.073.836	929.394
4.2.1.Gayri Nakdi Kredilere	10.832	7.373	8.117
4.2.2.Diğer	1.300.892	1.066.463	921.277
V. TEMETTÜ GELİRLERİ	318.223	256.696	292.047
VI. TİCARİ KÂR / ZARAR (Net)	-417.002	-325.160	664.128
6.1.Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı/Zararı	266.715	412.464	570.339
6.2.Türev Finansal İşlemlerden Kâr/Zarar	-187.206	-897.945	-614.744
6.3.Kambiyo İşlemleri Kârı/Zararı	-496.511	160.321	708.533
VII. DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	6.713.708	5.869.814	5.109.980
VIII. FAALİYET GELİRLERİ/GİDERLERİ TOPLAMI (III+IV+V+VI+VII)	21.185.227	17.805.096	16.041.747
IX. KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-)	2.835.495	2.289.722	1.530.113
X. DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	11.330.291	10.940.293	9.499.378
XI. NET FAALİYET KÂRI/ZARARI (VIII-IX-X)	7.019.441	4.575.081	5.012.256
XII. BİRLEŞME İŞLEMİ SONRASINDA GELİR OLARAK KAYDEDİLEN FAZLALIK TUTARI	0	0	0
XIII. ÖZKAYNAK YÖNTEMİ UYGULANAN ORTAKLIKLARDAN KÂR/ZARAR	12.871	14.818	14.778
XIV. NET PARASAL POZİSYON KÂRI/ZARARI	0	0	0
XV. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XI+XII+XIII+XIV)	7.032.312	4.589.899	5.027.034
XVI. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	-1.349.454	-850.228	-1.006.617
16.1.Cari Vergi Karşılığı	-1.119.041	-528.501	-1.293.016
16.2.Ertelenmiş Vergi Karşılığı	-230.413	-321.727	286.399
XVII. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XV±XVI)	5.682.858	3.739.671	4.020.417
XVIII. DURDURULAN FAALİYETLERDEN GELİRLER	0	0	0
18.1.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Gelirleri	0	0	0
18.2.İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Karları	0	0	0
18.3.Diğer Durdurulan Faaliyet Gelirleri	0	0	0
XIX. DURDURULAN FAALİYETLERDEN GİDERLER (-)	0	0	0
19.1.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Giderleri	0	0	0
19.2.İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Zararları	0	0	0
19.3.Diğer Durdurulan Faaliyet Giderleri	0	0	0
XX. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XVIII-XIX)	0	0	0
XXI. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	0	0	0
21.1.Cari Vergi Karşılığı	0	0	0
21.2.Ertelenmiş Vergi Karşılığı	0	0	0
XXII. DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XX±XXI)	0	0	0
XXIII. NET DÖNEM KÂRI/ZARARI (XVII+XXII)	5.682.858	3.739.671	4.020.417
23.1.Grubun Kârı / Zararı	4.998.956	3.330.740	3.523.719
23.2.Azınlık Payları Kârı / Zararı (-)	683.902	408.931	496.698
Hisse Başına Kâr / Zarar	0,04443	0,02961	0,03132